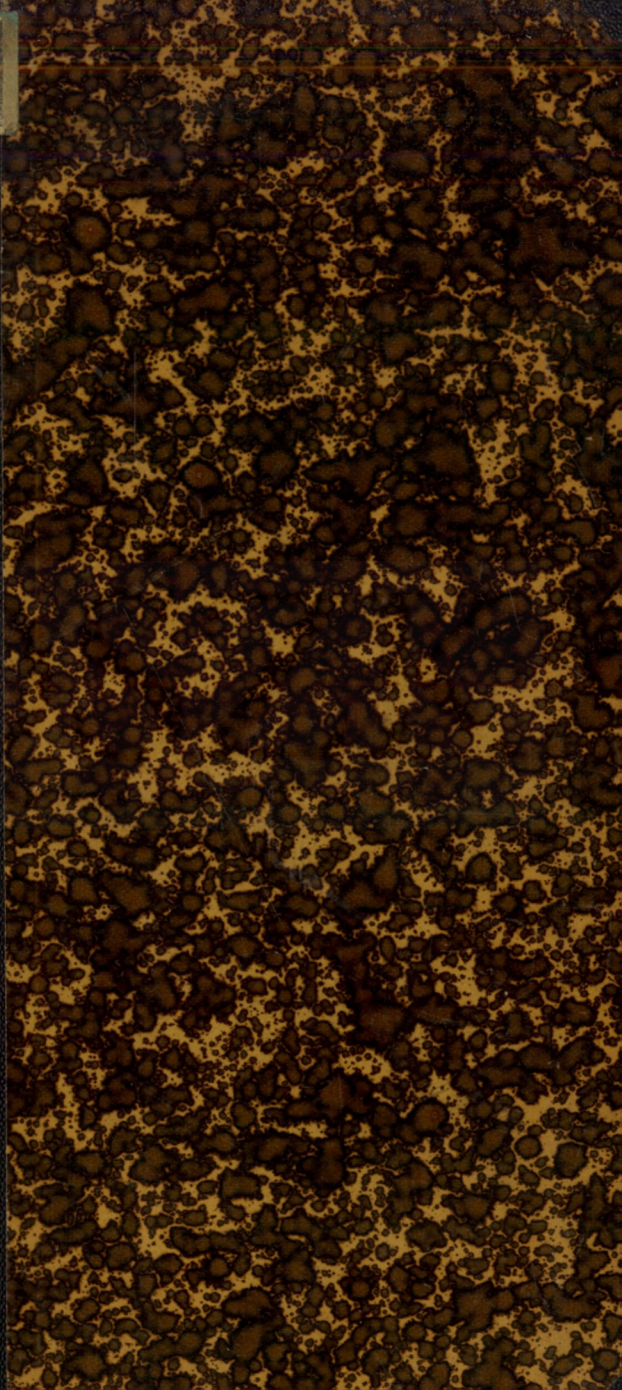

Sz. Czenczy,
Virtuátok

N. M.

186121

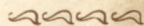
OSZK

SZEREMLYEI CZENCZY JENŐ

VIRRADATKOR

REGÉNY

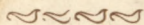
A MAGYAR SZABADSÁGHARCZ IDEJÉBŐL

□ MISKOLCZ □

SZELÉNYI ÉS

TÁRSA □ 1907

VIRRADATKOR

REGÉNY

A MAGYAR SZABADSÁGHARCZ IDEJÉBŐL

IRTA:

SZEREMLYEI CZENCZY JENŐ

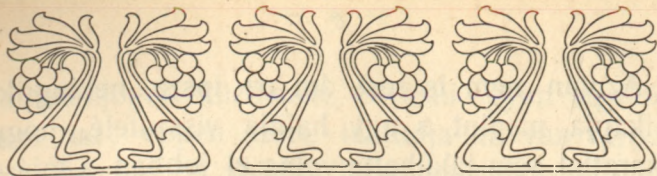
P. o. könyv
52184

186121

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA
I. Nyomat. Növadéknapló
1907. é. 635. sz.

A JURÁTUS.

Szomorú az idő. Szürke fellegek vonják körül az eget. Néha, néha szemetelni is kezd az eső, de aztán megint abbahagyja.

A vásártér porát sem veri el, de azt mégis csak eléri, hogy egynémelyik gyümölcsös kofa igyekvést szedi fel sátorfáját. A bátrabbak csak nevetik, hogy annyira félti a pár almáját, meg a zsák pattogatott kukoriczáját.

Az egyiknek még jó végre bosszúsága is akad.

A míg a hatos számra kirakott almáit gyömszőli a kosarába, egy elszaladó suhancz belekap a ropogós törökbuzába s egy jó marokkal tova iramodik.

— Hogy adja néném?

— A hogyan viszik, beste lelke! s neki céloz egy félig rothadt gyümölcscsel.

Bezzeg el is találja, ha a góbé idejekorán lába közé nem huzza bozontos fejét; így csak érinti.

Azután nem is rest ám az ipsze, nekiugrik, felkapja megint s úgy hajítja visszafelé, hogy akarattal sem találhatta volna el jobban a tojászsompor közepét. Széjjel is fröccsen belőle vagy hat.

Nosza, több sem kell a kofahadnak!

Megindul a harcz. Ki kergeti, ki fogdossa. Sárgarépa, csirás krumpli repül az áldozat felé.

De meglátszik mindjárt, hogy nem jól tanulták meg a vetészeti szabályokat, mellette repül el valamennyi.

— Cseszta! kiáltja ez torkaszakadtából, s a nyaka köré ölti a lábát, miglen ki ér a zajgó csoportból.

A felfordulás mégis csak meg van már. Növeli még, hogy egy bolond földi körte a szomszédnő hátába talált becsapódni. Egy időre csak elállítja a szavát, de később annál inkább nekilódul.

Emez sem hagyja magát. Szót szó ér.

Először csak szidják egymást, de azután az igazságért kézbe kerül a csata hevében felfordult három lábu pócza.

Ki nem hiszi el most már nekem, hogy apróságokon kezdődnek a világra szóló események?

De hagyjuk őket egymással bajlódni, nézzük inkább, hogy mit csinál az ép bőrrel kiszabadult kis hőszünk.

Már is ott birkózik az utczasarkon egy hasonkoru mezitlábos bajtársával. Egyszerre láttak meg egy szelet benyomtatott papirost s most a

tulajdonjogért küzdenek. Olvasni ugyan egyikük sem tud; éppen azért, ki tudja mi van ráírva. Azután, hát ha valami írástudó vesztette el s megfizet érte vagy félgarast!

— Ide add, vagy megfojtalak! kiáltja a kukoriczatolvaj.

— Nesze! üt feléje a másik.

— Libanyak, pulykakakas, vörös betyár! s már is maga alatt döngeti.

— Korog a föld!

Amint legjobban czivódnak, egy hajduforma ember lép közéjük.

— Aztán min járja a baj?

Az ég küldte a bírót, mert nem nagyon bírtak egymással. Oda is álltak elébe, elő is adták panaszukat. Ez fontoló ábrázattal nézi meg a nyomtatványt s mindjárt ki is mondja az ítéletet:

— Sem a tied, te lucskos, sem a tied, te mocskos, hanem az enyém!

S ezzel sarkon fordult.

Nem volna költői igazságszolgáltatás, ha nem utalványoznék ki a hajdu után szaladó kukoricza-csősznek egy csattanós pofont. No meg egy kétgarasost. Ugyis megkapja ezt a hajdu, ha nem duplán!

Ezen aztán már barátságosan megtudnak osztózni . . .

— — — — —

Csendes udvari szoba apró ablakán alkonyodik be a borongós idő. Ügyvédi iroda van itt.

Az egy színre bemázolt alacsony falak megadják a helyiségnek a hivatalos külszint. Ezen az egyhanguságon igyekezett is a jámbor piktor segíteni s a tetőzetre hatalmas angyalokat festett.

Ugy látszik, a középben Gábor arkangyalt rögtönzé igazságtevő pallosával kezében, míg köröskörül apró Merkuriusok szaladgálnak szárnyas kerekeken.

Rendületlenül áll a sarokban a tekintélyes könyves polcz, magához ölelvén legfőbb diszéül a corpus juris disznóbőrbe kötött, aranydiszítésű vaskos két kötetét. Egy pár más jogi könyvön kívül egyéb nem igen akad, hacsak Barkolaj Argenise nem. Ez is élő tanubizonysága a szép-irodalmi munkák becsben tartásának. Lapoldal számolása 300-nál megakad, a többiek leszakítva talán fidibusznak használódtak.

Annál jobban terheli meg a rakaszos állványt a porrakta, molyette, sárguló ügydarabok halmaza, mely felülről lefelé idősorrendben rendezve, évtizedek óta csak annyi változásnak volt alávetve, hogy évenként egy-egy rakaszszal feljebb rakták, hogy helyüresedés legyen a jövő éviéknél. Ami por ilyenkor elfüstölgött, azt ismét helyreépíthatta egy esztendő.

Egy terjedelmes, rozoga íróasztal vén kalamusával jelöli a princípális helyét, telefröcskölte elképzeltetlen alaku tintafoltokkal.

Fölötte pipatórium rövid- és hosszuszáru pipákkal, míg a dohány a bal fiókot szokta megtölteni.

A jurátus számára állt egy nyoszolya, egy láda, egy ruhafogas és egy csizmahuzó. No meg az asztaláról se feledkezzünk meg, melynél idejét tölthette, ha az előbbiekhöz közelednie nem volt szabad.

Szék csak egy volt: a princípálisé. Ha ez nem volt jelen, akkor a jurátus ült rajta, ugyan nem kényelmi szempontból, hanem hogy a por meg ne lepje. Ha pedig ott volt, a jurátusnak illő, hogy álljon. Ilyen esetben kivételkép megengedhető volt, hogy a ládáját előhuzva, rákuporodhason.

Egy öreg ingaóra kongott még a falon, vontatott lengéssel jelezvén a lassan tovahaladó időt. Ütött is az istenadta, s a jurátus nem mulasztá el hallani belőle a négyórakat, legfeljebb csak sátoros ünnepeken.

Más nevezetesség nem található a szobában. Nem is kívántatik. Ez is épp elegendő annak, aki takarítja.

A jurátus egyedül van.

Ott ül asztalánál, fejét két tenyerébe támasztva s úgy bámul maga elé.

Egy pár nyitott akta hever körülötte, nem tartván sürgősnek azok elintézését.

Inkább lefoglalták őt az „Országgyűlési Tudósító“ s az a nyitott könyv, mely számárfülekkel alaposan spékelve van és sorai szines ironnal többszörösen aláhuzva láttatnak.

Ez Széchenyi István Stádiuma.

Az ifju szemeiben tűz ég. S ha az arcz pihen

is, az ész és lélek működik, nemes lelkesedéssel hevítve a szívet.

Lehet, talán a kor szelleme ez!

A mig gondolataiba merül és bensejében tetté érlelődik az elhatározás, olvassuk el azt a levelet, mely szétterítve fekszik előtte.

„Tanuló ifjuság! Jurátusok! Polgártársak!

Üdv nektek és a szabad Magyar hazának! Ezer év szolgaság járma lehullott vállainkról, lánczainkat széttéptük, keblünk szabadon lélekezik. Egyenlők vagyunk, testvérek, polgártársak és szabadok. Nincs már nemes és jobbágy, csak magyar honfi!

Az utolsó rendi gyűlés Pozsonyban határozattá avatta:

1. Új kormányzási rendszer és független felelős minisztérium törvénybe körülírassék és megállapíttassék.

Ezen áll szabad hazánk függetlensége és önálló működés, a magyar szabadság!

2. Rövid időn belül Pesten képviselői alapon országgyűlés tartandó.

Ez a rendiség eltörlése, egyenlőség s a nemzeti akarat érvényre jutása.

3. Közös teherviselés, a közterhek az ország minden lakosára egyenlően leendő kiterjesztése. Urbéri viszonyok megszűnése.

A nemzeti igazság mértéke ez, hazánk felvirágzása gazdasági tekintetben!

4. A cenzura eltörlése, sajtószabadság esküdtszéki rendszerrel biztosítva.

Ez a gondolatszabadság, az egyén érvényre jutása az államban !

5. Ez intézmények, az ország szabadságának és belbékéjének fentartása végett nemzeti őrsereg azonnali felállítása.

Ez a szabadság támasza s jogtalansággal szemben fegyveres hatalom magyar kézben !

Testvérek ! Polgártársak ! Minden eredmény áldozatot kíván. Nemzeti szabadságunk virradatán ne késsen senki sem teljes erejéből kifolyó köteles áldozatát a közjó oltárára lerakni. Járuljunk hozzá avval, a mink van ! S ez vérünk, ha kell !

Ébredjünk s kössük oldalunkra őseink dicsőséges kardját ! Ifjak legyünk tagjai a nemzeti őrseregnek. A magyarok Istene velünk lesz !

Hazafias üdvözlettel

A pozsonyi országgyűlési ifjuság.

1848 márczius 25.“

. . . Volt idő, a mikor az ifjuság nemcsak szóval, de tettel bizonyította be lelkesedését fenséges eszmék iránt. Amije volt, azt adta oda : állását, biztos jövőjét, szerelmét a közös ügyért s a fegyvert fogta a kezébe, a dolgok legnehezebbikét, véradóval leróni hazája iránt való kötelezettségét. Önként állottak a magyar hadseregbe.

Felszólításuk visszhangra talált az országban s a semmiből hirtelen felemelkedett a nemzeti haderő! . . .

De lássuk csak rendjében a dolgok folyását, s térjünk vissza a gondolatokba merült ifjuhoz, a homályos udvari szobába.

Nem veszi észre, hogy zápor mossa ablakát, sem azt, hogy egy pár villám cikkázik át a homályon, s nagy végre követi azt csak a tova-morajló égdörgés. Ha észrevenné, talán elgondolná, hogy délelőtt még tiszta volt az ég s tavaszkor gyorsan kerekedik a zivatar.

Ajtaja kinyilik s a nyitott folyosóról nedves fuvalom rohan át a szobán.

Sem ezt nem veszi észre, sem a belépő női alakot.

Szelid tekintetű karcsu leányka az, félénk, tétovázó lépésekkel. Barna haja omlatag fürtökben lepi vállát. Szép nagy gesztenyeszinű szemei bizalmasan révedeznek körül a szobában. Hangja finom csengésű, őszinte, mikor csendesesen megszólal:

— Jó estét! . . . Bocsánat, zavarok, de . . . !
Gábor ur! . . .

Az ifju még mindig ott van a nevezetes országgyűlésen, hol Kossuth arany szava zeng a szivekhez. A rendek, a tomboló karzat . . . a zivatart véli az ébredő lelkesedésnek!

A leányka közelebb lép. Szemeit ráfűggeszti az ábrándos ifjura.

— Gábor ur, kérem! — Mindig szorgalmas...
Ugy-e, sok a dolga? Mindig fárad?! . . .

Az ifju álmában feltűnik a nemzeti Génusz. Visszahatás az elnyomatásra, ez a sors akaratja! Egy cikkázó fénysugár, folytatásul ébredő moraj, jelképéül a nemzeti ébredésnek. Felkél az akarat, lüktet a sziv, háborog a vér. Tovább! tovább!

A dörgésre a leányka összereszket. Látja a jurátus arczán a gondolatot, férfias vonásain a derengő lelkesedés mosolyát átsiklani.

Mily szép ilyenkor a férfiu, ha egymagában őszinteségével elmereng!

S a gyengéd női szivet önkéntelenül ragadja magával az ismeretlen lelkesedés.

Majd ismét bátorságot vesz magán:

— Gábor ur, mindig szorgalmas, . . . zavarok, de apát keresem . . . !

Gábor fülében megcsendülnek a szavak.
Magához tér.

Főnökének leánya áll előtte. Felugrik helyéről s fülig pirulva, meghajtva magát.

— Bocsásson meg, Giza kisasszony, kissé elmélyedtem, rebegé törten. Az ügyvéd ur már . . . még nem jött haza.

— Igen! felelé a leányka, de az eső, a zápor!

— Az eső, a zápor! Mindjárt viszem utána az esernyőt.

— Arra akartam kérni Gábor urat. Bocsásson meg, hogy zavarnom kellett!

— Oh, kisasszony, köszönöm, hogy a kötelességemre figyelmeztetett.

— Nem, csak kérni akartam rá. Mélyen volt elmerülve a munkába, de tudja, Gábor ur, szegény apa, ebben az esőben . . .

A jurátus még jobban belepirult.

— Megszégyenit kisasszony! Még el sem végeztem a mára elém szabott kötelességemet s már is mással foglalkoztam . . . De egy levél megzavart.

— S a nemzeti ügyért lobbanó ifjui sziv széttépi a mindennapi kötelesség korlátait. Unom a tollat. Türelmem klfogy az íráshoz. A munka, melyet itt végzek, fércz és hasznavehetetlen. Nem tehetek róla, keblemben forr a hév, ereimben gyorsabban lüktet a vér. Tenni szeretnék, cselekedni a nemzetért, a hazáért. Nézzen ide Giza kisasszony, itt a levél. Az országgyűlési ifjuság felszólítása hozzánk. A nemzetnek férfikarokra van szüksége. — Fenséges eszmék, népszabadság, egyenlőség! Szabad lesz újra a magyar, amilyenek Árpád alkotá, szabad, amilyenek Isten teremtette. Felébredt a békóba vert nemzeti szellem; lerázzuk magunkról a lánczot, melyet idegen érdek, idegen hatalmi törekvés ránk kényszerített.

Az ifju szemei tűzben égtek. Arcza már nem szégyenletében pirul.

A leányka szemei a beszélőn függenek. Honleányszive így szereti a férfit, ha lelkesedni tud magasztos eszméért.

Gábor tovább folytatja :

— Az eszme áldozatot kíván. Mi itt hagyjuk csendes életmódunkat, felcseréljük önként a nehéz és bizonytalan jövővel. Felállítják a nemzeti őrsereget s mi önként fogadjuk el a nehéz fegyvert, s önként tanuljuk meg az avval való bánást. Mi, kiknek a toll és a szó lett volna hivatása s megmutatjuk, hogy nem fajult még el kardforgató őseink ivadéka.

A leány elolvasta a feléje nyújtott levelet, s Gábor megmagyarázta néki szivvel, lelkesedéssel.

Az ajtó ismét kinyilt.

Valaki kívül a vizet rázá le átázott ruhájáról s belépett.

A hajdu volt az, kivel a vásártéren találkozánk.

— Az arkangyal keserítse el, de utól kapott! káromolá befelé, de mikor a fiskális leányát észrevevé, úgy lecsapta a fején felejtett vizes fővegét az ajtókuczkóba, hogy csak úgy fröccs-kent széjjel. Jó egészséget kívánok!

— Csak nem tud leszokni a káromkodásról! Feddé őt Giza.

— Jaj, aranyos kisasszonykám, csak eljárt megint a szám! Pedig nem akartam. De csak ilyen már a szegény ember: úgy születik vele a rossz szó, mint a nyomoruság! Megcsókolom azt az apróságos kezeit!

S hogy nem szóhangképpen mondá, rögtön be is bizonyította. — Hiába akarta Giza kezeit eldugni. Megkereste mind a kettőt. Pedig egész fülig pirult bele a leányka.

— Ugyan, Gergely, hagyja már!

— Már hogyan hagynám, ha alkalmatosság adódik. Sohase akarja engedni!

— Nem vagyok még öreg asszony!

— Ne vegye zokon tőle, Giza kisasszony. Hüsziv ragaszkodásának jele az, szólt közbe Gábor.

— Biz úgy van! Én is mondtam volna, csak tudnék úgy beszélni, mint a tekintetes Gábor urfi, az arkangyal ke . . . Uram bocsá'!

— No jól van, csak ne . . .

— Uram bocsá' és megint kezdte a hálálkodást előlről.

Aztán szent volt megint a béke.

— Hát aztán akár hogy is esett az eső, s ha még csuronabb viz lettem volna, még sem bánám, mert hoztam valamit a tekintetes Gábor urfinak s még akkor is odaadnám neki, ha meg sem köszönné. Ez való aztán igazán neki.

— Vajjon mi lehet az? kíváncsiskodék Gábor.

— Biz az vagyont ér. De hát nem azért mondom, mintha eladni akarnám! Ments Isten! Hanem hát nagybecsü, vagy hogyan is akarom mondani, az arkangyal kese . . . de hát érti a tekintetes urfi? Az ilyen együgyü ember nyelve nehezen oldódik czifra beszédre. Pedig szépen kellene elmondani. No de majd a tekintetes Gábor urfi szépen mondja el azoknak, a kiket illet, hogy mennyit ér. Mert hát a tartalmát megértjük ám valamennyien, kik magyarok vagyunk. Ugy van az megírva, hogy a magamfajta ember is megérti.

Ezalatt szépen kibontotta bekecsét, alula szépen előhuzgálta zsebkendőjét s abból egy papirosba burkolt ivet vett ki.

Egy nyomtatvány volt. Ugyanaz, melyet a suhancztól vett el.

Oda nyujtá a jurátusnak.

Az elolvasta a sorokat. Arczán ujból megjelent az előbbi tűz. Előbb égett, most lángolt.

Elolvasta másodszor, harmadszor is.

Megfeledkezett róla, hogy két szempár függ rajta. Az egyik egy szerelmes nőé, a másik egy egyszerű ember hü tekintete. S hallgatag magával ragadá mindkettőt, s vitte magával azon légkörbe, hol egyszerű szivekben magasztos eszmékért lelkesednek.

Negyedszeri olvasásra már önkénytelen nyiltak ajkai szóra :

Talpra magyar,
Hi a haza . . .

Azon nyomtatványok egyike volt ez, melyet a márczius 15-én Pesten Landerer és Heckenast nyomdájában lefoglalt kézisajtón nyomtatott a lelkes ifjuság.

Odaszorítá ajkaihoz a papirost és megcsókolta azt.

Ez volt a legbiztosabb indító ok, mely tetté alakítá az ifjui lelkesedést.

Oda nyujtá aztán Gizának azt és határozott hangon mondá :

— Giza kisasszony, Isten önnel, bucsuzom.

Holnap családjuktól el kell válnom. Belépek a nemzeti őrseregbe — közkatonának.

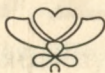
A leány arcza fellángolt. Szemei elborultak s megszorítá az ifju kezét.

— Tegye azt. Ég önnel. Isten vezérelje utain, áldja meg a fáradságát termékeny gyümölcsessel!

Az ifju jurátus nem is gyanítá, hogy milyen fájdalom hatott a leányka keblére e szavaknál. A szegénykét, mikor eltávozott, keservesen elővette a sirás.

Gábor forrón szorítá meg a hajdu tenyerét.

Többet ért ez a becsületes embernek sok fizetésnél. Erre gondolt ő, mikor mondá, megfizetnek érte.

A „WEISSE RÖSSL“ VENDÉGE.

Ugyanazon város bécsi kapujához nevezett napon a késő estéli órákban egy öreg batár érkezék meg. Talán még Mária Terézia idejéből származhatott, de legalább is nagyon magán viselte az aggság jeleit. Különbén hatalmas terjedelmű alkotmány vala. Közepét egy jócska négyülékes ketrecz foglalá el, bundával, terítőkkel, bőrökkel és lábzsákokkal jól telerakodva, az uraság helyét jelelé. Hogy vajjon ül-e benne valaki, azt így a homályban látni nem igen lehet. Hallás után ítélve, az ember ugyan gyaníthatna ott benn valakit, mert valami hortyogásfélét lehet észlelni, de mivel a kocsis is alszik, a kerekek is nyikorognak, nem állapítható meg teljes biztossággal, hogy honnét ered az a hang. Leghátul a kocsiláda fölött is gubbaszt valami, de az sem nagyon látszik törődni jelenleg a világ sorsával.

Ha jól szemügyre vesszük az alkotmányt, annak nemzetiségére bizvást következtetéseket

vonhatunk. Jóllehet alaposan poros és egész fölig jól be van sározva, mégis látható rajt a két testvérszin. Még a nyikorgó kocsikerekeken is, mik unalmukban a göcsörtös országuton sűrűn meg-megzökkenek, az egyik küllő fekete, a másik meg felváltva sárga. Megemlítem még azt is, hogy négy csatamén van a batárba fogva; bár ez részben felesleges is, mert nem hihető ugy sem, hogy kettő a járművet Bécsből idáig el tudta volna vonszolni. Másrészt azonban szükségessé teszi a megemlítést az ostorhegyes, ki lustaságával bizonyítja, hogy három ló is meg bír vele birkózni.

A mint fentebb említém, a jármű elérkezett a vámházhoz.

A sorompó le volt eresztve. A lovak saját jóvoltukból megállottak előtte.

Szegény párak örültek is a nem várt pihenőnek, mert a fáradság jócskán meglátszott rajtuk. Szél is érte őket, eső is verte őket utközben s ezzel vegyest az izzadság is verejtékezett róluk.

Az utazók közül a megállást senki észre nem vevé. No de a vámőr sem. S ez vigasztalásukra szolgálhat.

Már egy félórácskát állhattak ott, mikor a sors ugy hozta magával, hogy a türelmetlenkedni kezdő ostorhegyes egy pár jót rugdaljon a kocsi-tengelyre, mire aztán a kocsis, a jó ember, felébredézék csendes álmaiból.

Először csak nyújtózkodott s törölte szeméből az alvást, de aztán ráért körültekinteni.

Eleinte nem tudta, hogy vajjon a Schottenringen van-e, vagy az äussere Stadtban, de végtére mégis csak rájött, hogy ő város előtt vesztegel s a vámsorompó be van csukva. Nosza, több sem kellett a jámbornak, mindjárt hozzá is fogott a rikogatáshoz :

— Mautner! Zum rothen Teufel! Kruzifix, Kruzifix!

De nagyon tévedett, ha azt gondolta, hogy erre a vámőr azonnal szolgálatjára szalad. Az bizony hagyta őt tovább kiabálni.

Evvel is eltelt egy negyedórácska.

Végtére is a kocsis unta meg a dolgot s neki gyürkőzve, leszállt toronymagasságu bakjáról.

Nagy haragosan kezdé most már döngetni a vámház ajtaját és sorba az ablakokat.

Nagy sokára azután megnyitódott az egyik s egy bozontos fejü gyerkőcz pislogott ki rajta.

— Macht's auf á mal! Kruzifix, Kruzifix!

De az „aufmachen“ még mindig nem ment oly sebtében, mint a hogyan a jámbor elképzelé. Meg kellett várnia, a mig egy másik suhancz kitekint, azután egy leány, majd megint az első s miután egyszerre mind a hárman jó darabig bámulták a káromkodó idegent, kezdének tanácskozni, hogy felkeltsék-e az anyjukat. Ez megtörtént. Most már a vámosné kezdett kitekingetni s mikor azután észreuvé, hogy az idegen nagyon szórja a feszületet, oda ment férjéhez és kezdé költögetni.

Ennek megint nagyon mély álma szokott

lenni. S mikor kezde ébredezni s a dolgok állását megérteni, csak nem lehet szegény párától kívánni, hogy a meleg ágyból a nyirkos levegőre rohanjon sorompót kinyitni. Sőt mi több, nem is szabad ott minden jött-mentet beeregetni.

Minden felesleges szóvitát kikerülendő, mely utóbbi természetes következményként szokott előfordulni, sötétben előtapogatta a harisnyáit, papucsait, aztán felhuzgálta éjjeli köntösét s azt előbb szépen rendjében végig gombolva, kitekin-tett a jövevényekre.

Amikor a kocsis meglátta a csücskös háló-sipkát az ablakon kiféherleni, azonnal megtudá, hogy kivel van dolga s ujult erővel kezdte a „Kruzifixeit“

A vámos előbb kikérdezé őt, kik legyenek, mi járatban vannak, honnét jönnek, miért nem érkeztek előbb s meddig fognak maradni, s aztán előkéré az igazolványokat.

Ezután két egymással párhuzamosan haladó nagy munka következék.

Az egyik a vámosé, világosságot gyujtani ; a másik a kocsisé, urába lelket verni, minthogy ő őrizé a kívánt igazolványokat.

Csaknem egyszerre lőn világosság a szobában és az utazó uraság emlékező tehetségében, ki is megértvén, hogy Magyarországon vannak s céljukhoz közel, csupa előzékenységből hazánk nyelvén illetén beszédeket kezdett :

— Hát mi aztat a fenit ! Nem meg lett nekem

parancsolni, hogy muszájni be lassen. Hát vagyomsz magadat én Strassenräuber, vagy futni betyár, hogy felfogni engemet itt? Én vagyomsz magadat Báron Heinrich von Speéfield, nyugtázott császári őrnagy, etcettera, etcettera. Tudolsz? vagy mi aztattat a fenit!

Akárhogyan is értette a vámőr, mégis csak követelte az igazolványokat, kifejtve, hogy elég szivesség volt tőle felkelni.

S mikor nem akarták neki odaadni, azzal fenyegetett, hogy ismét lefekszik, aztán akár a házat rádönthetik, mert ő még az Isten angyalának sem kel fel.

Nem maradt tehát más hátra, mint benyujtani azokat az ablakon.

A vámőr annak rendje-módja szerint azt áttanulmányozá s mikor rájött, hogy ezektől vámot szedni nem szabad, kinyitá a sorompót s sok szerencsekivánatokkal utnak ereszté őket.

Még messziről is hallható volt a kocsis szava:

— Zum rothen Teufel, Kruzifix, Kruzifix!...

Legboldogabb volt az ott hátul a kuczkóban, nem tudott az egészről semmit.

Ennek is azonban nemsokára volt ne mulass!

A jármű ugyan bedöcögött a városba, hol már mindenki átadta magát az éjjeli nyugodalomnak, de mikor már jó darabig ment, forgólódott, eszébe jutott a kocsisnak, hogy ő itt tulajdonképpen nem is tudja a járást. Annak idején közlé is ebbeli aggályait az urasággal, ki ugyan járt valamikor erre s igyekezett is

kellő instruktívákat adni kocsisának, de végtére önmaga előtt is be kell látnia, hogy ez egyszer összekonfundálódott.

Felkölteték tehát a kuczkóban szendergő urasági szolga, másként inas, azon utasításokkal, hogy a batár jelenlegi állapotját jól észbe vévén, keresen egy baktert, vagy mi a rókát, ki őket a „weisse Rössl“-be elkalauzolja, hol is a szállás már meg volna rendelve.

A szikár vékony legényke le is keczmelődék helyéről s arra szánandóan vissza-visszanézve, nyaka köré vette a várost.

Nevezett városban, épp a sors véletlensége következtében, abban az esztendőben lopaték el a bakter szőröstől-bőröstől s az uj helyőrség biztonsági szempontokból helyesebbnek véle odahaza meghúzódni, s az órákat csak az ablakon kibömbölni.

Igy tehát könnyebben találtathatnék az utczán éjnek idején egy zsák arany, mint egy élő bakter. Az ipsze tehát, minekutána már jó ideje kereskedék eredménytelenül, saját józan eszéből kifolyólag el kezdé a czégtáblákat böngészni, a mennyire irástudománya és az éjjeli világítás engedé.

Ugy éjféltajt siker is koronázá fáradságos működését.

A mig az elmaradottakat feltalálja és elhozza, addig nézzük meg a báró ur előkészített szállását.

A „weisse Rössl“ egy emeletes vendégfogadó volt s az Uj-utczában állott.

Ez utca ugyan sehogysem felelt meg nevének, mert ami öreg viskó a városban csak volt, azokat az ittlévők úgy korban, mint disztelenségben mind felülmúlták. Azonkívül oly zeg-zugban voltak azok egymás mellé lerakva, hogy ember legyen az, aki saját lakára rátalál.

Epp ezen könnyítendő, nagy feketefestékes betűkkel és ákombákomokkal valának azok megjegyezve.

Igy tehát gyanitom, hogy a név onnét eredhetett, hogy csak az előrehaladott emberi elme tudott ezen házcsoportozat között utcát felfedezni.

De azért a „weisse Rössl“ kiviritott a többi bajtársai közül.

Előtte a járda ki volt kövezve, a kocsit állandóan felseperve, kapuja szép sárga színnel befestve, ablakai mindig megmosva. Egész modern berendezéssel nyilott a kapuszinból az ajtó jobbra a kávéházba, melyben egy billiard és tizenhárom dákó is volt található, balra pedig a vendéglőbe, mely söntésre és borozóra tagozódott, uri és nem uri vendégek számára.

Az emeleten tizenhárom vendégszoba volt, különböző árban, nagyságban és tisztaságban.

Egyáltalában a tizenhármas szám kedveltnek tekintetett, annyival is inkább, mert a tulajdonos, Dóringer uram, ugyanannyi szép csemetével áldhatá a sorsot, melyek legutóbbika szabadítá őt meg esdhetetlen élete párjától. Megünnepeltek tehát mindenben a tizenhármas szám, melynek

gyöngyös életét köszönheté. Sőt még arra is vetemedék, hogy az éjféli zárórát 13-ra akará áttenni, melytől azonban a hatóság eltiltá.

Jelenleg Dóringer ur az emeleti vendégszobában tartózkodik, várva bejelentett kedves és magas vendégét.

Éppen mikor türelmének fogytán volt, hallá zörögni a nyitott kapunál beforduló kocsit.

Dóringer ur lesietett vendégét köszönteni.

Ugy kiáltotta be már a kocsi ablakánál: az Isten hozottat! Bár a báró ur ezt megint nem hallá s hatalmas bariton horkolással felelgete csupán.

— Soha se tessék itt aludni ebben a kényelmetlen csézában. Ott fenn a vetett ágy, párnázva, bélelve. Tessék csak felébredni, költögeté őt.

S mikor nem használt semmit, kezdte leszedni róla a bundákat s takarót, aztán végtére is ugy huzták ki az inassal.

Mikor aztán a báró állt, kezdte magához térni.

— Ah! mi aztatát a fenit. Már megjönni? De milyen hamarán. Ojojo! Maga vagysz kedves Dóringer ur? S kezdé szorongatni a vendéglős kezét, mit az szivből viszonzott.

— Isten hozta báró urat! De régen láttam. Van bizony már vagy négy éve. Így tavaszkor tetszett itt lenni. Valami kis kaland, vagy . . .

— Nos, nos, nos, nó! vágott közbe a báró. Aztatát már igen régen lenni. Már régen lenni, talán igaz sem lenni . . .

Ilyetén beszélgetéssel fölérének a szobába.

A bárót az inasa kezdé vetköztetni s nemso-kára belebujtatá a párnák közé, hol is akkorát nyujtózkodék, hogy csak úgy ropogott az ágy.

— Hát aztatát Dóringer ur, most tessenek magadat ide az ágy szélére leülni és magadat mesélgetni, mert én kialunni az uton, most aludni már nem tudni. Hogy lenni dolga, mit mindig csinálgatni, etcetera, etcetera.

Addig, míg a vacsora feltálataték. Dóringer ur követé is a felszólítást.

— Köszönöm, igen, csak megvolnánk, mint aféle szegény ember a saját portáján. A család is egészséges. A legidősebbik fiam már elvégezte az iskoláit. Maholnap ügyvéd lesz. Két leányom férjhez is ment szerencsésen. A többiekkel meg csak elélősködünk. A legkisebb is saját lábán jár már. Így aztán nyugodalmas életünk is van.

— Aztatát nem megházasodni többet?

— Hja, kérem, igen nehéz dolog az már így öszülő hajjal. Majd csak a fiatalabbaknak hagyom.

— Hát mi aztatát a fenét, mi csak nem megvanni még öregek, mondá szemrehányólag a báró, miközben a hajzatát simogató.

— Nem is úgy értettem én, kérem. De ha már báró urnak is megtetszett volna egyszer próbálni, másképp beszélne, avagy egyáltalában nem beszélne róla. No de legalább vér van a gyerekekben. Mert hát kardos menyecske vala ám az asszony, ki nem nagyon válogatott sem szóban, sem eszközökben.

No, no, az már más lenni Dedede nem öreg lenni. Én sem az lenni. Én még olyan ropogós feleséget venni, hogy megirigyelni tőlem minden fiatal. Vagy hát mi azt, azt a fenét.

— Több szerencsét nem kívánok, mint nekem volt, mert derék gyerekeket is nevelt az asszony, az Isten nyugosztalja meg, de hát mégis csendesebbet, mert hangos asszony, zajgós porta.

Az inas behordta a vacsorát. A báró jó étvágygyal látott hozzá s miután utána egy pár jófajta pohár borral lemosta az utóízét, megoldódott a nyelve.

— Tudni-e, kedves Dóringer ur, miért ilyen nagy utazást én tenni meg von Wien? Udje, hogy nem tudni? Hát aztat a fene megpróbálni kitaláljon.

— Egyszerű ember vagyok, hát nem tudom, mit főznek ki az urak odafenn. De hát gondolom, hogy valami politikai küldetése lesz a báró urnak.

— Aber was magadat nem észbe venni! Politik, Politik, most nix Politik Ungarn csinálnak ribillió, nem tesz baj. Majd abban hagyni! Wien is csinálni ribillió. Én éppen sétálni a Ringen, mikor nagy néptömeg lármázva belém kavarodni. Hát nekem csinált Spass. Senki sem ismerni engemet, én kiabálni velük, etcetera, etcetera. Aztat mikor jöttek a te császár katona, azokhoz szökni és mondani, hogy őrnagy vagyok magamat s ott lármázni. Azt nem bántani se nem ez, se nem az. Én szeretem a viczt. Szeretem

csinálni, szeretem veled csinálni. Itt is így lesz. Egy pár Gschrei, egy pár „iljen“, egy pár „abzug“; nachher ist's megtörtént.

— Hát, Uram, kérem, igen, vág közbe Dóringer ur, ki németes neve daczára igen jó magyar ember volt; ez nálunk magyaroknál aligha ilyen csendes lefolyásu, mint a milyennek a báró ur gondolja. Mert hát tetszik tudni, a magyar jó ember, de a jogát nem hagyja s szabadság nélkül meg nem él. És is ugyan pártján vagyok a békének s nem szeretem, ha honfitársaim erőszakkal akarnak valamit elérni, de Gábor fiam néha nagyon czifrára festi előttem a helyzetet, hogy már magam sem tudom, széna-e vagy szalma Bizom azonban a jó Istenben, hogy kegyes királyunk majd csak be fogja látni nemzetünk jogos akaratát.

— No de hát, az is megunni ám a dolgot utóvégre, heveskedék Speéfield. Ti magadat itt csinálnak neki skandál, andres Ministerium, piros-fehér-zöld Ungarn, nemzeti őrnnyéksereg etcetera, etcetera. Hát mi aztat a fene, mi is még csak megvanni valami.

Erre aztán már Dóringer urnak is meg kellett felelnie. S lett belőle olyan szóvita, hogy kölcsönösen szidták egymást, ki magyarul, ki németül.

— Hát aztat, sie Schafskopf, talán magadat is elmennél katona csinálni a nemzeti őrnnyékseregbe, vagy mi aztat a fenét!

— Megkövetem kendet uramat, én már nem

vólnék oda való, de a fiamat ott szeretném látni.

— Hát az mit megvan, ha mind katona lenni? Mit csinálni a Kanzlei, meg mit csinálni a Geschäft? Aztat mind a Naglire akasztani?

— Nem is a legöregebb való oda. Az csak hadd maradjon meg ügyvédnek; oda is ember kell. El se ereszteném. De van még hat más fiam. A legifjabbik is már van tizennégy éves, azt nem nyápicz gyerek!

— Hát mi azt a „nyápicz, nyápicz“? Ihr Ungarn mingyárt itt vagytok, mit eurem Fluchen da. Ne akarsz nekem csinálni fopp! Mert én is meg leszek mingyárt hundsgrob!

S ez így ment egy darabig tovább, végtére is, mikor kikiabálták magukat s kifogytak az állítások, czáfolatok, nem is tudtak egymásra mit mondani s leszólták egymás genealógiáját egész a legelső ősig, akkor aztán ismét szent volt a béke.

— Hát aztat mit megmondtam, mind igaz lenni.

— Az én állításom sem békakuruttyolás!

— No hát! — Aztán mindig közbebeszélni és még mindig nem tudni, miért jöttem le von Wien. Miattam tudni csinálni, amit akarodsz!

— Mondja meg hát, báró uram, akkor tudni fogom.

— No hát, mi azt a fenét! Meg le jöttem én égő ház, oder házégés, no wie sagt man denn, aha — háztüzelni nézni.

— Ugyan, ugyan ?

— Nos no, nem magadat nekem, nem magadat nekem. Én tudni, kedves Dóringer ur, lettem Geheimsecretär, csak ugy privát, nem fizetés, csak ugy szivesség az enyém ezredesnek. Ez megkérte engemet, jönni el Wienből ide s számára megkérni egy igen csinos kis lány. Aranyos szeme, aranyos szája, aranyos füle, aranyos keze, lába, minden, minden. Az egész aranyos !

— És ki legyen az az aranyos kis lány ?

— No hát aztat megmondom, mert éppen tőled magától akarok kérdeni egy-más információ. A papa a lánynak nekem igen jó barát, csak nem tudni, hol lakni, hová menni sétálni, hol találni. Nem lenni-e a lány másba begabalyodni etcetera, etcetera.

— Hát én szivesen szolgállok, ha tehetségemben áll.

— Ez igazán szép lenni magától.

— És ki az a lány ?

— Hát aztat a lányt hívják Eichner Eliznek !

A vendéglősnek e szóra arczába szökött a vér ; öklei önkéntelenül összeszorultak. A báró nem vevé észre s tovább folytatá.

— A kis Eliz csinálni igen jó Partie. Hornfeld ezredes lenni igen elegáns gavallér ; nem lenni már éppen fiatal, de még elég csinos is lenni. És lenni neki nagy tekintély és nemsokára General. Elizke lenni méltóságod, exczellenciád.

— És hát, Uram, mondá Dóringer, ajkait összeharapva, ha Eliz már menyasszony volna ?

— Volna, volna, de nincs!

— Sőt egész biztonsággal mondhatom báró urnak, hogy az!

A báró kezdet figyelni.

— Aztatát a fenét, szavára az? Hát aztán, kivel?

— Nem ezredes ugyan a vőlegénye, de talpig becsületes ember.

— Na, wenn er nicht einmal das wär!

— Azt is mondhatom, hogy a lány szerelmes is a vőlegényébe.

— Mit heisolni szerelem, szerelem. Az embernek ilyenkor muszájni meglenni ész, muszájni meglenni egy kis érdek.

Dóringer, ki ismeré az Eichner-családot, szívében megremegve érezé e szavak súlyát.

— És ki lenni az a verflucht vőlegényt, ki nekem csinálni itt akadályt akarni? Milyen állásban lenni?

— Egyelőre, uram, csak jurátus, de lesz belőle még ügyvéd is.

— Na gut, na gut, de mégis csak katona, katona, hat Vorrecht.

— S lehet, uram, belőle még katona is! — mondá Dóringer határozottan.

— Tu verflucht! Legyen magad szives nekem adni információt azon a fiatal emberről. Talán lehet vele okosan beszélni, mert egy ezredes, egy császári ezredes, mégis csak több lenni, mint egy tintenschlekker jurátus.

Erre már elfutotta a méreg, meg az epe

Dóringer ur szívét. Öklével odavert az asztalhoz, hogy csak úgy tánczolt le a vacsoraedény és poharak. Azután felugrott.

— Szerezzen az ur információkat attól, akitől akar, de tőlem nem, mert az a jurátus az én legidősebb fiam.

Ezzel becsapta kívülről az ajtót s még nyugodalmas jó éjszakát sem kívánt.

A báró eleinte meglepődött, mint a kelepczébe került varju, de azután azt gondolá, hogy majd elvégzi a dolgot maga is. S szépen a fal felé fordult s nemsokára hallatszott szendergésének hatalmas bizonyítéka.

Dóringer pedig még azon éjjel elhatározá hogy Gábor fiának be kell lépnie a nemzeti őrseregbe, hol a nemzeti ügyért lelkesedő ifju, a dicsőségért harczolva, talán feledni tudja szerelmét. Mert hogy az Eichner akár kényszeríteni is fogja a leányt, hogy nőül menjen az ezredeshez, azt bizonyosra vehette. S Eliz nem tud ellentállni a csábnak és rábeszélésnek.

Mikor azonban fiára gondolt, kinek a jeggyűrű már az ujján volt s kinek szive fog megszakadni elveszett szerelmese után, összeszorítá kebelét az atyai fájdalom, szeméből előtört a könny és sirt keservesen, akár csak egy gyermek.

... Talán épp ekkor zokogott fel álmában egy barna leányka, ki ugyanabban a férfiban titkolt szerelmesét siratta ...

... Gábor egész éjjel készítette a jövő napi programmot.

MIKOR A SZIV MEGSZÓLAL.

Gyönyörű verőfényes nap köszöntött be a következő reggelen.

Báró Speéfield egész éjjel szép nyugodtan pihentette az utazásban törődött tagjait. Bár szeretett volna valami szépet álmodni, hogy mint első álma beteljesedjék, de mivelhogy nem álmodott, azzal vigasztalta magát, hogy ő nagyon okos lehet.

Ez az tudat volt első szellemi foglalkozása felébredése után. Csak azután volt ideje boszszankodni azon a szemtelenkedő légyen, mely minden elkergetési igyekezete daczára, mindig visszashállongott görög metszésű orrára, annak is kellő legtetejébe. Majd nagy mérgesen magára rántá a takarót. Ekkor azonban lába került napvilágra, a dongó tehát azt kinozá.

A mig így küzködött volna, eszébe jut, hogy tulajdonképpen miért is van itt.

Az órára tekintett s mikor arról a tiz órát leolvashatá, nosza, több sem kell neki, ugy kiug-

rott az ágyból, hogy csak a szembenlévő szekrényénél állt meg.

Igy aztán elkezdte hatalmasan ordítani:

— Hát kocsmáros, mi azt a fene! Herman, hol vagyolsz, tu Gauner? Megint kiszabdalom a tied füled, tu Schuft. Minek nem költögetsz magadat?! Adnad magadat parádés ruha, aztatát uj frakk, etcetera, etcetera. Hol dugolsz magadat?!

A kiabálásra Herman elő is került. Csak ugy támolygott be az ajtónál. A sapka fején volt, ott is félrebillentve.

Majd mikor az asztalnál mindkét kézzel megkapaszkodék, egész fidélisen elkezdé fütyölni.

— Befordultam a konyhára . . .

S mikor aztán egész bizalmasan kezde mosolyogni a báróra, az nem állhatá meg, hogy legalább az egyik csizmáját a fejéhez ne hajtsa.

Találat volt, de utána már dalolni kezdett Herman, helyéből meg sem mozdulva:

— Hunczut a nimet, féni enni mek . . .

Erre azután a báró nem tudta, hogy boszszankodjék-e vagy nevensen, de végtére mégis csak nekirontott s egyszer-kétszer megrázá.

— Du Gauner, du Schuft!

— Madarul, mer leütni! replikázott Herman s megint előlről kezdte a nótázást.

— Be vanni rugva, te malácz!

— Csak borboros, felelé Herman. Vedres bor itta az eszte, rado . . .

De ez már a torkán akadt s mielőtt még magához tért volna, repült a lépcsőn lefelé.

S mikor lent végig tapogatta tagjait, ezen kijelentést bocsátá világgá:

— Azért is felmének!

Hozzá is látott a végrehajtáshoz s felérkezve, elkezdett hatalmasan dörömbölni az ajtón. De miután nem nyiták azt meg neki, nem sokára megunta a dörömbölést s ment vissza az ivóba társai közé.

Ezalatt a báró hozzálátott az öltözködéshez. Külön kellett neki a ládából mindent előhuzgálni, miközben nem takarékoskodott jófajta jelzőkkel úgy Hermanra, mint a barátságatlan vendéglősre panaszkodni Éhes is volt. Megette a tegnapi maradékot. S mikor már felöltözködött s a tükörbe néz hajzatát igazítandó, észre veszi, hogy ő tulajdonképen borotvátlan s ily ábrázattal nem mehet leánynézőbe.

Leült kissé gondolkozni, hogy mi tevő legyen s arra a tapasztalatra jutott, hogy borbélyhoz nem tanácsos neki ilyen időben elmenni, mert azok a ribilliós magyarok, ha megtudják, hogy kicsoda, képesek levágni a gégéjét. De hát ki borotválja meg? Herman ért hozzá, de az is fuccs! Kezdte bánni, hogy kidobta őt, ha nem is borotválja, de talán tudna valamiféle tanácsot adni. Maga nem értett hozzá. Már arra is gondolt, hogy Dóringer urat ki kellene békiteni, de akkor meg feleslegessé vált volna a borotválkozás. Végre is arra a konkluzióra jutott, hogy van még egy bizalmas embere, aki nem oly korhely mint Herman, talán tud az a dologhoz.

Fel is kerekedék őt felkeresni.

S nem csalódott. A kocsisa nem volt becsipve, sőt már meg is tisztogatta a hintót, be is fogott nagy parádésan s várta urának parancsait.

Felderült az arcza a bárónak s lelkendezve kérde:

— Maga tudsz borbolni?

A kocsis csak nézte őt egy darabig s aztán azt gondolván, hogy az ura szentül meg van bolondulva, kezdé „nem“-re rázogatni a fejét.

A báró már kétségbe esék, mikor kitünt a tévedés, hogy a kocsis érti a mesterséget, annak idején borbélylegény is volt, csak nem tud egy kukkot sem — magyarul.

Felmenének tehát a szobába s megtevék az előkészületeket. A habverés nem járt semmiféle akadálylyal, de a szappanozás már sok kellemetlenséget hozott a bárónak. A kocsisnak ugyanis még azon időből, melyben e művészetét üzé, egy rossz szokása volt, ami nem állott egyébből, minthogy időközönként a szappanos ecsettel egyet, egyet nyomott a báró orrára. De egy kis káromkodás s egy kis prüszkölés mindig helyrehozta a hibát.

Sőt mi több, igen gyorsan elkészülének, csak egy kis szóvita támadt azon, hogy egy szál szőr a báró állán lévő szemölcsön fenmarada. Ennek levágására már csak truczból sem volt a jámbor műtőr rávehető. Végre is egy se nem szoroz, se nem oszt.

Mikoron a báró mindennel elkészült, nyitott

hintón nagy parádéval elindult Hornfeld ezredes számára barátjának leányát, Eichner Elizt feleségül kérni.

Nagy néptömeg volt az utcákon, kik jólehet megbámulták a tova robogó hintót, de másért valának künn. A báró azt képzelé, hogy mind az ő kedvéért járkálnak. Egy lézengő embertől jó borra való árán megkérde Eichnerék lakását, s hozzájuk bekopogtatott.

A család szívesen fogadta s hogy mit végzett, az ki fog tünni az alábbiakban . . .

Az Ö.-i gymnasium szürkére festett falaival komoran emelkedik ki a szomszéd parasztviskók közül. Oszlopos előtornáczával, boltives kapualjával, apró ivelt ablakaival külsőleg is jelzi komoly hivatását.

Nem is mai gyerek már. Háromszáz évvel ezelőtt ugyanily rendületlenséggel fogadá magába a tanulni vágyó fiatalságot. A kapu felett kőbe vésett felírás olvasható: ora et labora, imádkozz és munkálkodjál. E jelmondatot igyekezik is minden növendékének szívébe vésni. Mögötte a temető terül el. Az is már-már betellik. Sokan az itt nyugvók közül jártak be a kapun, magukba szivandó az élet számára szükséges ismereteket s végül behozattak ide, hol is immáron elmélkedhetnek egész a feltámadásig.

Történetünk idején hiába keresnők még a gymnasium előtti parkot, a kaszinó kétemeletes hatalmas épületét, a modern építkezésü házsort s ugyanott a katonazene hangjánál korzózó soka-

ságot; nincs azoknak még semmi nyoma. Helyettük egy setét, düledező várfal, omladó, mohával lepett, porladozó kövekkel; füstös, leégett őrtornyok: a nyugati bástya áll, két öreg mőzsárral.

Egy széles árok, melynek fenekén szabálytalanul szalad tova a patakviz, hulladékkal, piszokkal tele dobálva, kanyarog a bástyán kívül. Odébb egy halastó van hatalmas töltésekkel körülkerítve. Ennek a vize is pocsék, moszatnővényekkel, sáriszappal bevonva. Beledobott korhadtt fakorong kihalászásával mulat itt vásár- és ünnepnapokon az ifjuság, különben elhagyatott, békák és varangyok lakhelye. Nagyon régen lehetett, hogy hal is tenyészett benne, nevét meg nem érdemli.

A reggeli órákban élénk csoportulás keletkezik a bástya körül. A tanuló ifjuság nemzetiszinű kokárdával diszitve igyekezék közel jutni, a honnét a helybeli jurátusok vezére fog hozzájuk beszédet intézni. Az idősebb diákok közül egyik, másik feszes magyar öltözetben, rénes karddal az oldalán foglalá el az őt megillető helyet; az ifjabbak pedig hónuk alá fogott labdaverővel, kapasokkal vegyülének a sokaságba, különben is az lévén az istentelen mujkóknak hivatása, hogy csoportosulásoknál és esetleges tüntetéseknél ki-ki a korrepetitorja és puskakészítője számára szükséges harczeszközöket utána czipelje. Szükség volt ilyennemű intézkedésre pedig azért, mert az apróságnál a kapas csak játékszernek, a fel-

cserepesedetteknél már vis brachiinek tekintetett, miért is ezek már könnyen kerülhetének a tanszék végrehajtó hatalmával, a pedellussal összeütközésbe. (Legyen szabad megemlítenem, vétvén ugyan a szerkezet ellen, hogy jó magam is czipeltem plundrás koromban ily hagyományos kapasokból vagy öt darabot, mikor Kossuth Lajos halálakor hallgatásra birtuk a katonazenét. Nem maradt fenn belőle egy sem, de a gyászévben nem volt több térzene)

Összegyülekezének az ifjúságból vagy háromszázan, szép rendben felállván, kor és rangsor szerint, úgy hogy az idősebbek előbbre kerülének. Azután deputáció küldetett a vármegyeháza előtt összegyült jurátusokért. Ezek összeparolázván a küldöttséggel, azokkal együtt megindulának a nyugoti bástya felé.

Viharos „éljen“ jelzé közeledésüket. A jurátusok kellő komolysággal viszonzák a diáksereg lelkesedését, fellépének a bástyára s ott félkört alkotva s levett kalappal rázendítették:

— Hazádnak rendületlenül!

Mikor ennek vége szakadt, vezérük kivált, odalépett a bástya szélére. Szép növésű, barna fiatal ember. Testét zsinóros fekete atilla szoritja, széles nemzeti öv hajlik át jobb válláról bal csipőjére. Domboru ives mellét kiszoritja, sarkanytyuit megpengeti és bársonyos kócsagtollas süvegét ég felé emeli. Arczán az alkalom ihlete tündöklöklik s ajkai hallkan rebegik:

— Felséges Ur! Árpád Istene! Te, ki szivet

adtál és hazaszeretetet a Magyaroknak; te, ki belé oltád a vágyat a szabadság után, tekints le ránk és küldj lelkesedést és bátorságot ifju sziveinkbe, hogy bátran cselekedjünk a legszentebbért: a haza ügyéért! Apáink, kik dicsőségesen ott a harcztéren multatok ki jogaitokért és a magyar becsületért küzdve, kiknek csontja a nemzeti kegyelet áldó imája közt porladozik, küldjétek hozzánk lelketeket és edzétek meg unokáitok szivét! Amen!

A sokaságon végig morajlott az: Amen! Ekkor az ifju elővont zsebéből egy levelet s férfias hangon olvasá:

— Tanuló ifjuság! Jurátusok! Polgártársak! Üdv nektek . . .

Ugyanaz a levél volt, melyet ott az ügyvédi irodában elolvasánk s aki olvasta, az ifju Dóringer Gábor volt, a jurátus.

Utána pedig dörgő hangon szavalá el az ifjuságnak Petőfi nemzeti dalát.

Felviharzott a lelkesedés, fellángolt a kebel; egy ajkról, egy szivből fakadt a szó: beállunk honvédnek, éljen a nemzetőrség! S a fiatalabbak csak azon sajnálkoztak, miért nem születtek pár évvel előbb.

Azután tanácsot tartának a további tcendők felett s határozatként kimondatott, hogy az igazgató adjon mindnyájuknak elbocsájtó levelet, a hatodik osztálytól felfelé és biztosittassék a fiatalság, ha rájuk már szükség nincs, hogy tanulmányaikat az intézetben tovább folytathassák.

Az irást rögtön meg is szerkesztették s megőrzésre Dóringernak adatott át.

Fel tehát az igazgatóhoz!

Felgyülekezének mindnyájan az érdekeltek a gymnasium disztermében.

Ma már nincs meg a terem, de mint apró, kis gymnazista vasárnaponként exhortatiót hallgatni még én is feljártam. Az első emeleten volt. Berendezésre már csak homályosan emlékszem. Egy nagy Luther-kép borítá a homlokfalat, körülötte volt püspökök arczképei. A falakba római mondatokkal televéselt kőtáblák valának falazva, melyek egynehánya még ma is látható az új gymnasium udvarfalában. A Luther-kép előtt egy magas katedrális, tőle oldalvást a barnára festett szószék volt, mely fölött az intézet zászlója függött. Padok is valának beleállítva s asztalok és székek, mert itt tartatott ugy az egyházi szónoklat, mint a tanári értekezés, valamint az érettségi vizsgálat is.

A ifjuság felkérte az igazgatót a megjelenésre.

Bővebben nem akarok vele foglalkozni, nem is jutand neki szerepe ez egy epizódon kívül. Annyi azonban bizonyos, hogy fiatal ember daczára oly Pecsovics volt (akkor tájt kezdett e fogalom elterjedni), hogy az ember róla hallva, valami mormogós, harapós, öreg bácsinak képelné, dülledő szemekkel és hiányos fogazattal. (Mikor én megismerém, már közel járt a 90-hez s nekem oly unszimpatikus volt, hogy csak hozzájártam cseresznyét lopni.)

Az igazgató feszes, határozott lépésekkel járult fel a katedrára s a fiatalságot szóhoz sem hagyván jutni, e szavakat mondá:

— Ha önök a tanszék határozatának engedelmeskedni nem fognak, egyenként carcerre ítéltetvén, az intézetből elbocsájtatnak — örök időkre! Megtiltom önöknek, hogy utcai söpredék módjára, a fennálló rend és hatóság ellen tüntetéseket rendezzenek és az előadásokat meg nem jelenésükkel zavarják!

Ezzel indult kifelé.

Az önérzetében sértett ifjuságon végig morajlott a felindulás és harag kifejezése. Gábor utját állta a távozni akarónak:

— Igazgató uram! A tanuló ifjuság nevében kötelezem Önt, hogy a közös kérelem meghallgattatásék.

— Mivel Ön, kedves jurátus, nem tartozik intézetünk kötelékébe, önnel belső dolgokra vonatkozólag tárgyalni szükségtelennek nyilatkozom.

— Uram, mi az ifjuság vezérei vagyunk!

— Az ifjuság vezére én vagyok! Ki fogom nyomozni, kik vétettek az ön megválasztásával az iskolai törvények ellen s azokat szigoruan felelőségre vonandom.

— Igazgató ur! Rendkívüli viszonyokat élünk, hol a nemzet iránti kötelesség minden más szabály alól, mely a honfiui kötelmek teljesítésének utjában áll, felold. Kérem tehát, hallgasson meg bennünket.

— Kedves jurátus, én itt, mint az intézet igazgatója, saját belátásom szerint cselekszem s tetteimet és szavaimat önnek megbírálni nincs joga. Isten önnel!

Gábor tovább is utját állta.

— Tekintetes uram, ön könyörtelenségével az ifjúságot kényszeríteni fogja, hogy az ön parancsa ellen vétvén, a közvélemény igazságos ítéletéhez forduljon. Kérem tehát, hallgasson meg bennünket!

— Az Önök akarata előttem ismeretes. Én nem vagyok hajlandó intézetünk évszázados hírnevét tönkre juttatni azzal, hogy egy pár szájhősködő ifjoncz felszólításának engedvén, oly intézménybe lépjenek, mely valamikor felséges uralkodónk és háza ellen akaratával és fegyverével fordulhatna. Nem, revoluczionáriusokat intézetünk nem nevel! Végezzék el fejvesztett munkájukat azok ott az országgyűlésen maguk. De én magam minden erőmből igyekezni fogok eszeveszett törekvéseiket megakadályozni.

— Mi joggal szólhat Ön, igazgató ur, ily szavakkal nemzetünket a szabadság felé vezérlő férfiakról?

— Szóvitát sem akarok kezdeni. Sajnos, a jurátusoknak utját nem állhatom, de mindig könnyezni fogok azon, hogy valamikor Önök legnagyobb része, kezem és tanításom alatt volt. Önök lehetnek országháborítók, de a diákjaim nem! Ez volt utolsó szavam!

— Helyes. Ha Önnek, igazgató ur, ez volt utolsó szava, én is, mint az ifjuság teljhatalmu vezére, utolsó szómat intézem. Felkérem, hogy ezt az elbocsájtó levelet azonnal aláírja!

— Quid dixi, dixi!

— Akkor tehát, uraim, fordult Gábor a fiatal-sághoz, elrendelem, hogy a kijárat torlaszoltassék el!

Az igazgató elsápadt. Az ifjuságnak egy pillanat műve volt, az ajtót az asztalokkal és padokkal elzárni.

— Uram, itt az irás, írja alá. Ha összetépi, helyben ujat készítünk.

— Protestálok, ez erőszak! Az aláírásom érvénytelen!

— Jó. Tehát igazgató ur, én kényszeríteni fogom Önt az aláírásra oly szégyenletes körülmények között, hogy aláírását inkább érvényesnek jelenti ki, semhogy bevallja az Önnel történeteket. Mi pedig, ha aláírta, mindnyájan ígérjük, hogy ez eseményt, a míg Ön él, elhallgatjuk s csak az utókornak fogjuk feljegyezni, hadd tanuljanak.

Erre egy pár markos legény megragadá az igazgató urat és fejfelé, kilógatták az emeleti ablakból.

— Igazgató ur, bár leginkább szeretném parancsolni, hogy bocsássák el az Ön lábait, így egy emberrel ismét kevesebb volna a világon, ki magyar hazánkat szipolyozza és sárgább az osztráknál, de azt akarom, hogy

legyenek gyermekei, kiket majd a mi fiaink megvethessenek. Itt van tehát, írja alá az engedélyt.

Az igazgató előbb alább hagyott politikai meggyőződéséből; aztán kezdé szidni az osztrákokot, kik ily kényes helyzetbe sodorják a magyar nemzetet; aztán dicsérte az országgyűlés vezérlő férfiai, átmenetképpen kezdett az időről beszélgetni, majd az ifjuság pártjára állt s végül, mikor már nagyon kezdett fejébe szállni a vér, kezdé haragudni magára, hogy hogyan is mulaszthatta el felszólítani az ifjúságot, hogy lépjenek be a nemzeti őrseregbe. Előkéré az irást s a függélyes falon szépen aláírkantotta a nevét.

Erre aztán visszahúzták.

Ott kezét szorongatott mindegyikkel külön és sok szerencsét kívánva, nekik azt ígérgette, hogy ha csak fiatal férj nem volna, ő is beállana a honvédekhez — kapitánynak.

S miután a fiatalság éljenzése között elhagyá a termet, tanári karának eldicsekedék, hogy mily jól megtudják ők egymást érteni a fiatalsággal. Annyi azonban bizonyos, hogy a derék igazgató urnak egy mákszemnyi utóda nem maradt. De bocsánat, de mortibus nihil, nisi bene!

Az engedély megvolt, szert kellett most már tenni fegyverre. A jurátusok tehát szép rendben beoszták a fiatalságot és vezették ki a vásártérre, hol a sorozó, jobban mondva toborzó

bizottság sátora állott. Vigan játszott itt a cigányzene s már felcsapott katonák vig danája hangzott.

Odajárulának a vezérek s bemondák egyenként az ifjuság neveit.

A fiatal nemzetőrök vigan bucsuzának el gyermek tanulótársaiktól. Majd felfegyverkezés céljából a megyeházhoz menének, hol is azt a parancsot kapták, hogy felszerelésüket a helyben állomásozó császári ezred pótraktárából kérelmezzék, hol 600-nál több fegyver van elhelyezve. Egyszersmind utasított a meglévő nádori parancs értelmében az ezredparancsnokság a felesleges fegyverzetnek a nemzeti őrsereg számára való kiszolgáltatására.

Csakhogy ez nem ment olyan egyszerűen, mint a megyeiek gondolták.

Az ezredes jó katona volt, ki a fegyverek kiszolgáltatásában a kincstári vagyon megcsorbítását látta s el volt határozva a nádori parancs megtagadására s pótkészletének akar fegyverrel való megvédelmezésére. Azonban az ifjuságnak sem kellett több! Azonnal alkalom nyílt vitézségük bemutatására. Előkerülének a hagyományos kapasok, az örök elpáholtatának s a fegyverek a raktárból kihozatának. Mire a katonai karhatalom megérkezék, már mindegyik diák kezében ott forgott a puska. Töltényük ugyan még nem vala, sem bálni nem tudának a puskával, mint tüzi fegyverrel, de rajt' volt mindegyiken a szurony. Hatalmas fegyver ez

lelkesültek kezében! S az ezredes az elkésett dolgon bosszankodhatott.

Az ifjuság pedig első elért sikerük után diadalmas körmenetet rögtönze a városban. Utczáról-utczára barangolának, mindenki mutatni akará uj fegyverét hozzátartozójának, ismerősének — szerelmesének. Virágesső hullott rájuk, lenge kendőket lebegtetének az ablakokból s az ifju keblekben forrott a büszkeség.

A tömeg mindig többre és többre szaporodott s közéjük férfiak, asszonyok, lányok vegyülének. S így hömpölygött a néparadat tova

Az ifjuság kedves vezérét, kinek a mai nap diadalát köszönheté, a vállain emelve hordozta a tömeg élén.

Ott haladt el a diadalut a szép Eichner Eliz ablaka alatt. De ezek le valának függönyözve, senki sem nézett ki rajtuk. Csak itt nem lengett üdvözlő kendő, innét nem mosolygának szép szemek.

Pedig ezek után vágyott Gábor legjobban. De hiába tekintett sóvárgó szemekkel kedvese ablakára, nem nyílt meg, nem jelent meg Eliz karcsu alakja, egy fejbőlintással, egy vidám tekintettel helyeselni az ünnepelt szerelmes sikerét.

S hová mult e pillanatban az ifju kebeléből az önérzetes örömmel párosult lelkesedés? Gyorsabban lüktet a vér az erekben, hevesebben ver a sziv s egy borongós hideg érzés futja át a tagokat. El innét a tömegeből, ne

legyen ünnepelese, ott akar lenni, egyedül kedvesével, rabja lenni, engedelmeskedni büszke tekintetének. Aztán ismét kételkedik. Hátha történt valami?

Felsiet a széles márványlépcsőkön s hevesen ragadja meg a csengő gombját. Még a csengőnek is, mely máskor oly barátságosan jelzé jövetelét, hangja ma oly rideg, száraz.

Sokáig kell várakoznia.

Talán nincs itthon senki? De hiszen el nem utazhattak a nélkül, hogy őt ne tudósították volna.

Még egyszer becsenget, most már erősen, hangosan. S ez alatt számos gondolat festi le képét képzeletében, de mindegyik oly furcsa s nyomasztó érzést keltő.

Nincs felelet.

Oda támasztja fülét az ajtóhoz. Egy ideig csend van, de azután észrevehető, hogy belül járnak.

Harmadszor is csenget. Végre megnyílik az ajtó. Egy szobalány áll előtte.

— A tekintetes urék talán nincsenek itthon?

— Igen, de utra készülnek. Rögtön bejelentem az urfit!

— Engem bejelenteni, motyogá Gábor. De az ajtó ismét betevődött előtte.

Itt valami történhetett.

A cseléd avval tér vissza, hogy bocsánatot kéretnek, de ma senkit sem fogadhatnak, mert igen sürgős az utjuk.

— De megmondotta, hogy ki van itt, hogy én vagyok az?!

— Igen bejelentém, felelé a cseléd, de ma nem fogadnak senkit. Ne is haragudjon az urfi, nekem is sietnem kell. Azzal Gábor megint egyedül maradt.

Ott állott a csukott ajtó előtt. És miért?!

Tegnap még lépte zajára is felnyitott az rögtön s ölelő kar, mosolygó arcz, bizalmas csevegés várták őt. Mikor elbucsuzott, oly barátságos volt a lány. Itt kellett valaminek lappangnia.

Eleinte kétségbeesetten nézte a csukott ajtót, majd szeretett volna neki rontani, azt bezuzni s megtudni, mi van a mögött? Miért nem mehet ő be? S ha el is utaznak, még annyi, annyi beszélgetni valójuk van egymással.

Majd nagy végtére neki indult az utcáknak; levegő kellett összeszorult kebelének s azt szította is be mohón, hevesen.

Barangolt utczáról-utczára. Az emberek gyéren haladtak el mellette, sem nem ismeré, sem nem köszönté őket. Rezes kardja néha meg-megcsörrent az utczasarok kövénél, erre aztán felrezzent álmaiból, csak azért, hogy újból elmerülhessen.

Szerencsétlen volt, úgy érezé.

Közel ért a várkerülethez, melynek széles töltésén hullámozott az élet. Hallható volt a tova morajló tömeg. Körüljárták már a várost s most ide érkezének. Gábor vissza akart a sarokról

fordulni, de ifju bajtársai észrehevők s lelkes éljenzéssel közeledének feléje.

Szemben a tömeggel egy négy fogatu hintó közeledett csendes ügetésben.

Nem ismerne rá az ember Speéfield batárjára, sem azokra a tegnapi lucskos lovakra, melyek ma magasan szedik lábaikat s a tömeg morajlását hegyezett fülekkel, horkolva hallják, ha magát az őrnagy urat nem látnók benn ülni. Még arcza is mosolyra derült, fejét jól hátra vetve dülleszt ki mellét s úgy támaszkodik uri módra a nyitott hintóban.

A kocsis a tömeg láttára megakarja állítani az ágaskodó lovakat.

— No, mi aztat a fenét Vorwärts! Nem ráérni mi, parancsolá s a kocsis rövidebbre fogott szárakkal folytatja tovább az utat.

Hangos „éljen“ tör ki a lelkes ifjuságból s némelyik Gábor tiszteletére egy pár vaktöltényt is sütöget a levegőbe.

Nosza, több sem kell a heves vérü ostorhegyesnek, fogára kapja a feszítő zabolát, nemes vágásu száraz fejét magasan hátracsapja s vágatásban nekilóditja a kocsit.

Egyet horkol s hátrafelé hatalmasat kirug. Lába bele kerül az istrángba.

Most még jobban megijed, kapálózik mindenfelé.

Már erre a többi ló sem veszi tréfára a dolgot, ők is nekiindulnak s a kocsis már nem tudja őket fékezni.

Vágtat a kocsi nyilsebesen a tömegnek. A gyepelő is elszakad. A kocsis is, a lovak is érzik vesztüket.

A megvadult állatok ragadják magokkal zörögve, csörtetve a nehéz alkotmányt

A tömeg látja az elragadott járművet vészesen feléjük közeledni. Tolongás keletkezik. Aszszonyok és gyermekek ijedve sikoltoznak.

Most elszakad az istráng.

A megrémült ló akadályától megszabadulva, szabadsága érzetében még hevesebben kezd el garázdálkodni.

Már csak az állsziy köti a tengelyhez; azt töri, szakítja. Elfartal s rángatja a kocsit hol jobbra, hol balra, majd megcsuszik s oda esik a többiek közé.

Ezek most már ragadják magukkal elesett társukat is.

A kocsi egy támkőhöz csapódik. Felborul. Kereke összetörik. A bennülők kitaszíttatnak s most már ily helyzetben vonszolják azt a tömeg közé.

A tömeg utat nyit; gyengébbeket feltaszítanak, gyermekeket elgázolnak.

Senki sincs, aki merész férfi kézzel megragadja a száguldó lovakat.

Gábor gondolataiba merülve, mereven bámulja a veszedelmes színjátékot.

Ott áll az utca közepén egyedül, mozdulatlan.

A lovak feléje ragadják a felborult járművet. Egy pillanat még s eltiporják. A tömeg rárivall.

Ő azt mind nem hallja, csak bámulja az ágaszkodó paripák veszélyes tombolását.

A tömeg zaján keresztül hallik egy éles sikoly:

— Gábor!

S ezt az egyet meghallja.

Még ráér hátratekinteni s egy sugár lánykát lát feléje rohanni.

Princzipálisának leánya, Giza az. Arczáról a vészes ijedség villan feléje, szeméből az önfeláldozás tüze csillog.

Az ifju magához tér. Alig tiz lépés választja őket el a kocsitól. A lányka már megragadja az ifju karját, hogy elrántsa őt a biztos szerencsétlenség utjából. De már késő!

A lovak ügyet sem vetnek rájuk, ott dobognak már közvetlen előttük.

A népcsoportban elnyomja a hangot a biztos veszély. A nők eltakarják szemüket, csontjukban az ijedség megfagyasztja a velőt.

S ekkor mi történik?

Gábor merészen és lélekjelenléttel odakap a zablához s férfikarjában duzzadnak az izmok. Egy darabig tova vonszolják a lovak. A lányka odabukott közéjük, az egyik a patkóval felveri halántékát. Giza arczából kibuggyan a vér. S még ott is csak a sikolytás hallik.

— Gábor! Isten segíts!

És Isten megsegített. A tova vonszolt szekér megakadt. Egy utczakő, a vonszolt ló és az ifju erős karja egyesülten akaszták meg.

S mikor már a lovak csendesedni kezdenek, többen is akadtak segítségére.

A veszedelem elmúlt.

A sebesült lánykát édes anyja emelé fel. Halotthalvány arcját a halántékról gyöngyöző vércseppek pirosra festék. S a leányka nem félt, nem remegett, szemei csak Gábort keresték. Ott volt mellette. S mikor őt épen láthatá, kezdett a halaványság is tűnni Giza arczáról s ajkai mosolyra derülének.

S az anya azt mondá Gizának:

— Leányom, miért tetted ezt?

Szavában annyi gyengédség, aggodalom és szeretet vegyült a szemrehányás közé.

Ezenközben a báró ur is feltápászkodék kellemetlen helyéről s miután obligátus módon a fenét megcsodálta, kifejezését adta elégedetlenségének és sietett közelebb jutni a másik jelet színhelyéhez. Kissé sántított ugyan, de az nem zavará abban, hogy erős karokkal nyisson utat a bámulókon s odaférközzék Gizáékhoz, hol az anya már hamarjában előkerített eczetes vízzel mosta le Giza arczáról a vérnyomokat.

A bárónak hálálkodás volt az első szava és mentegetés, hogy nagyon sajnálja a történeteket, de ő igazán nem tehet róla. Igérte, hogy a kocsi elcsapja, a hintót felégeti, a lovakat lebunkóztatja, csak rá ne haragudjanak.

S a bocsánat biztonsága kedvéért azt az engedélyt ki is eszközlé magának, hogy Gizát karonfogva kísérheté haza, erősítvén, hogy ő

már elég vén ahhoz, hogy senki gyanuba ne keverhesse, Gizának pedig támogatóra lévén szüksége. S dicséretére legyen mondva a báró urnak, hogy addig a családtól el nem távozik, mielőtt biztosan meg nem tudá, hogy nagyobb baj nem történt vala. Kérte és igézte a barátság fentartását, örvendvén nagyon a szerencsének.

Egyedül maradt a család. Gizike egy karos-székben bágyattan hátradőlve, kérően tekintett édes apjára, ki komor, kimért lépésekkel tagozá végig a szobát. Néha megállt s leányára nézett s midőn tekintete annak bizalmas, őszinte szemével találkozott, elszállott arczáról egy pillanatra a komorság. Szeretett volna legalább egy kis szemrehányást tenni az elkövetett könnyelműségért, melylyel veszedelembé sodorhatta volna önmagát, gyászba az egész családot. De mindig meggondolta a dolgot s csak annyit mondott: szegény kis leányom s azzal tovább lépdelt. Arcza ismét komoly volt s látszott rajta, hogy valami töprenkedik.

Az anya ott ült leánya mellett, annak kezét kezében tartva. Észre is veszi, hogy Giza szemei megtelnek könnyel s az okát is tudja, hogy miért. S Giza boldog volt, meglátszott könnyein át.

Igy tartott ez sokáig. Végre az apa odament lányához, végigsimitá haját s megcsokolá homlokát.

— Gizám, te szereted Gábort?

A leány erre a nem várt kérdésre odacsuklott

édes anyja kebelére s keservesen elkezdett sirni. Az anya szemrehányólag nézett férjére, ki azonban zavartalanul folytatá:

— Másképp nem tetted volna. Légy bizalmas édes atyádhoz?

— Károly! fedd é őt az édes anya.

— Jőjj kebelemre. leányom, atyád szeret, atyád azt akarja, hogy boldog legyél. Leült Giza mellé, odavonta magához. Szólj, édes Gizám, sugd atyád fülébe.

S a leány azt sugá:

— Nagyon! Arczát elrejté apja kebelére s ott sirt, ott zokogott.

— Bizzál, édes leányom, a sors még sok mindenben változtathat. Azután ismét felkelt, fel és alá járkált a szobában. Elővont belső zsebéből egy levelet, ismételten megtapogatta, fejét meg-megcsóválta, aztán ismét tovább járkált. Már tudta, mi van abban a levélben, ismerte az írást is, csak az okot nem sejtette, hogy miért kell ezzel neki szomorúságot okozni valakinek.

Majd kiszólt a hajdunak:

— Gergely, keresd meg a jurátust, ide jőjön bárhol van, beszélni akarok vele.

— Itt vár már egy órája, tekintetes ur!

— Jőjön be!

Gábor belépett. Illemtudóan meghajtá magát.

Az anya és a leány csodálkozva tekintének az ügyvédre. Ez inte Gábornak, hogy beszélni akar.

Gábor ismeré princípálisának szokását s türelmesen várta, míg az megszólal:

— Hallja, uramöcsém, amit mondok. Jól észbe vesse. Tudtommal sehol sincsen az megírva, hogy a jurátus se nekem, se neked, se szó, se beszéd, nem jelenik meg egyszerűen a hivatalos órán. Már pedig neki mindig hivatalos órája vagyon. És ő kegyelmessége engedélyem nélkül kóvályog a város utczáin és felcsap nemzetőrnek. Ennek konzekvenciájaként a kanczeliában a por sem le nem töröltetett, sem a levelek el nem olvastattak, azok sem, melyek neki czimeztettek.

Gábor hagyta őt beszélni, így volt már szoktatva. Az ügyvéd pedig folytatta:

— Nem lévén sok elokvenciának, sem dikciónak barátja, kijelentem, hogy a körülményekre való tekintettel, melyek előttem ismeretesek lévén, önt uramöcsém, nálam való további jurátuskodás alól fölmentem, nem válván azonban meg haraggal egymástól, toldá hozzá jó akarattal, lévén legalább is oly jó magyar ember, mint uramöcsém.

Ezzel megint tovább sétált. Mikor ismét az ifju előtt megállott, már kezében volt a levél.

— Most pedig, vitéz uram, mint hivatalból egymástól független emberek, én átadok önnek egy levelet, melyben gyanításom szerint oly dolgok irattak meg, melyek az ön gyöngéd szivét erősen sebesitik. Az ifju sziv szeretni vágy, de a csalódás keserü poharát kibirja — a férfi.

Mikor ezt önnek átadom, kezet nyujtok a magam és családom nevében, vigasztalván önt azon jó akaratú szavammal, bárhová vesse is a sors ezután, ha elhagyatva érzi magát, gondoljon ránk s azt fogja érezhetni, hogy vannak, akik önt igazán becsülik és szeretik.

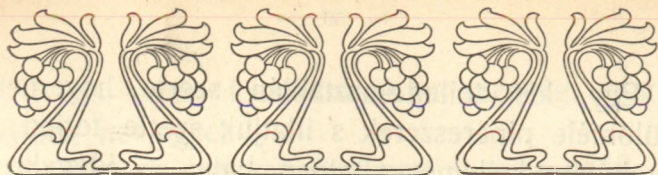
Gáborral forgott a világ. Hogyan került ki a szobából, azt maga sem tudta, csak ott tért magához az irodában. Lelke fájt, szive sajgott. Ott feküdt előtte egy nyitott levél s mellette a visszaküldött karikagyűrűje. A levélben csupán ez volt írva:

— Sajnálom, nem tehettem másként.

Semmi egyéb, sem aláírás, sem bucsuszó.

Nehéz seb. Fog-e az idő javulást hozni rá?...

A „MURLI.“

Bécsben egy női budoirban vagyunk. Az ablakokat nehéz függönyök takarják, a falak az akkori divat szerint apró képekkel tele aggatva, faragott etagerek különféle disztárgyakkal tele rakodva. Mindegyik egy-egy apró remekművecske németalföldi mesterek kezéből. Az alacsony építésű bronzágyat szélesen vonja be a mennyezet selyem kárpitja. A padlózatot vastagra szövött virágos perzsa szőnyegek hevernek; vannak, melyek sötét vörösre szőve, nehéz gondolatokat visszhangzó, de ezeket elnyomják ama halvány szinezetűek, melyek apró mintákkal az élet játszi oldalát, a könnyedséget hordják magukon. Nélkülözhetetlen kiegészítő része ez egy gondtalan női lakószobának.

A sarokban apróvirágos, kék selyemmel bevont székek állnak körül egy kicsi asztalkát s tetszelegnek a szembelevő állótükörben, mely meglegedetten tükrözi a csillár reszketeg sugarait.

Egy kis toilette-asztalkán szerte hevernek különféle pipereszerek s illatjuk szerte terjed a szobában kellemes altatóan hatva az idegekre.

Mélyen nyulik be a közép felé egy nyug-pamlag. Rajta kényelmesen, féloldalt könyökölve nyugszik Eichner Eliz, a bankár leánya.

Felső ruháit ledobta volt magáról. Meztelen, hófehér karjain nyugtatja bozontos fejecskéjét. Mélyen kiszabott inge csipkéi közül kifehérlük pihegő keble.

Valódi szépség. Arányos idomai, arcvonásainak összhangja, a mélyen fekvő ésbontó két szem, életkedvtől duzzadó piros ajkak, körötte a halavány arcz olylyá teszik, mintha az éjszakai csillag halványodnék a hold fényében. S ő tudja magáról, hogy szép; tudja, hogy az arczban honoló szenvedély mindenkit magával ragad, egész az örületig. S a vésővel faragott fogak mosolyognak hozzá.

Tekintete nyugtalanul révedezik körül a szobában. Apró ujjai idegesen játszanak bodor hajfürtjei között. Majd végig simítja forró homlokát. A halvány arcz kigyullad s átcsap rajta a vér heve.

Türelmetlenül ül fel a pamlagon, aztán ismét hátra dől. Nem sokáig marad így, felugrik s oda áll a tükör elé.

A dus hajnövés messze bocsájtkozik alá.

A tükör azt mondja neki: Szép vagy, elragadóan szép! Szemei felvillanak.

— És miért foszladozzék a szépség, hogy boldog ne legyek ?

A tükör is azt mondja neki : azért nyílik a rózsa, azért virít a szegfű, azért pompázik a virág, hogy leszakítsák ! Az szakítsa le, a kinek kebelére termett.

A csillár fénysugarait összpontosítja a szép női arczon s az felragyog. Nehéz volna megmondani, hogy melyik fényesebb most, a kipirult arcz, vagy a villámló szemek.

A tükör tovább beszél.

— Hidd el nekem, a ki egyszer letörte a virágot, azért, hogy keblére tűzze, az el is hervasztja. S ha a virág leszakada a dobogó kebelről, gyorsabban elhervad. Nincs, a ki éleszsze, nincs, a ki csókolja !

A szív dobog, s a hevesen keringő vér igenli a szót.

— Vagy azt hiszed talán, a letört virág újból életre kel ? Nem úgy ! Elhervad az, elvész. A tőhöz többé vissza nem nőhet.

A lélegzet sebesedik, a mell zihál.

— Azé vagy te, a ki letört, azé is maradjál. Veszni vele boldogság ; élni nélküle kétségbeesés.

Eliz kezébe fogja hollószínű haját, végigsímitja, s az oly bársonyos.

A tükör rámosolyog. A nevető ajaknál pedig könnyebben megszólal a szív :

— Szeress. Igazán, forrón szeretni nem bűn. Nem véték még akkor sem, ha az emberek annak is mondják !

S a vér is, a mint átlüktetett a szíven, a mint feltódul a fejbe, azt suttogja :

— Szeress, mert szeretned kell !

Eliz érzi, hogy igazat mond.

— Én vagyok az ur mindenek felett, suttogja tovább. A hol én uralkodom, ott akaratomra sülyed a tisztesség és törik a becsület. Enyém az első jog !

A benső háborog s a lelkiismeret ellene szól.

-- Hallgass ! hallgass !

S a karcsu női alak hátrahajlik, a haját hátra veti s az hullámszik egész a földig.

— Vagy ugy ! Most hallgassak. Miért nem győztél akkor lelkiismeret, mikor az első áldozatot kívántam ? Akkor lettél volna erősebb.

S a lelkiismeret elhallgatott.

Eliz oda veté magát a kerevetre, s kezde könnyezni, mint egy gyerek. Ezek a tehetetlenség könnyei valának .

— Szeretem, szeretem ; övé végső leheletem. S ha megcsalt is, mégis szeretem, szívem végtelen szerelmével.

S a gyenge testen átvonaglott egy kéjes fájdalom.

— Hozzá, egyedül ő hozzá !

Csengetett.

Egy éltesebb asszony lépett be. Régi cseléd a háznál ; az anyát pótolta. Talán nem is cseléd már, hanem barátnő. De rossz barátnő.

Az asszony oda megy a kerevethöz s leül a szélére. Félkarjával átkarolja a leány derekát; másik kezével végig simítja forró orcáját.

— Mi bajod, édes leányom?

— Magda és te még kérded? Nézz meg engem és tudni fogsz mindent.

— Látom, hogy tüzes az orcád, hevült a tested és forró a véred!

— S ebből te mit gyanítasz?

— Hogy szerelmes vagy, leány.

— Hidd el, hogy több vagyok: örült vagyok a szenvedélytől!

— Majd ismét megnyugszol!

Eliz felült s megradá az asszony karját.

— Az ő karjában, értsd meg, Magda, csak az ő karjában.

— Ne szorítsd úgy a karom, édesem, értelek én a nélkül is.

— Oh, nyugtass meg hát, Magda, könyörgé a leány. Te tudsz rajtam segíteni. Ő hozzá akarok menni, ő hozzá kell mennem, mert eléget a vágy, megfojt a szenvedély. Segíts, Magda!

— De édes kis szenvedő babám, el tudnád te hinni, hogy Magdád ne segítene rajtad, ha tudna?

— Te tudsz segíteni!

— Nem tudok. Lehet, hogy idővel. Még várnod kell; lehet, hogy talán csak pár napig. Magda ügyes; Magda vén róka már.

— Nem, Magda, nem bírom tovább. Még ma, még ma.

— Nézd, leányocskám, légy türelemmel. Hiszen az is lehetséges, hogy feltalálom őt már holnap.

A leány nyakába borult Magdának s könnyei nedvesíték annak arczát.

— Magdám, édes jó Magdám, még ma, most, mindjárt. Én érzem, a szívem sugja, hogy feltalálom őt.

— Nézd, az idő éjszakára jár; hol találhatnók őt meg most, itt, ebben a nagy városban? S hová mennénk? Két évig epekedtél utána s most már két napig sem akarsz türelemmel várni?

— Két évig! Két nap! Az első a végtelenség, az utóbbi az örökkévalóság. Mig otthon voltam, tudtam uralkodni magamon. Szórakozás, szerelmes jurátus, az apai éber szem! De itt a környezet, a légkör s a reméllett közelség ismét magával ragad. S én, a ki minden férfin játszva uralkodom, itt tehetetlen vagyok magammal, határtalan vágyammal. — Tudod, hogy azt gondoltam, el tudom felejteni régi szerelmemet, ha egy tisztességes, törekvő embernek, ki szeretett, imádott, nyujtom kezemet. Azt gondoltam, fogom őt szeretni tudni! Makranczoskodtam, dühösködtem, fenyegetőztem s a gazdag bankár leánya egy ifjoncz menyasszonya lett. A mint az emberek mondták, a döllyfös Eichner Eliz megalázta magát és mégis becsülték bennem a szivet, azt a szivet, a mely belőlem hiányzott. Igaz, hogy rövid ideig boldog voltam! Mikor kezem ott nyugodott Gábor férfias kezében s

mikor láttam szeméből szerelmes szívének boldogságát felém sugárzani, meg-megnyugodott a keblemben folyton agyarkodó örült vágyakozás „ő” utána. Lassanként kezdtem volna feledni. Akkor kezdett működni bensőmben egy új erő: a lelkiismeret. Csak ez tudta kivüled még, hogy én már szerettem. De meg nem bocsájtotta. S ép akkor, mikor Gábor előttem térdelt, midőn hideg kezeimet csókolta, mikor igazi boldogsága majd magával ragadott, akkor kezdte meg szemrehányásait. Azt mondotta nékem: a te becsületed sárba van taposva, az emberek nem tudják, de én, a te birád, tudom. S ez elég! Nem engedem, hogy ennek keblén valaha boldog légy s boldogságoddal megszenyesítsd becsületes indulatát. Egy oly férfi térdel előtted, ki többre érdemes, mint te vagy. Ha bankárlány vagy, ha gazdag is vagy, de bukott vagy s ő nékie a tiédnél nagyobb gazdagsága van, mocsoktalan jelleme. — S hidd el, óh Magda, szívem vérzett, bensőm úgy sajgott. Szerettem volna szeretni, de nem volt szabad. Becsültem azt, ki előttem térdepelt; könyörgött, hogy ajkaimmal nedvesítsem az övét, csak egyszer, csak egyetlen egyszer, a becsülés erősebb volt a szerelemnél. Haha, hogyan is ne lett volna erősebb, hiszen én nem is szerettem, csak becsültem őt! Csókra vágytam csupán s ha őt csókolom, az nem neki szólott volna. Könnyü volt a lelkiismeretnek diadalt aratnia! Maradtam neki hideg szépség. Szegény, azt

gondolta, szívem jégburkolata majd csak megolvad hő szerelmének hatása alatt. A démon bennem nevetett s a színlelés elnyomta a vér hevét, maradtam jégszobor. Ugy-e, Magda, nem szerettem Gábort?

Az asszony megcsókolá.

— Aztán jöttek a politikai bonyodalmak. Apám és vőlegényem nézetei eltértek. Az egyik a kormány és a meglévő rend jogaiért vagyont tette kockára, a másik a haladás eszméjéért ielkesült. Kit követtem volna? Talán elhagyom atyámat, ki kitagadással fenyegetett, elhagyom csupa büszkeségből. Hiszen én követtem az ifjut magamnak csupa szeszélyből, az atyai vasakat ellen. — Egyszer csak egy ezredes, egy tekintélyes, befolyásos ember kéreti kezemet abba a városba, a hol „ő“ lakik, a hol talán találkozhatom vele, vele, a kit anynyira szeretek. A vér fejembe szökött s én megtántorodtam. — De azért még mindig haboztam. A büszkeség tartotta bennem a lelket, mert inkább törni, mint hajolni! — Mikor a lelkiismeretet kérdeztem, az azt mondta nekem: kisebb bün, ha szeretője leszesz annak, a kit szeretsz, mint felesége annak, ki téged nemcsak szeret, de becsül is. Ezért is Bécsbe kívánkoztam; mégis — nemmel válaszoltam. S csak ekkor jött azután az, a mi ismét ide hozott, ide Bécsbe. Apám térdre borulva könyörgött, hogy mentsem meg őt, mentsem meg magamat, mentsem meg vagyonunkat.

Ott haladt el a forradalmárok zajongó csapatja lefüggönyözött ablakunk alatt. Gábor is köztük volt. Apám mondá, hogy ez ifju már be is van jegyezve a hatóság fekete könyvébe s hogy ilyenek végzete nem jó szokott lenni. A kor-szak áldozatokat kíván: vért és vagyont. Elmondá előttem, hogy ha nem dobom magam oda áldo-zatul, mindannyian elvesztünk. Vagyonunk a kor-mány kezében van, rá szüksége volt, visszafizetni most nem tudja. Csupán biztosítékul óhajtanak engem egy vezérférfit nevévé tenni. Ha ez aján-latot el nem fogadom, e pillanattól kezdve kol-dusok vagyunk. S mi történt? Sértett büszkeségem megadta a választ. A vagyontalant felemeltem volna magamhoz, de hozzá sülyedni — soha!

Elizt kimeríté e felindulás. Szemei félig lecsu-kódtak. De csak most látszott meg igazán rajta a szenvedély.

— Most itt vagyok! suttogá alig hallhatóan. Szabad vagyok, szerelmemben teljesen szabad. Felelősséggel senkinek sem tartozom, portéka vagyok, kit vesznek és ismét eladhatnak!

— Ki vagy merülve gyermekem. Jőjj, feküdjél le puha ágyacskádba.

Mint sértett nőstény párducz, szökelt fel e szóra a leány. Tekintete villámlott, szeme szikrát szórt

— Magda, hát ellene szegülsz akaratomnak?!

— De Eliz, majd holnap!

— Holnapra már szükségtelen; holnap Eliz már nem fog szeretni senkit!

Ezzel odaugrott toilette asztalkájához, felrántá annak fiókját s egy apró, hegyes velencei tör villogott kezében:

— Legalább e tör tudja, hogy mily forró volt ma a vérem! — Nos, Magda, ma vagy holnap?

Az asszony odarohant hozzá, átölelte, összecsókolta azt az ördögiesen szép gyermeket és fülébe sugta:

— Ma.

Eliz tudta, hogy ez ígéret mit jelentett: biztosat.

Magda eltávozott s a leány nevetve tette helyére vissza a tört. Tudta nagyon jól, hogy ez volt a kényszerítés utolsó eszköze, de egyszerűs mind biztos eszköze. Ilyen jelenetek kaphatók voltak nála.

Mikor a tört a fiókba tette, tekintete a tükörbe tévedt s a tükör azt mondta mosolygó arczára:

— Szép vagy, isteniesen szép, te mosolygó Démon!

Az óra elütötte már a tizedet. A tavasz hűvös éjszakája terült el a város felett. Az öreg cserépkályhában is vigan pattogott még a tűz.

Eliz nyugtalan szívvvel várta a következőket.

Jó sokáig tartott, amíg Magda asszony visszatért. Egy jobb módu iparosasszony öltözete volt rajta, karján pedig különféle ruhaneműt hozott.

A leány eléje sietett.

— Magda, mit teszünk? De sokáig megvárattál?

— Itt vannak a ruhák, öltözködjél hamar fel. A kocsni már vár reánk. Majd utközben elmondok mindent.

— Hová megyünk?

— Keresni! volt a rövid felelet s ezzel már hozzá is fogtak Eliz átöltöztetéséhez.

Magda asszony igen jól értett hozzá. Minden egyes ruhadarab más-más toilettből volt kölcsönözve. A lilaszínü szoknyaalj, mely alól oly csábitóan kandikáltak ki az apró báli czipőkbe szoritott lábacsák, aligha illett volna rendes körülmények között a ruhaderékhoz, melyet az öv oly kihívóan tudott a karcsu testhez szorítani. De így jobban megfelelt a célnek. Csak mikor már fel volt öltöztetve, került a sor a haj feltüzésére. Egy valóságos friseur nő veszett Magdában. Eliz csak úgy csodálkozott, hogy mily gyorsan kerül a fejére a magasra és szélesre tüzdelt frufus frizura. S miután az arc is kellőkép kiszineztetett, ez már meglehetősen ügyetlenül, mint ahogy az ártatlan polgárleányok szokták magukat kifesteni, utánózni akarván a nagyvilági hölgyeket. A mélyen dekoltált kebel is megporoztatott. Azt mondá Magda asszony, miközben a rövid kabátkát ráhuzá és a fehér boát a nyakába akasztá:

— Na, édes lányom, hunczut az a kasziros-lányi pályára készülő süldő polgárleány, ki ennél puczosabban ki tudjon öltözködni.

— Miért mondod ezt, Magda, talán megint szende polgárleányt kell játszanom?

— Olyat, aki addig szende, amíg az anyja látja. No de most már kezdjük a keresést.

Ezzel karonfogta a leányt, elolták a világságot s ráfordították a kulcsot a szobára. Aki látta őket a nagy bérházban, ügyet sem vetett rájuk. Talán a felső emeletek valamelyikén lakó iparos ember családjá megy mulatságba, vagy kávéházba. Megszokott dolog az ilyen helyt, hogy színház utáni időben menjenek ilyenek férjet vagy udvartót keresni.

Leérve, beleülének a várakozó egyfogatuba. A kocsis kellőképp ki volt már oktattva, különben is ilyen bécsi kocsis nagyon ügyes bizonyos szolgálatokban, melyet néhány, a kezébe nyomott pénzdarab meg is könnyít neki. A kocsi megindult a külváros felé.

Élénken ügettek végig a Ring göcsörtös kövezetén. Kávéházak és vendéglők kivilágított helyiségeiből be-bevetődött egy fénysugár az egyfogatu belsejébe, ahol Magda asszony szorgalmasan magyarázta a haditervet. Gyakorta megzökkent a jármű, nagyot rántva a szegény tova igyekvő állaton s azt egy pillanatra meg is állította, miglen a bennülők összekoczódnak; azután ismét tovább indultak a legközelebbi akadályig. A színházból jövők nagy csoportokban haladtak mellettük a széles járdákon tova, de a szövetségeseik rájuk ügyet sem vetének.

Majd befordult a kocsí egy mellékutczába. Itt már a fővárosi éjjeli élet sivár és toprongyos képe tárul szemünk elé. A kövezet már gyér, a kocsí simábban haladt tova, néha fröcscscentve csak fel a pár nappal ezelőtti eső visszamaradt tócsáit.

Egy-egy siető alak surran el az ablak mellett, némelyikük igyekszik is betekinteni azon. Ezek a főváros ama letört virágszálai, kik csalódva vagy megcsalatra bolyonganak tova a tisztességtelen életdarabos sikátorán. Fázva, dideregve haladnak egész az utczasarokig, ott egy ideig türelmetlenül elvárnak, kémlelve a gyér világítás határáig, majd ismét eredménytelenül kezdik a fel és alájárkálást. Midőn elhaladnak alacsonyan épített ablakaik előtt, honnét a lesrófolt lámpa szűri át a gyenge világot, tekintetük a felvetett nyoszolyájukra téved s fájdalmas szívvvel gondolnak vissza azon időkre, midőn ilyenkor gondos anyai közelben szenderegthették ártatlan álmaikat. Nem egyikük törli homályos szeméből a megbánás keserű könnyeit, okolván a gondatlan nevelést, a csalárd jellemet, a világ csábítását, a vér hevét és önmagát. Ott végzik ezek életüket a főváros legkülsőbb viskóiban, piszkosan, rongyosan és megvetetten, nyomorogva és bűnösen, mint az emberiség és társadalom salakja.

De sokáig nem maradhatunk e szomorú képnél, mert a kocsí halad s a bennülők nem nagyon törődnek velük. Talán ők se indulnak sokkal

különb uton s most is ott haladnak ilyenek mellett. Ők azonban méltán megvethetik e tova suhanó alakokat, hiszen titokban cselekszenek, senki sem gyaníthatja, hogy a bennülők: a szép és becsült Eichner Eliz és nevelője, Magda asszony.

Mi azonban kövessük továbbra is őket, követhetjük, mert hiszen azért vannak emberek is, kik titkainkat megtudják.

Nemsokára egészen elhagyják a kövezett utcákat s a kocsi a puha földön most már simán és zajtalan halad tova. Ott vannak a külvárosban.

Egy csoport zajgó ember jött velük szemközt. A külvárosi czirkuszból jövének. Egynéhány közülük élénk taglejtéssel magyarázá társainak a művészestély mutatványait, épp úgy, mintha azok azt nem is látták volna.

A kocsi csak haladt tovább.

A már megszokott gyér világosságot most hirtelen megszakítá egy élénkebben kivilágított épület. Ez volt: a Murli.

Tulajdonképen mi is az a Murli. Talán valami külvárosi vendéglő?

Hát bizony külvárosinak is az, vendéglőnek is vendéglő és pedig abból a fajtából, mely egyesíti magában a kabarettet, az orfeumot, a kávéházat, meg a szállodát is.

Az egész egy egyemeletes alkotmány. Annak idején remekelhetett az építőmester, de ez idő szerint, úgy látszik, hogy mint műremeknek már letűnt

a csillagja. Nappal észre lehetne venni falán az alapszint, mely helyenként előkandikál társai mögül, mely utóbbiak az idő folyamán a változó divat szerint idősebb testvéreikre ráházoltattak. A szerényebbek elpirultak társaik durvaságán, mely hatalmas foltok alakjában üt keresztül a felszínre. De ezeknek viszont a színét kiáztatja az eső meg a talajviz, mely felfelé szivároghat, széles szegélyt alkot.

Amilyen tarka képet mutat kívülről, olyan benne az élet is. Vígóság, zene, táncz hallatszik, mikor belépünk.

A terem valóban meglepi az embert.

Ragyogó csillárok fénye rezeg végig a parkett kockáin. A fal mentén a sarokban egy emelvény áll a zongora számára. Néhány zeneállvány is van körötte, tanubizonyosságul annak, hogy néha itt vonóshangszerek is működnek. Máshelyt bársony pamlagok simulnak a falakhoz, míg a terem alsó végében élővirág, buxus és leander, sűrűn egymás mellé rakva apró lugasokat alkot, melyek homálya andalítólag hat a szerelmes párok szívére. Mert hiszen a szerelem istennője tanyáz itt, tüzét asszu és pezsgőben szórván szerteszéjjel s kellemes gyönyörrel ragadja magával a szívet és az észet. De hagyjuk ezt egyelőre.

Nézzünk kissé körül a teremben.

Márványasztalok mellett vigan van a társaság. Férfiak, hölgyek vegyesen. Valamennyien álarczot viselnek, ez itt így a szokás. Ismerősök ők úgy

is egymással. Elég, ha a tüzes szem világlik ki a sötét posztó alól, ha a fehér fogsorok, a piros csókra termett ajk szabad. Ezek ismertetik azokat is, kik még egymást soha nem látták. Ez is szokás.

Egynéhánynak a fiatalság közül, már a fejébe száll a szerelem és az üritett palaczkok tartalma. Szemüket élvetegen jártatják hölgyükön. Egy kézszorítás, tüzes pillantások keresztezése, utána a csók. Hiszen ismerősök s ez itt szokás.

A zongora mellett gubbasztó öreg, úgy látszik, ismét meggondolta magát s belekezd egy ismerős keringő dallamába. Fejével még bólint is hozzá, mintha azt mondaná:

— Nosza rajta, táncoljatok.

Akad is egy-kettő. Itt egy karcsu, hajlékony szőke leányka simul táncosa karjához. Mikor a csillár fénye végig ragyog aranyos fűrtjein, úgy látszik, mintha mindannyiszor egy-egy csillag szaladna le az égről. Hiszen ott az ég, azokban a tiszta kék szemekben, de mélyen is lehet beléjük nézni. Amott egy kreol nő tánczol tűzzel, hévvel. Meztelen karjai formásak, mint egy mes-termű; azokkal vonja magához tánczosát. Szemében az élet, ajkán a boldogság. S mily csábítóan tud tekinteni arra a bajusztalan ifjura, kinek érczkarján érzi a duzzadó férfierőt s kinek keblén véli feltalálhatni az életet, az örömet; onnét sugárzik feléje a hő, az élni vágyás. Erejében van az az ifjuban, a kezdődő férfiben.

A dallam végső akkordjai elhangzanak. Egy

pajkos lány otthagyja kedvesét, felszalad az emelvényre s csengő hangján énekelni kezd egy dalt.

A szerelem, az édes boldogság töltse el szivünk,
Szerellemmel, szerelemmel soha nem vétkezünk.
Keresd a mámort, itt a két kar,
Mely vállaid átkarolja

A zaj egy pillanatra elcsendesül. Hallgatják az éneket; hiszen e dal úgy beillik a környezet keretébe.

Nem sokáig hallatja édesen csengő hangját. Gyengéden vonja vissza két kar előbbi helyére.

Taps hallható, s aztán tovább zszibong a társaság. Belevegyülnek ismét a zongora ismert akkordjai.

Uj pezsgős üvegek kerülnek az asztalokra. A ki hozza őket, az a „Murli papa“. Magában véve csodálatos jelenség. Inkább gurul, mint lép. Apró rövid lábai gyorsan igyekeznek alátámasztani a haladó termetet. Az egészsége, a szeretett házigazdának, akkora, mintha csak egy kisebb akós hordót hordana benn. Lábaik csak tükörből láthatja miatta.

Azonban kitünőség a maga szakmájában. Mindent lát, a mit kell, a mit pedig nem kell látnia, az benne örökre el van temetve. S ez épp elegendő tulajdonság a mesterségéhez.

A rendőrséggel még nem igen volt baja, hogy azonban ne is legyen, álarczot rakat minden vendégére, mi által lerázá magáról a

tanuskodás sokszor nehéz igáját. Különben is a „Murli“ vendégei nagy urak, mert van pénzüik. Ezt már biztosan állithatja. Csirkefogó oda be sem kerülhet. Tanubizonyosága ezen állításomnak az, hogy a „Murli papát“ a legelőbbkeelő körökben is ismerik, szóba ott azonban soha sem kerülhet. Említését mindenki a legnagyobb tapintatlanságnak tekintené. Hiszen nem is azért viselnek a „Murli“ vendégei álarczot.

S még az a jó tulajdonságuk is meg van a „Murli“ látogatóinak, hogy tulteszik magukat az etikett minden szabályán. Be sohasem mutatkoznak s mégis ismerősek. Ha azonban ketten valahol másutt összetalálkoznának, vad idegennek tekintenék egymást. Ez jó arra, hogy az erkölcsre oly pedans közélet ne legyen kellemes óráknak megrontója.

Nincs ezen mit csodálkozni, hiszen a legmagasabb köröknek is meglehetnek a kinövései. Ott aztán meg is van a mód, a látszatot megőrizni, nem kell, hogy nyilvánosan, botrányt-keltően történjék oly dolog, melyet az illetőség eltitkolásra szánt.

Ismét durrognak a pezsgős palaczk dugói.

Annak a kis daloló madárnak két udvarlója is akadt. Elfedett arczuk elrejtí az indulatot, de mindkettő szeme tűzben ég. S a lányka igazán nem tudja, hogy melyikhez hajoljon most már. Az egyik csendes, elmélázó, a másik bőbeszédü, bolondos, jókedvü.

A két férfi szemei találkoznak; két szempár,

melyik közül az egyik végzetes, gyilkoló, a másik gunyos, kihívó. Vajjon melyiké lesz a diadal.

— Borban az igazság, pezsgőből a szerelem! szólal meg az egyik, előkelő eleganciával hangsúlyozván a szavakat, ráspolván az „r“ betűt. Hangjában volt valami gunyos szinezés, mely kifejezésre juttatá azon önhittséget, melyet ellenese fölött bizton érezni látszott.

— Szép tündér, fogja kacsójába a pohárt s koczintsunk a mi tisztelt barátunk urunkkal! Nos, rajta uram, ne kínáltassa már magát. Ön igen nyugodt embernek látszik.

A másik nem felelt, csak görcsösen ujjai közé szorítá poharát és koczintott.

A lányka szemei felvillantak, az új pohár pezsgő villantá fel őket:

— A szerelem, az édes boldogság tölti el szívem . . .

— Imádlak, suttogá mélnázó szomszédja.

— Imádjuk, szép angyal, javítá ki a másik.

S a lányka tovább dudolja:

— Keresd a mámort, itt a két kar . . .

A zongora játsza hozzá a kísérő hangot.

A lugasokban rejtett égők kigyuladnak. Fényük átszűrődik a virágok lombján. Apró fénybogarak ezek, melyek gyorsan rezegnek ágról-ágra s titkosan olvadnak össze a csillárok sugaraival. S vagy a szem homályosul, vagy a csillárok fényét nyeldesik el az apró fénybogárkák.

S a félkomályban ittasul a szerelem. Tüze

fel-fellobban, s a sziv oda vágy élni, vigadni a zöld, fénylő virágok közé.

Ekkor feltárul az ajtó.

Egy hölgy lép be rajta. Fürkésző szemei végigjárnak a mulatókon.

Előbbre nem megy, ott áll meg a bejáratnál.

Minek is menne? Szemei olyanok, mint a hiuzé, akár a sötétben is felismerik azt, a kit keresnek.

Ki venné őt most észre, épp most, mikor egy édes borzadály suhogott át a termen, épp most, mikor a lugasok fénybogárkái játszanak csalogató játékot.

— Jöhetsz, int maga után; légy boldog, mint a milyennek látni szeretlek.

Egy másik női alak lebben a terembe.

— Ott van „Ő“!

— Oh, ég! suttogja emez. Lélegzete elakad egy pillanatra, lábai megremegnek. — Magda, igazán Ő?!

— Eszeden légy, suttogja ez, s egyedül hagyja őt a teremben.

Eliz nem sokáig marad tanácstalanul, hiszen szerepe, melyet játszania kell, melyet játszani fog, merész fellépést, fesztelen modort követel.

Tehet mindent a — kaszirnő.

Oda lép, a hol két férfi vetélkedik a lányka kegyeiért.

— Borban az igazság, pezsgőből a szerelem, szól az udvarlók egyike. S már koczintásra

emeli poharát, mikor valaki legyezővel érinti vállát és csengő kaczaj hallható.

— Pezsgőből a szerelem? Talán mi is innánk! Nosza?!

— Ah, szép tündérem! hangzik a meglepetés a megszóllítottból. Ön itt? Haha! és mily furcsa toilette ily istennői alakon. Ön nagyon jól maszkiroz. Fenomenál! Ön nagyon ügyes. No jó, hát koczintsunk!

— A mult emlékére, kaczag a tündér.

— Nem, jövő boldogságára!

S a poharak összecsendülnek . . .

. . . A viszontlátás örömpoharait ott isszák tovább a fénybogárcák között.

A leander kábitó illatta elzsibbasztja az idegeket; a vágy ellenben ébredéz.

— Imádlak, szép tündér. Rebeci a férfi s a hölgy kezét odavonja ajkához.

— Igyunk, igyunk, barátom, pajzánkodik a hölgy, s kezét elkapva, poharat ragad.

— A szerelmedre szomjazom.

— Pezsgőből a szerelem!

Erre koczintanak.

— Csak egy csókot, hiszen nem az első.

— Előbb czechelünk!

— Leány, te kinzol engemet.

— Polgárlányból kasziroslány lettem. Te is kinoztál sokáig, mig ismét rád találtam.

— Csókot!

— Többé nem, ismeretlennek. No de hagyjuk, igyunk!

A férfit a bor és a szerelem ittassá teszik.

— Ki vagy? kérdi a lány. Csak azért, hogy többé el ne veszítselek!

— Hát szeretsz? kérdi ez mámorosan.

A leány feleletül odasimul hozzá.

— Tudod, mi a feltétel.

— Hisz én sem kérdlek, ki vagy?

— Kaszirosleány! — de a ki tud szeretni, tevé hozzá pajzánul.

A sziv ott dobogott erősen, árulóan a férfi kebelén.

— Ha szeritni kívánod Bellát és ő is szeressen tégedet . . .

— Hát legyen! kiáltá a férfi önfeledten, s arczáról lehullott a lepel. A homályban fürkészte a leány az előkelő vonásokat. Sehhol nem látta még őket. Ismeretlenek.

— Mondd, ki vagy?

— A herczeg titkára. De most adj egy csókot.

— Nem hazudsz? Hol talállak?

— Mához egy hétre megint itt.

— Jó.

Karja szorosán simult a férfi vállához, forró lélegzete csapdosta annak arczát. Régi szerelmének emésztő áradata oda sodorta a leányt azon férfi kebeléhez, kivel azt megismeré.

A tüzes ajkak összeforrtak . . .

. . . A pezsgőből szerelem fakadt. De miért is ne lehetnének magas köröknek ferdeségei! Avagy ott nem dobban a sziv, nem pezseg az élet, az erekben vízzé váljon a vér?

Minek ? Hiszen holnap feledve van minden ! . . .

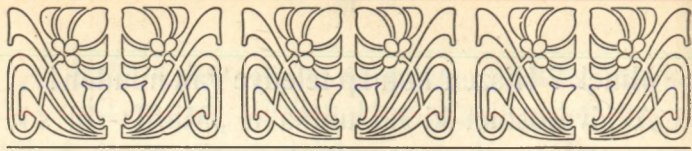
A fővárosban ki ne tudna a „Murli“-ról s ki ne restelné azt említeni ?

A rendőrségnek is mi gondja reá ? Nem szoktak ott politikát csinálni. A beavatkozás hát felesleges.

Meg aztán ki tudja, tanácsos volna-e a „Murli“ vendégeit csendes, ártatlan mulatságai-ban zavarni egyik vagy másik rendőrtisztviselőnek. Nem találna ugyan fegyveres ellentállásra, nincsenek itt, akik élete ellen törnének, de könnyen előfordulhatna az, hogy másnap ily razziákhoz való jogát megvonják — ismeretlen okokból.

Épp azért nem is igyekszik senki a „Murli“ álarcai mögé betekinteni.

EGY KIS POLITIKA.

Még vannak közöttünk olyanok, kik ama dicsőséges és egyszersmind gyászos időben éltek, melyben a magyar nemzet megsokalta a német uralkodást s a népszellem felzudult a rablánczokat csörgető alakoskodók ellen. Ősz hajjal, roskadó derékkal s botjukra támaszkodva vonszolják tova a viharos, megpróbáltatásokkal tellett életben meggörnyedt és kifáradt tagjaikat. Hetven éven alul nincs közöttük már egy sem, pedig ezek is még akkor sihederek voltak. Számuk folyton apad, folyton fogy. Nemsokára csak képeken mutathatjuk meg fiainknak az öreg honvédeket.

Valahányszor egy ily öreget látok, büszkeséggel vegyes, fájdalmas visszaemlékezés szoritja szívemet, hiszen én is fia vagyok ilyennek, elárvult fia. Apró diákgyerek voltam, mikor bennünket elhagyott. Pedig hogy szerettem!

Mikor karosszékében ült s én ott feküdtem lábai előtt, kezemben tartva és csókolva kezét, sokszor megemlékezett a régi időkről s elmon-

dott egy történetet. A korszak, melyet lerajzolt, élénken vonul el szemeim előtt . . .

„Itt az idő, most vagy soha!“ zugott át az egész országon, miként mennydörgés végigmorajlik a légkörben, s a visszhangot visszazugja erdő, bércz és vadon; s miként hullámot végigrezgette a folyók öntözte rónaság.

A sziv rabjává lett a szózatnak, mely az elmét is bilincsekbe verte.

S a nép, az istenadta nép is sorompóba lépett eltiprott jogának, veszélyeztetett szabadságának védelmére.

Testté lett az ige. Életet, vagyont és boldogságot rakott le a magyar, a haza szent oltárára. Most vagy soha!

De a lelkesedés hangját meghallották Bécsben is.

S miként a rengeteg, kopár és szivtelen szikláknak tátongó hasadéka, százszor visszairalja az oda tévedt hangzatot; zugott vissza onnét is felénk vészesen és veszedelmesen: most vagy soha!

S ha a róka kelepczébe kerül, nem sajnálja zápfogát sem kiharapni.

Bécsben is törekedtek minden eszköz felhasználására, hogy egy ébredő nemzetnek, egy büszke nemzetnek lelkesülését lelohaszszák.

Ármánykodásuk titkos könyvébe jegyezték, hogy fel kell izgatni egyik népfajt a másik ellen, egymásra a vallásfelekezeteket. Bizalmatlanságot kell önteni egymás ellen a szivekbe;

mesterségesen kell lázadást csinálni azért, hogy minden a virágzásában, jogosan, fegyverrel fojtathassék el.

S mind ehhez oly emberek kellettek, kik önzésből, haszonból és nyereségvágyból az ármánykodás vak fegyverei legyenek.

Régi szerencsétlensége már a magyarnak, hogy a pióczát mindig a keblén melengeti!

De nincs is rajta mit csodálni. Van-e jobb hely, van-e szebb hely széles e világon?

A parazita növény ott érzi magát legjobban a fa árnyékában, közel a gyökérhez. Eső nem veri, szél nem éri; eltakarják a korona lehajló ágai. Élősdik és növekszik. Türelemmel várja, míg vagy a fa kivész s aztán napfényre tör, vagy tudós fejü botanikus feltalálja, hatalmas növését megbámulja, cserépbe ülteti, szobájába rakja, ápolja, neveli, gondozza, míg valami muzeum jól megfizet érte. Ott présbe rakják, itatós közé teszik, a nevét százféle könyvbe beleírják; szóval megörökítik a hálás utókor számára.

S mikor egy-egy pápaszemes vizsgálgatja, a növény így gondolkozik:

— Lám, milyen jó is volt nekem parazitává lennem. Ha a magam lábán éltem volna, ennyire sohasem viszem. Hajtásaim elfagytak volna vagy a nap heve elperzsel, járókelők eltipornak, vagy a vakond kitur; a vihar kitép, vagy a szárazság eltikkaszt; csápjaimmal vagy keresem a táplálékot, vagy éhen halok. Lám,

most halálom után mégis megbámulnak, hogy szegény élőski létemre, hogyan tudtam ily nagygyá nevedetni!

De vannak ám kísérletezők is a világon s nem minden parazita növény királyfajta!

Ugy kell annak már nőni, de ugyis fejlődni, hogy el tudja bolondítani a tudós professzor urakat. Mert a professzor plédobozába sok olyan is kerül, melyet otthon aztán vagy mindjárt kiszór, vagy egy ideig tanulmányozza s csak aztán kerül a szemétre.

Tehát parazitának sem mindig jó lenni...

Élt ezen időben Ö. városában egy bankár, úgy hívták, hogy Eichner Adolf.

Az apja még József császár idejében szakadt a városba. Batyu volt a hátán, kopott a nadrágja, foltos a kabátja. A zsebe is kongott az ürességtől.

Ott jött be a bécsi kapunál. Senki nem ismerte, senki sem tudta, hogy ki fia, gyermeke. De mivel onnét felől az időtájt sem jött közénk semmi jó, őt sem fogadták valami szivesen. Várták, hogy majd tovább megyen.

De az bizony ott maradt. Azt mondta magáról, hogy Lipcséből való s ért a kötélveréshez, azután beállott kéményseprőnek. S mivel ennek az ábrázatja mindig be van feketítve, nem is ismerhették fel a lelkületét.

Egyszer csak hivatalszolga lett a városháznál s itt kisült, hogy irni is tud a jámbor. S mikor aztán már megmosta a képes oldalát, egyszerre kiviláglott a foga fehérje is.

Az új viczeispánnak be-besugdosott egy-két rebellis magyar viselt dolgairól. Ez pedig éppen elegendő volt arra, hogy erkölcsi felfogását kedves szinben tüntesse fel s megbízható, sőt bizalmas emberré vált.

Eléggé hajlékonyak lévén a hátgerincz csigolyái is, mint megbízható férfit, lassanként megtépetett a város nótáriusának.

Ekkor odaült az íróasztalhoz, pápaszemet rakott az orrára, vergóniát a szájába, az ökle ütésével egyszer-kétszer felborította a tintás üveget, legorombázott egy pár polgár embert, kitörte a nyakát egy-két hivatalnokának és kész volt a: tekintetes ur!

Az előrehaladás már csak az idő kérdése volt, mert hogy a császárt hiven szolgálá, ahhoz tagadás nem férhet.

Idővel meg is nősült s felesége hü kísérőtársa lett az életben.

Két ember ilyenén működése könnyen szaporítja az asszony meglévő vagyonkáját.

A fiukból már ur lett, sőt mi több, bankár, a ki már ősidők dicsőségében ragyogó név tulajdonosa s meg van győződve, hogy csak szerencsétlen viszonyok szakíták el Szászországbeli nemes apáitól.

S pénz beszél, kutya ugat.

Ennek a tisztelt Eichner Adolf urnak volt szerencséje a nemzetet szipolyozó parizitává történetünkben kinövekedni.

Itt született már az országban, kenyerét is innét kapta; jobban mondva, elvette magának.

Roszbabb volt a zsidónál. A megszorulton is megkönyörült, adott neki segítséget, de bizton nem örökre, nem is ingyért. Legjobb dolga volt annak, a ki rája sohasem szorult, mert annak megmaradt legalább a becsülete, ha már háza, jószága elveszett; de Eichner még azt is le tudta róla szedni. Mint igazi férfi, keveset beszélt, sokat tett.

Czim, rang és kitüntetés volt az eleme, a közbecsüléssel nem nagyon törődött. Kipótolta azt nála a gögös viselkedés azokkal szemben, kik rászorultak. S ő ügyesen tudta intézni a dolgot, úgy alakítá azt, hogy minél többnek mutathassa azt az öntelt, folyton gunyos, mosolyra hajló borotvált arczatát.

E mellett bőven ki jutott neki az idő, hogy Bécsbe is felrándulgasson, magas kapacitások előtt kissé hajlongani. Ott aztán azt is eltúrte, hogy megelégedetten a vállát veregessék. Hja, mit nem tesz az ember a családjáért.

Ismerőssé lett. Egyszer, másszor egy pár megszorult urficskát kíségetett zavarából s így legalább kiérdemelte, hogy az ifjuság szeretett védőjének tekintetett. Hiszen egy pár ezer forint még nem a világ, aztán néha az öreg vércse is meghallgatja fia sipongását.

Meg is emlékeztek róla, mikor az udvari pártnak pénzre volt szüksége.

Legalkalmasabbnak látszott a horvátot a magyarra felpiszkálni. Csakhogy biztos munkára nem elég ám az ilyeneknek az erkölcsi táplálék. Jellasicsnak már eleve is pénzre volt szüksége. Nem volt elégséges csupán izgató szava és diktátorsága arra, hogy a horvát nemzetet fegyveresen hozza a nyakunkra.

Pénz kellett, de honnét vegyék ők is?

S ekkor eszükbe jutott, hogy van Ö. városában egy bankár, ki a császári pártnak hű embere és pénze is van. El kell tőle kunyorgálni. A visszaadásról még majd mindig lehet gondolkodni. Egy érdemkereszt, valami bizalmi állás, vagy a báróság a hiu embernek mindig kedves s elhallgattatja egy kis időre. Egy kis időhaladék pedig mindig sok idő.

S Jellasics kapott százötvenezer ezüst forintot.

De ha az ember „á“-t mond, mondjon „b“-t is!

Addig járogattak Eichnernek a nyakára s úgy kedveskedtek neki, hogy az egyszerre csak azon vette észre magát, hogy épp elégséges lesz a kitüntetések és vállveregetéseket megelégtelni. Szüntetőt fuvatott. Égre-földre esküdözött, hogy neki már nincs felesleges pénze, különben maga főzheti a vacsoráját, mert a leánya nem született szakácsnénak s nem is nevelkedett annak.

Ez meg épp elegendő volt arra, hogy megtudják, miszerint Eichnernek egy leánya van;

másrészt pedig, hogy kifundálják, hogy az atyai szeretetet és büszkeséget is át lehet egy kis ügyességgel pénzzé alakítani.

Erre pedig legalkalmasabb az egyenruha.

Kalapba vetették tehát az életük tavaszát már lefakasztott törzstisztek és tábornokok neveit, kihuztak egyet s ennek feladatává vált, hogy az Eichner-leányt feleségül vevén, a még meglevő vagyonkát magához kaparítsa s azt az udvari párt magasztos és nemes törekvéseinek rendelkezésére bocsássa. Az asszonnyal azután tehet, a mit akar.

A sors báró Hornfeld ezredest érte.

Eltekintve attól, hogy az öreg az élet minden csinját-binját személyesen, praxisban áttanulmányozta, most már szükségből is inkább az észre, mint a szivre bizta magát e feladat ügyes megoldásával; hozzájárul még az is, hogy egy immáron éltessé váló még kapitánykori félrelépést fél tuczat gyerekekkel, nem is megvetendő házassági akadályt képezett.

Tehát nemcsak az elme, de a szükség is megsarkantyuzá az ezredes agyvelejét s kitálatatá a módját annak, miszerint a dolog ügyesen elintéztethetett.

Dusás kamat kilátásba helyezésével százezer ezüst forintról adós levelet állítá ki, hatalmas betükkel írva és pecsétekkel felszerelve. Sorba állítá hat apró porontyát a széke mögé, azokat egyenként előszólitá, kezeikbe nyomá a tollat s segite nekik bárói nevüket és czimeiket az irat

alá odakarczolni. S ezt az adóslevelet aztán elküldé Eichnernek azon kéréssel, hogy a saját haszna érdekében kölcsönözné neki e mindenféleképp biztosított csekély összeget.

Eichner alaposan áttanulmányozá az irást s úgy gondolkodott, hogy jólehet a nagyrabecsült ezredes urnak gázsiján, felszerelésén és nagyon, de nagyon összeaszott vagyonkáján kívül egyebe sincs, a gazdag öröksége már rég elpárolgott, de a többi Hornfeld, a testvérei, különösen az aláírt Petronius mindenképpen megfelelő és megfejtető kezesek.

A kivánt pénz utnak bocsájtatott és ezzel a bankár tényleg ki volt meritve.

Miután a báró a küldeményt kézhez vette, sietett átadni azt a vezető közegeknek. Ezzel, mint a ki dolgát jól végezte, ismét folytatta előbbi megszokott dolgait.

Minden jól lett volna, ha az udvari pártnak eszébe nem jut, hogy tulajdonképpen mégis csak jobb volna, ha a bankár leánya császári tiszt felesége lenne, még pedig minél előbb, mert ez a legjobb biztosíték arra nézve, hogy az esetleg türelmetlenné váló atya fenyegetésekkel s a viselt dolgoknak a magyar kormány-nál való feljelentésével őket ne presszionálhassa.

A közjó érdekében felhivaték tehát ismét Hornfeld a rájutott kötelezettség valóságban teljesítésére.

A báró nagyban vakarta a fejét.

Mit fog ehhez a változtathatatlan parancshoz mondani életének önkéntes hűséges kísérője?

Szerencsére azonban önagysága szeretett csibikéjének még megvárható karriérje érdekében százféle biztosítékok fejében s a magas cél érdekében egész az eljegyzés megengedéséig rávehető volt.

Hornfeld eme bajához hozzájárult még az is, hogy az adóslevélben elkövetett turpisság kitudódott s nehogy még valaki okmányhamisítással vádolja, őszintén bevallá Eichnernek, hogy az aláírottak tulajdonképpen nem gazdag rokonai, hanem szeretett csemetéi lennének.

Mivel neki vagyona nincs, úgy gyermekei sem fognak örökölni. Így a százezer forintra Eichnernek semmi más biztosítéka nincs, mint-hogy kedves leányát, kit amugy is már régóta élete párjának szemelt ki, ha annak sincsen ellenére, neki a bárónak és magas rendfoku katonatisztnak feleségül adja.

Ezen tétivel egyszersmind biztossá válnak az udvarnak előzőleg kölcsönzött összegek is, lévén ő elég tekintélyes és befolyásos ember biztosítékoknak, nevezetesen egy terjedelmes birtoknak és uratlanná váló kastélyoknak stb. sikeres kieszközlésére.

Ha a bankár leánya kezét tőle megtagadná, természetes, hogy összes tehetségei ellenkező irányban használnának.

Ezen dolgoknak elvégzésére, mint már láttuk, báró Speéfield Konrád nyugalmazott őrnagyot,

titkárát bizta meg, ki tőle telhetőleg a legsikeresebben járt el.

Eichner leányával, a szép és büszke Elizzal, mint Hornfeld menyasszonyával, Bécsbe költözött.

Egy hatalmas bérpalotában választá lakását, és nagy házat vitt, mint olyannak illik, aki császári ezredeshez adja feleségül a leányát. Hitele volt, fel is használta. De aztán mégis csak úgy gondolkodott, hogy jó volna néki némi biztosítékot követelni az udvartól, melynek egész vagyonát feláldozá; mert ha Magyarországon fegyverrel vivják ki jogaikat, az udvar nagyon szorult helyzetbe jön, legkülönösebben pénzügyi tekintetben.

A bécsi nép forrong, talán pártkezét nyújt a magyarnak. A kormány megbukik, az állam devalvál, akkor az ő szép kilátásainak bliktri.

Aztán úgy is gondolkodott, hiszen ő tulajdonképpen mégis csak magyar ember volna, egészen csak nem tagadhatja el a nemzetiségét; aztán egy kis háza, meg némi kis földje is van Ő. városában és határában. Ezt sem volna jó egészen elveszteni. Meg mégis csak hunczfut a német! Ha őt valamikor kitessékelnék azokból az irodákból, a hol oly sokszor nagyon szivesen látott vendég volt, mégis csak jó, hogy valahová leteheti a fejét.

Kezdett hát megint feljárogatni az udvarhoz és sürgeté az ügyet.

Ezekben a hivatalokban nagyon előzékeny és barátságos emberek vannak s az embert na-

gyon szívesen fogadják, ha hoz valamit. Az ilyenek az ígéretekből is bőven kijár. Csakhogy haragosra huzódik a szájuk a kaiserliche Beamter uraknak olyannak láttára, aki inkább kíván, mint ígértet.

Egyszerre csak a bankár is azon vette magát észre, hogy kezdenek az urak nem hivatalba járni.

Sőt egyszer igen világosan hallotta, hogy az egyik, ki hivatalos óráján nem volt jelen, a zárt ajtón belül, szép harsányan fujdogálta ki az orrát.

— Aha! Tehát így vagyunk.

Hatalmasat ütött saját homlokára.

— Ha te ugy, sógor, én is ugy. Majd meglátjuk, hogy ki huzza a rövidebbet.

Ezen időtől kezdve kezdte magát kényelmetlenül érezni a császárvárosban. Hiszen ő jó magyar hazafi s a német csak egyszer bánt ki vele alaposan. Magyarinak ilyen időben otthon a helye, ott aztán használhat tudásával, ismereteivel a közös ügynek.

— Hazulról majd csak valahogyan behajtjuk a sógor tartozását. Ha szóval nem, hát majd más valamivel.

Megtette az előkészületeket a hazautazásra.

— Talán csak nem, kedves ipam uram! kérézé őt a báró ur.

— Bizony, bizony, édes vőm uram, hazafelé is kell nézni. Majd csak vissza jövünk megint télire. De tudja, otthon a ház, a kert, mégis

csak kell, hogy valaki gondozza is. Aztán megtudja, kedves vőm uram, a nyár is itt van. Fővárosban óriási a hőség. Csak az maradjon itt, akinek éppen muszáj. De hát nekem nincs olyan igen sürgős dolgom itt.

— Ühüm, dünnyögé a báró.

— Aztán, vőm uram, majd csak lelátogat hozzánk. Ott aztán végleg elhatározzuk az esküvő napját is.

— Tehát igazán elmegy?

— Mondtam, mondtam. Örökké csak nem élhet munka nélkül az ember. Nektek szaporitom a vagyonkát, bizalmaskodék a bankár s barátságosan veregetett az ezredes vállára.

— Hát aztán a pénzével, melyet az udvarnak kölcsönzött, mi lesz, kedves ipam uram. Jobban mondva a mi pénzünkkel?

E kérdést a báró oly hangon ejté ki, melyben annyi bizalmasság és diszkrétció volt ígérve, hogy a bankár egész bátran hunyoritá össze szemeit.

— Azt majd csak onnét is belehet hajtani.

— Aha, gondolá a báró s alig várta, hogy utjára indithasson, mert valami kárörvendő mosolygás nagyon csiklandozta az orrát. Meny-asszonyánál is annyiszor dörzsölgeté meg a kezeit, hogy az kénytelen volt tőle megkérdezni:

— Talán fázik, báró ur, ebben a nagy melegben?

Nem fázott, csak az a tudat bizergette, hogy megszabadul a szép Elizkétől.

Másnap, az utolsó délelőtti órán, igen sokan várakoztak a herczeg előszobájában.

Bizony ilyen nagy uraknál már várakozni szokás!

Ott az ablakmélyedésben egy megtermett hasu egyházi férfiú beszélget egy kinyalt gaval-lérral. Valami hivatalba akarja a nagybácsi szeretett öcscsét beprotezsálni. Már kipróbáltak minden tisztességes módszert, hogy a tisztességes munkára szoktassák, de hiába. Hát majd csak cinálnak ilyen uton-módon valamit belőle. A nagybácsi, a herczeg egykori nevelője, majd csak ki tud valami elfogadható hivatalbeli tiszt-séget jární. Most ott tanitgatja a szükséges ille-delemre.

Egy szegény, egyszerűen és tisztán öltözött asszony akar panaszt tenni a katonák könyör-telen viselkedéséért. Huszonkét éve, mióta sze-gény férjét eltemette, a kaszárnya mellett, egy kis bódében árulgatta apróságait. Most oda egy kaput építettek s őt kitessékelték. Egy hét ideje volt az elhurczolkodáshoz, de egy szép reggelen a bódéját már leszedték, a holmiját kirakták az udvarra Alig maradt az egészből valami, mert hát bizony tetszik tudni, a baka lop. Mindenütt kereste az igazságot, de azt mondták, hogy a mesteremberek a hibásak és így ő árván maradt.

Feszés egyenruhában tetszeleg egy csinos nő-vésü fiatal tiszt. Hosszu fehér fegyverkabátján még egy gombostünyi foltocska sincs. Kard-

bojtja ujdonat új arany. Általában ragyog rajta az ujdonság. Talán valami favoritja a hercegnek s most a kinevezését jön megköszönni.

A fiatal tiszt büszkén hordozza szemeit körül a teremben. A férfiakon csak úgy átsiklik tekintete. Azon a fess hölgyön azonban, ki egy bársony támlásszékekben hanyagul hátra dőlve várja, a míg a sor rá kerül, még is csak meg kell pihennie.

Ez a szép hölgy ismerősünk: Eichner Eliz.

Nehéz fekete selyem ruha fedti termetét, melynek telt, kívánatos idomai teszik rabbá a férfi tekintetét.

Nyugodtan vár sorára, mint aki előre gyanítja, hogy nem sokat fog végezni. Csak úgy magában mosolyog másoknak nyugtalanságán.

A herceg már megkezdte a kihallgatást. Az ajtónálló hangosan olvassa fel a sorra kerülők neveit. A jelentkezők sorrendben következnek a kihallgatáshoz, először azok, akik már reggel itt várakoztak.

Azonban mégis megbomlik a rend, mert belép teljes ezredesi gálában báró Hornfeld. Neki mint referensnek nem kell várakoznia, elsőnek fog bebocsájtatni. A hadnagy feszesen tiszteleg, az ajtónálló mélyen meghajtja magát.

Eliz könnyü főhajtással fogadja a völegénye üdvözlését, kezét csókra nyujtva.

— Tehát mégis csak itt van, Elizke?

— Ha papa mindenáron így akarta.

— És gondolja, hogy ő kegyelmessége a herczeg, aláírandja az irományokat?

— Lehetséges, de nem hiszem.

— Ismételve mondom, hogy nem írja alá, mert ő kegyelmessége elvi ellensége minden protekciónak. És első sorban katona, ki hozzá szokott ügyeit a referensekkel végeztetni.

— Elhiszem, de mivel atyám akarata, megkísérlem.

— Jó ötlete volt ez bizonynyal tisztelt ipam uramnak. Szép szemekkel legtöbbet lehet végeztetni. Egyébiránt a kérést magam is meg fogom említeni s amennyire tőlem telik, pártolom.

Ezzel megcsókolá menyasszonya kezét s bebocsájtatik a herczeg szobájába.

A herczeg fekete szalon öltözetben íróasztala mellett ült. Az ezredes katonásan tisztelgett.

— Üdvözlöm önt, ezredes.

— A hadügyminiszter ő méltóságához érkezett értesítések és jelentések alapján, kegyelmességednek alázatosan következőket jelentem. Jellasics a ráruházott feladatához hiven, Zág-rábban diktátorrá kikiáltatván, hatalmas pártjával immáron nyilván követeli a magyar miniszterium eltörlését s a fontosabb ügyeknek a bécsi miniszteriumra való bizását. Egyszersmind kijelenté, hogy követeléseit akár fegyveres erővel is keresztül viszi. Ki is hirdettette a statáriumot azokkal szemben, kik parancsainak nem akarnak engedelmeskedni.

— Bravo, helyes, Jellasics nagyon kitünő katona.

— Igen, kegyelmességed, s éppen azért, mivel törekvéseink biztos támasza és ő császári felségének hiv alattvalója, terjesztem elő kegyelmességednek szerény nézetünket, miszerint az ügy érdekében, a hadügyminiszteriumban szükségesnek tartjuk, hogy Jellasics legalább erkölcsi támogatásban részesüljön. A magyar kormányhoz való felhívására ugyanis az országgyűlés a császárhoz Innsbruckba küldöttséget menesztett azon kérelemmel, hogy Jellasics ezen szerintük jogtalan követeléseért állásától megfosztva, megbüntettessék. Ismétlem kegyelmességednek, egy hü császári tábornok jogos tetteiért megbüntettessék! Reményilem azonban, hogy küldetésük nem járand sikerrel.

— Igen, ezredes, elfogok járni a kamarilla érdekében, megkísérelvén, hogy követelésük sikerrel ne járjon. Mondá, némi gondolkodás után a herczeg.

— Egyszersmind utasítom a miniszteriumot, hogy szerkesztessék egy emlékirat, mely megfelelően kitüntesse azon lehetetlenséget, hogy az ausztriai császárságtól Magyarország politikailag külön váljon. Ezen emlékiratot személyesen óhajtom a császárnak átnyújtani. Bizom benne, hogy ez alapon ő felsége Jellasicsról elismerőleg nyilatkozand.

— Emlékirat készítettessék, jegyzé be a könyvébe az ezredes.

— Előbbiekkel kapcsolatban, Ausztria érdekében, jelentem kegyelmességednek a hadvezetőség azon alázatos nézetét is, hogy ajánlatos volna az olasz harctérre szükséges negyven-ezer katonát, továbbá az államadóságok törlesztésének egy részét az esetleges elszakadás előtt a magyar kormánynyal megszavaztatni. Ennélfogva ajánlatosnak tartanók, hogy Jellasics nem nyilt parancscsal utasíttatnék feladatának teljesítésére.

— Jegyezze fel, ezredes! Ezen jelentésére el is rendelem, hogy titkosan egy parancs szerkesztessék, melynek értelmében semmiféle nyilt rendeletekkel, legyen az akár öfelségétől is aláírva, Jellasics fel ne tartóztassa magát s ügyeit határozottan vigye keresztül és akaratát hajtsa végre — értesítetvén benne a tábornok, hogy ilyenmő parancsok csupán a nyilvánosság félrevezetéséért fognak kiadatni.

— Parancsára kegyelmességednek!

— Végül előterjesztem kegyelmességednek Jellasicsnak azon kérelmét, miszerint, ha a kamarilla kívánja, hogy fegyveresen lépjen be Magyarország területére, hadseregének fizetésére, élelmezésére és ellátására további kétszáz-ezer ezüst forintra van szüksége.

Erre már a herceg arcza hosszura nyult

— Hm, hm!

— A hadvezetőség is belátja elvileg, hogy Jellasicsnak további ilyenmő pénzbeli segélyekre

tényleg szüksége van, de az összeg előteremtésénél tanácstalanul áll.

A herczeg a teremben fel és alá kezdett járkálni, majd megállt az ezredes előtt.

— Mi van az ön házasságával, ezredes?

— Eljegyzésem fel fog bomlani, mondá az ezredes és arcán gunyos mosoly vonult át.

— Hogyan, ön ellene merne szegülni parancsainknak?

— Ellenkezőleg, herczegséged, de a viszonyok alakulása folytán ezen házasság felbontása nemes érdekeink előnyére válik.

— Hogy-hogy?

— A bankár összeesküvő. Lázadó és a magyarokkal összejátszik.

A herczeg elhalványodott.

— Ellenintézkedések?

— Még nem tétettek meg. Kegyelmességed parancsára vártam.

— Tájékozzon!

— A bankár négyszázezer ezüst forint erejéig a kamarilla hitelezője. Ügyes ravaszkodásával sikerült neki belső ügyeinkben is bizalmasunkká válni. Tudomásom van róla, hogy bizonyítékai vannak, hogy a pénz a magyar kormány ellen a horvátok és nemzetiségek támogatására fordított. S tudomása van róla, hogy ezen összeget, legalább jelenleg, az udvar neki visszatéríteni nem tudja. Kérvényei, melyekben ellenbiztosítékot óhajtott, eddig a szolgálati uton még nem intéződven el, azokat

leányával, Elizzel, egyenesen ide, herczegséged elé küldé aláírás végett. Addig otthon már minden előkészületet megtett, hogy mihelyt az okmányok aláíratnak, Bécsset elhagyja és Magyarországra költözik. Veszedelmes különösen az a körülmény, miszerint feltehető, hogy a magyar kormánnyal ez irányban már alkudozásba bocsátkozott. Az én tervezett házasságomba csak azért ment bele, hogy felkerülhessen ide Bécsbe, mint a magyar kormány fizetett kéme s csupán ezen okból bontotta fel ez alkalomkor leányának már megtörtént eljegyzését egy Dóringer Gábor nevű ifjuval, ki jelenleg, mint nemzetőr állott fegyver alá s kiről feltehető, hogy neki czinkostársa, annál is inkább, mert nevezett ifjoncz immáron társai között parancsnokká léptettetett elő s így valószínűleg a magyar kormánynak már is jó szolgálatokat tehetett. Különben a bankár leánya jelenleg herczegséged kihallgatására várakozik.

Egy szuszra mondá ezt el az ezredes, akár csak betanulta volna. Titkos örömmel szemlélte a herczegen szavainak hatását. S mikor aztán látta, hogy annak arcza hol elhalványul, hol meg kipirul, teljesen meg volt magával elégedve, mivelhogy ezt jól kifundálta. Egyszermind örült annak, hogy ily módon megszabadulván a rá erőszakolt hymen lánczaitól, nem kell neki eddigi megszokott életmódján változtatást eszközölni S aztán meg sem pirongatják s az adóslevele is megsemmisül.

Nem azért szolgálta ő az armádiát már vagy harminczöt esztendeig s nem azért volt beavatva a szinfalak titkaiba, hogy egyszerűen ki ne tudta volna számítani, hogy ezután mi következik.

Tudta nagyon jól, hogy mi lesz a herczeg parancsa a megejtett gondolkozás után.

— Ezredes! Eichner bankár és leánya, mint összeesküvők és kémek, azonnal elfogadtassanak és biztos őrizet alá tétessenek. Hasonlóképpen átirat szerkesztendő a magyar honvédelmi miniszteriumhoz, hogy az a bizonyos nemzetőr, Dóringér Gábor, ugy-e bár? mondjuk, mint — felségsértő, kiadassék és itt Bécsben haditörvényszék elé állittassék. Megértette, ezredes?

— Igen is, kegyelmesség!

S hogy ő mennyire tudta, hogy ennek kell következnie, azt bizonyítja az az irás, melyet azonnal a herczeg elé tett.

— Kegyeskedjék herczegség az elfogatási parancsot aláírni.

Miután ez aláíratott, az ezredes indult kifelé.

— Ezredes, kérem még egy szóra.

— Parancsoljon, kegyelmesség!

— A feltűnés elkerülése végett a bankár leánya bocsájtassék az elfogatás előtt elem kihallgatásra. Eltávozásánál kísértessék figyelemmel s csak saját lakásán, titokban tartóztassák őt le, épp ugy a bankárt is. A lány meg ne tudjon előzőleg semmit atyjának elfogatásáról.

— Értem, kegyelmes uram!

Az ezredes távozott s nem sokára belépett a terembe a bankár leánya: Eliz.

Selyem ruhája végig suhog a termen egész a herczeg asztala elé. Szemérmétesen lesütve setét pillái, széles árnyékot vonnak szemei alá. Alabástrom nyaka kifehérlik a kivágott fekete derékből s az áttört csipkéken keresztül csábitóan rajzolódik gömbölyü karja.

Kecsesen hajtja meg magát, benne annyi báj, annyi kellem. Minden egyes mozdulata kifejezi a női hódítás vágyát. Csengő hangján megszólal:

— Kegyelmes herczeg! . . .

Ekkor felemeli bogár szemeit, azokat az igézőket, hadd hódítsanak.

Előtte a herczeg, székében hátradőlve ül s tekintetét mereven szegezi a leányra. Arczán a meglepetés rajzolódik, élénken meglátszik rajta, hogy elméjében most bizonyos dolgok között az összefüggést keresgéli. Szája is kinyilik, mintha szólni akarna.

— Álom ez, vagy boszorkányság?!

A lány sem kevésbé meglepetten tekint reá. Aztán arcza mosolyra nyilik, olyan az most, mint a tubarózsa fakadása, piros és örvendő. Majd elfelejtve minden küldetését, elhajtja magától az iratokat és kebléből egy halk sikoly tör elő, az öröm hangja, aztán oda ugrik a herczeg nyakába, ölébe. Kacsóival oda vonja fejét s tüzes ajkait oda szoritja hozzá.

— Szervusz Muki, hát miért nem voltál tegnap a Murliban?

A herczeg sem törődve az elfogadó teremmel, szerelmesét össze-vissza öleli, csókolja.

S azt hiszem, a herczeget politika nem igen sodorta kényesebb helyzetbe.

De aztán úgy gondolta, hogy miért ne legyen egyszer idyll ebben a folyton rideg helyiségben.

Csak később kezdett igazán magához térni, meghányván-vetvén a dolgokat, melyet a bankár sorsával szerelmi kalandjait is elintézzék. S mikor erre gondolt, úgy érzé azt belsejében, hogy ezt a lányt annyira szereti, hogy szinte hihetetlen nélküle az élet. Nem volt már államférfi, nem volt már katona, elfelejtve a környezetet, önfeledten szoritá keblére a lányt.

Én, egyetlenegy szerelmesem!

Utat keresett, kimenekvést, saját kiadott parancsa alól. Ott már kellett neki hajthatatlan, szigoru katonának lennie.

A lány mereven hallgatta elbeszélését.

— . . . Atyád és te ellened ki van adva az elfogatási parancs. Atyád összeesküvő. Atyád összejátszott a magyarokkal. Atyád már most is fogoly.

Aztán még mondott sok mindenféle egyebet, a lány előtt érthetlent.

Mikor elvégezte elbeszélését, a lány lefejté karjait nyakáról, felkelt öléből, halvány arcát eltakarta és zokogni kezdett.

— Hát eltaszittassz magadtól? Fogollyá

teszessz engem és atyámat? Őt, ki hiven szolgálta az udvart, vagyonát feláldozá és leánya boldog életét is, mint összeesküvőt, vasra ver-
ten dobjátok a mocskos, vést hozó jogtalan
börtönbe? Ezt érdemelte ő, igazság ez? S én,
ki szívem teljes hevével, boldogságom teljével,
feláldozón szerettem egy férfit, kinek keblén
szeretem volna bünbe jutott lelkemet kilehelni,
most tőle eltaszitva, börtönre vettetem. S a ki
elszakít tőle, az herczeg, kinek még saját szí-
véhez sincs szive. Miért is szerettem én? miért
mutattad meg nekem, óh sors, a boldogság
utját?

S tördeli a kezeit a porba sujtott, büszke,
koldussá lett bankár leány.

De a herczeg szive megmozdult, hiszen min-
den szó távolabb és távolabb szakítá végtelen
szerelmétől.

— Oh nem, oh nem! Hadjad e beszédet. Én
mondom neked, hogy megmentelek téged és
atyádat is. Megmentelek!

— Nincsen rá mód. A camarilla saját férfiai
iránt is kiméletlen.

— Még ha elbukom is!

És azzal odavonta a leányt, dobogó keblére.

— Figyelj reám!

— Beszélj hát!

— Elrejtelek téged oda, a hol senki sem
keres; a Murliba. Magdáddal együtt ott leszel
mint gazdaasszony és kasziroslány. S onnét
megmentelek tégedet.

— És atyám?

— Atyád? S a herczeg elgondolkozott.

— Neki veszni kellene, de van egy mód a megmentésére. Doringer Gábor fog helyette bűnhődni. Valakin kell, hogy kitölthessük az ítéletet. Kézre keritendjük őt. A magyar kormány félelemből is ki fogja őt adni.

— Doringer Gábort?

— Igen!

— Ártatlanul? Mit vétett ő?

— Felségsértést.

— Az nem igaz!

— Hja, de a cél szentesíti az eszközt.

Ekkor a lány keblén átfutott a hideg borzadály s úgy érzé, mintha szive lehült volna. Gondolata összpotosult.

— Azt a derék, becsületes fiut ártatlanul!?

Megmozdult benne egy érzés, az igazság utáni vágy s nemesen buzdult keblében.

Úgy érezte, hogy itt neki valamit tenni kell.

Az előtte álló férfiban többé nem titkos szerelmesét, hanem a még szerelmében is számító, könyörtelen bécsi államférfiut látta. S csaknem egy csapásra kiábrándult belőle.

Mutatnia ezt nem volt szabad, mert akkor minden elvesznék.

Hagyta magát ölelni. S hogy csókja többé nem volt oly tüzes, a herczeg arra magyarázza, hogy hogy az izgalom vette el hevét.

Eliz pedig elhatározá magában:

— Meg kell őt mentenem!

A míg ezek történtek Hornfeld ezredes kibocsájtá az elfogatási parancsot.

A bankár éppen kedves barátja urával, Spécifild báróval, a nyugalmazott őrnagygyal, kit utoljára Ő városában láttunk, kertjében sétálgatott.

Itt szokták ők az időt egész délig kitünően elszivarozni és elbeszélgetni. Bizony néha politika is szóba került.

Véletlenül épp most is arról tárgyaltak, mikor a bankár elfogatott.

Az őrnagy azonnal sietett Hornfeld ezredeshez, hogy tájékozást szerezzen a meglepő dolgokban.

— De kérem ezredes ur, mondá, én garantiát vállalok, hogy a bankár e dolgokban csupán rágalmaztatott. Én jó barátságban voltam vele, hát tudom . . .

— Kedves őrnagy, ne tudjon maga semmit, a barátságát se nagyon emlegesse, mert nagyon könnyen önnel is megtörténhetik, önnel is az, ami a bankárral, a leányával, meg Doringerral.

— A lány volt vőlegénye?

— Igen, az egész pereputty elfogadtatik.

Ettől a szótól „pereputty“ a jó öreg őrnagy borzasztóan megijedt, nagyon is értelmesnek találván az ezredesnek a bankárrali barátságáról való megjegyzését. Hát ha pechből még őt is e közé, a pereputty közé számitának!

Folyton ezen törte az eszét. Egész éjjel nem tudott aludni; többször ki is rázta a hideg s

reggelre azon elhatározásra jutott, hogy még neki is a legtanácsosabb lesz, az ép bőrét addig, a míg lehet, a veszedelemből kimenteni. Egyelőre legokosabb lesz, magyar földre menni, hol nincs bécsi rendőrség, annál is inkább, mert az öreg Doringert is ki kell engesztelnie. Erre most a legjobb alkalom nyílik. Ott aztán lehet gondolkodni a további teendők felett.

SZÖKEVÉNYEK:

A leszálló este már sötét leplet vont a vidékre. A hűs esti szellő mindjobban kezdi erejét növelni s lassanként vihar módjára tépdesi a fák lombos koronáit. Az égen tova rohanó fellegek borítják a csillagokat, csak néha-néha villanhat meg közülük egy-kető. Majd ezeket is hatalmas, vastag ködréteg fedi el.

Már nincs semmi világosság. Csak messziről látszanak Bécsujhely lámpái a távolság miatt s a széltől el-elhomályosodva.

Az osztrák és magyar határon vagyunk.

A hatalmas folyammá növekedett Lajtha sebesen rohanva kanyarog tova, csak csobogása árulja el. A parti fűzfákon keresztül versenyzik vele egy-egy fütyülő szélroham. Ki tudná a sötétben megmondani, melyiké leend a győzelem.

Valami világosabb szallag is tekereg. Mellette megannyi kísértet s alakját folyton változtató szellem állong, néha meg is görbülve a sivitó

szél hatása alatt. Országut ez. De messzebbre, azt sem lehet követni.

A Lajtha partja mentén három alak bukdácsol. Őket se vettük volna észre, ha közülük egyik valami fagyökérben elbukva, jókora zajt nem csinálna. A társai rá se hederitenek.

— Majd fel kel magától!

Ők haladnak tova s törekszenek minél előbb céljukhoz eljutni. Nem törődnek semmivel, csak magukkal, hogy társuk példáját ne kövessék. Hiszen ugy sem lehetne semmit sem látni ilyen istenfeledte sötétben. Meg az a kutya szél! Köpönyegüket mind szűkebbre vonják, csak hogy le ne rángassa róluk.

Ez a katonai határőrjárat.

Jólehet feladatuk volna jártukban minden bozótot, bokrot, árkot alaposan szemre vételezni, ne hogy jogtalanul valaki a határt átlépje. De hát most minek az. Ha csak kissé ügyes, ugy is át jut; topa, meg ugyis a vámháznál próbál szerencsét.

A sapkájukat jól a nyakukba huzzák, a köpönyeg gallért is felhajtják, hogy csak igazán ne halljanak semmit. A fegyverüket is a szíjjal vállkon szabadon lógatják, kezüket zsebre rakva s összegubbaszkodva macska háttal igyekeznek tova.

— Majd hogy elestem, szabadkozék amaz, mikor társait elérte.

S aztán szó nélkül szerettek volna eljutni az őr szobába.

De még egyszer meg kellett állniok.

Egyikük valami lódobogást hallott. Egy kissé hallgatóztak, de mikor elnémult azt hitték, hogy csak a szél, a vihar kergetett messziről feléjük ilyen tompa hangokat. Vagy talán igazában nem is hallották. De aztán úgy látta egyikük, mint ha egy lovas alakja rajzolódna tőlük alig száz lépésre.

A lovas állott. Nyilván őket figyelhette. Majd megindult lassan, óvatosan.

— Állj, ki vagy! hangzék németül az őrjárat szava.

A lovas egy pillanatra megállott, mint ha gondolkoznék, feleljen-e nekik. Aztán mégsem vette őket semmibe, Tovább indult, sötét alakja csakhamar eltűnt a parti bokrok között.

A járőr még kétszer ismételte felszólítását, de eredménytelenül. Ekkor a jó vitézek tanácsot tartanók, vajjon nem volna-e muszáj, most utána indulni. De aztán elgondolták, hogy ilyen setétben úgy is hiába való. No meg aztán lova is van. Hogy azonban a szabályzatban hiány ne essék, egyikük felhuzván ütőszegét, hanyagul megczélozva a bokrot, kilőtte fegyverét. Aztán mint aki jól vegezte dolgát, az őrjárat tova indult.

A lovas pedig mit sem törődve a lövéssel, igyekvést vissza törekedett oda, a honnét jött. Társait kereste föl.

Egy egész csoport huszár állott felnyergelt lovai mellett, egy széles mély árokban. Az amugy

is fedett állást, azon felül széles kiterjedésben, apró és bozontos cserjés övezte.

Magyar huszárok ezek, lehetnek vagy ötvenen, kik saját tisztjeik parancsnoksága alatt, hagyták el csehországi helyőrségüket — titkon. Melyik magyar szív tudna akkor nyugodni, messze idegenben, mikor a szent haza veszélyben van. S vajjon megszegi-e esküjét a katona akkor, ha csapattestét odahagyván, a veszélyezett honnak ajálja fegyverét? S lám mégis szökevények ezek, olyanoknak mondatnak visszamaradt parancsnokaik részéről. Büntetésük ezen tettükért a halál! Mit bánják ezt ők; legalább mindjárt alkalom nyílik a szemébe nézni.

S aztán mit tehetnek ők, ha a szívük haza vonza. Nagy szükség van rájuk. Felizgatott népcsordák fegyverrel rontanak a haza területére: Oláh, Rácz, Horváth. Itthon most minden magyarra szükség van. S ha a magyar hazaszeretet hevíti a szívet, nincs az a bilincs, mely azt leköthetné.

A visszatért lovas jelenti:

— Kapitány urnak jelentem alázatosan, az őrjárat elhaladt az országuttól észak felé! Az ut szabad.

— A lövés melyet hallottunk?

— Az őrjárat lövése volt. Utánam lőttek.

— Mennyire voltál tőlük?

— Vagy nyolczvan-száz lépésnyire.

— Tehát meg nem ismertek.

— Nem is nagyon törődtek velem.

— Rajta tehát uraim, fordult a két tiszt felé, kik mellette álltak.

— Lóra! vezényelték ezek.

A huszárok rögtön végrehajták a parancsot. Mielőtt még megindulnának hozzájuk szól a kapitány:

— Ide figyelni! Messze földről jöven szerencsésen elértük a magyar határt. Most átlépjük azt. A határ szigoruan őriztetik. Az őrzérek félóránként haladnak. Tehát megparancsolom, hogy a folyón való átvészálás alkalmával egy szót sem szóljatok. Nem gyávaságból tesszük ezt, de kerülendő a fegyver minden felesleges használatát s főképpen azért, hogy átkelésünk helye ismeretlen maradjon. Megértettük?!

— Indulás!

Egy tiszt és négy huszár mint előljárőr elindult a folyó felé gázlót keresendő. S vagy száz lépésnyire utána teljes csendben elindult a főcsapat is. Lassan, lépésben haladtak előre. A vihar tombolása elnyelte a kardok csörgését, a paták dobaját s egy-egy nyugtalan huszár ló nyerítését.

Az él elérte már a Lajthát.

Ennek a folyónak az a tulajdonsága, hogy vagy nincs benne víz, vagy igen veszedelmes benne a rohanó ár. Ha megharagszik, különösen ugy tavasz idején, a víz benne helyenként több méter mély, s az amugy is kavicsos medert tele tölti hatalmas törmelék kövekkel, melyet a hegyekről ragad magával.

S épp ezek teszik nagyon veszedelmessé a rajta való átkelést. Híd se közelben, se távolban, kivéve azt, melyen az országut halad át.

A huszárok is megpróbálkoztak a keresztül jutással. Még a part mentén néhány lépést csak tehetett a ló, de a sodrásba kerülve csakhamar elvesztette lába alól a kövecses talajt.

A sebes rohanatot, a vihar csak élénkebbre korbácsolá. A víz zugása, zuhogása, tompán, néha a szél jajgatását is tul harsogja. A zajhoz hozzászokott paripák horkolva hátrálnak a folyó láttára. De ma keresztül kell jutniok rajta.

Nagy végre rátaláltak egy gázlóra. A víz itt csak a ló szügyéig ért, s kivéve az áramlat közepét rajta nem annyira veszedelmes, mint inkább félelmes volt az átkelés. Mi volna félelmes egy katonának. ?

— Előre! parancsolá a kapitány. Tisztjei elsőnek jutának a tulpartra, ő utoljára maradt.

— A huszárok a pányvákat vegyék elő: azokba kapaszkodjanak.

S megindul az átkelés, teljes csendben és sorrendes egymásutánban.

Akadtt azonban a huszárok között egy bátor-ságos legény, ki nem tartotta szükségesnek a kapitány parancsát szigoruan követni. Nem fogadta el a kötel véget, mely társához kápcsolá.

— Át jutok én amugy is!

S bátran neki vágott a folyónak. De a véletlen, vagy a katonai fegyelmetlenség átka hozta-e magával, hogy épp ennek a lova vizité el lábai

alól a talajt. Patája valami hegyes törmeléken elcsuszott, s a paripát az ár egy pillanatra magával sodorta. Lovasa lecsuszott a nyergéből s nem volt mibe kapaszkodnia.

Az ár őt is maga alá temette. A sötétbe alig veszik észre. De a kapitány éles szeme áthatá a setétséget.

A szerencsétlen ember feleszmélvén uszással igyekezett menekülni, de ereje gyenge volt az áradattal szemben. Az zajongva ragadta magával. Talán eszméletét is elveszítette, s elmerülése csak pillanatok kérdése . . .

Az utolsó pillanatban ragadja meg karját — a kapitány, ki utána ugratván, viszi magával a tulpartra.

A huszárok immár biztonságban érzik magukat.

A tulpartról, a zivataron keresztül, egy lövés hallik át. Ez is bizonyos a járőr lövése, talán valami csempészre. Aztán ismét csak a szél sivitása hallik onnét.

Egy marék földet ragad fel a kapitány, szájához emeli és megcsókolja. Ugyanazt cselekszik azután a többiek is, mert hiszen ezekért a rögökért, akár el is véreznek.

— Imához! vezénylé a parancsnok, s mindenki levevén süvegét, egy halk imádságot rebeg a jóságos egek urához.

Megindulnak. Most már az országut felé. Itt már nincs mitől tartaniok, hiszen itthon vannak.

Ahhoz szól immáron a kapitány, kinek életét megmentette:

— Nagy Jánosra kiszabok, a legelső menet-állomáson, hat óra vasat!

A huszár arczát szégyenpir futja el. Nem azon bosszankodik, hogy büntetést kapott, hanem, mert kapitánya parancsát nem teljesíté.

. . . A csapatok, melyek a határon átszöktek, nem a szigorú fegyelem alól kerestek menekvést, sőt nagyon átlátták a fegyelem szükségét, mint a szabad akarat alárendelését a törvény és parancs alá.

S tisztjeik fenn is tudták a rendet tartani . . .

O. város másnap nagyon élénk képet mutatott.

Egy-egy nyalka huszár délczegen lépegetett végig az utczákon s utána egész csoport bámészkodott. Mindenki szerette volna látni a hazaszökött huszárokat.

Ott ütöttek tanyát nem messze a bécsi-kapui vámháztól. Az egész század nem lovagolt be a városba, nehogy ügyeikbe beavatkozhassék az állomásparancsnok. Szabadok akartak lenni. Azok is voltak. Csak pihenőt szándékoztak itt tartani. Másnap utjuk tova vitt.

Oda igyekeztek, hol a magyar sereg útját állja, az országba rontott Jellasics horváth hadának; ott van rájuk a legnagyobb szükség. Meg aztán ellenség is lesz. Az pedig kell a huszárnak.

Sok leány szívét viszik majd magukkal, e bátor, nyalka vitézek. De az ifjak szive is hevesebben dobog láttukra. Felébred bennük is a vágy, huszár lehetni, velük menve hirt, dicsőséget keresni, ellenséget verni!

A tiszték a „Weisse Rössl“ vendégei.

Doringer ur, még mindig az a kedélyes, szives házigazda, mint a milyennek őt annak idején megösmertük.

A legjobb étkeket főzette, a legjobb borait rakta a tiszték elé; egy kis hordócskával a közvitézeknek is kihengerítettett, megérdemlik az ilyen derék hazafiak. Oly szívesen adta nekik, mint aki nem vár érte fizetést. Aztán tudta, hogy jól esik szegényeknek egy kis vendégség. Vissza fizeti azt a jó Isten, az a ki amugy is adta. Hát ha majd a fiai, mert immáron a második legidősebb is honvédnek állt, megszomjuhozna valahol, távol az atyai háztól, milyen jól esik majd nekik is, ha valaki megszánja őket.

Pedig hát, ha már katonának álltak, legyenek is katonák! Ugyan nehéz szívvvel egyezett bele, de ha az igaz ügynek igazán szüksége van reájuk. Aztán utóvégre, ő is magyar ember és tud áldozatot hozni a hazáért, odaadta neki a fiait! Azt pedig tudja, hogy a Doringer fiuk nem fognak reá szégyent hozni. Nem is illik nekik mindig itthon maradni. Ott okoskodik délen, a határnál a horváth; próbálkozzanak meg ott a szerencsével. Két emberrel is több a magyarok serege. De derék fiuk azok, nem kell őket bizgatni.

— Lássá, vitéz kapitány ur, mondogatja vendégeinek, az a három kamasz gyerek, ott a sarokban, kik mindig itt ólálkodnak vitéz kapitány urnak alkalmatlanságára, megkövetem, mindig

a katona után szalad. A míg gyakorlatoznak, ott vannak ezek is a gyakorlótéren. Aztán van még két kisebb, az meg a fapuskával, karddal kergeti a tetőkön keresztül a németet. — Ejnye, már miféle neveletlen ficzkók, fordult a fiaihoz, ne nézzétek már ki a falatot a vitéz urak szájából.

— Sohse bántsa őket bátyám uram!

— Megkövetem, hát nem haragszik értük?

— Ezekben van nemzetem reménysége, hadd üljenek ide az asztalhoz.

— De már megkövetem vitéz kapitány urat, nem való a gyerek férfiak társaságába.

— Ejnye, bátyám uram, hát hol tanuljon bátorságos viseletet? Feddézze a kapitány. Jertek ide fiaim! Hiszen ti már beillettek ma-holnap katonának. Mi neved öcsém?

— József a nevem, a másik olyan, mint az apámé, felelt a megszólított, szép katonásan állva a kapitány előtt. Ezek itt öcsém: Imre, amaz meg János.

A kapitánynak tetszett a fiu.

— Te vagy a legidősebb, ifju öcsém?

— Bárcsak volnék nagy uram, akkor katona lehetnék. De van még két bátyám: Gábor és Justin. Mindkettő nemzetőr. Épp künn vannak az őrségen. Itt lesznek nemsokára. Azok aztán igazán katonák, tevé hozzá testvéri büszkeséggel.

— Ah, tehát önnek két katona fia is van, Doringer bátya?

— Van, kapitány ur és büszke vagyok rájuk!

Katonának is termettek. Jurátus volt az egyik, diák a másik; beálltak nemzetőrnek. Sohasem szántam egyiket sem katonának, de ha a haza kívánja! Még a sors is úgy akarta. Gábort cserben hagyta a mátkája, valami gazdag bankár leány, a nevét sem akarom kimondani. Egy német, magas rendi tiszthez ment feleségül, ha ugyan már meg volt az esküvő. Nem törődöm vele. Megbántotta — de nagyon, a fiam szívét, meg az enyémet. Ugy mondták, többet ér a katona nekik, mint a becsületes foglalkozásu polgárember. Megmutassuk, hogy a fiam is lehet katona, de a haza katonája. A másik meg, Justin, ugy összenőtt a bátyjával, hogy nem akarom őket széjjel választani. Most hát, együtt szolgálják a hazát.

Beszélt még sokat gyermekeiről, mint már az atya büszkeséggel szokott róluk megemlékezni.

Gábor és Justin, miután az őrségen felváltattak, haza tértek. A tisztek igen barátságosan fogadták őket.

Mikor a kapitány kezet nyújtott Gábornak, mélyen fürkészőleg tekintett annak szemébe, honnét az elrejtett fájdalom volt kiolvasható. Kissé tovább maradt a két férfi keze egymáséban.

A kapitány ugy gondolá, szegény fiu, hogy bántja a szivedet a megcsalódott szerelem, de nem az volt már, hanem megsebzett kedélyen felépülő vágyakozás, nemeset, vitézet és hasznosat tenni a haza szent ügye érdekében. Egy örömsugár villant meg ekkor az ifju szívében,

s tekintete oly bizalmasan függött a kapitányon. mintha mondani akarná:

— Te adhatsz szárnyat vágyaimnak! Vigyél magaddal oda, ahol ellenség van. Ott bizton kihal szivemből még az emlékezet is.

A kapitány mintha csak megértette volna, melegen rázá meg az ifju kezét.

Azután csodálkozva tekintett Justinra, kinek minden arcvonása bátyjáéra hasonlított. Arcza, vigabb volt ugyan, de a két testvért nehezen lehetett egymástól megkülönböztetni.

— A szived, a lelked is olyan, mint a bátyádé fiam? Kérdi a kapitány.

— Öndicséret kapitány uram, nem illenék hozzám: a sziv és a lélek csak veszélyben mutatja igaz értékét.

— Jól feleltél meg fiam; becsüllek! Ide jertek közibénk, ürítsünk poharat a legderekabb apa egészségére.

A poharak összekocshintattak.

S mikor már egyről-másról elbeszélgettek, kérdi a kapitány a két fiutól:

— Nem volna kedvetek huszárnak állni.

A két testvér szótlantul pillantott egymásra, csak az arczuk ragyogása felelt a kérdésre.

A kapitány elérte őket. Tovább folytatá:

— Nemzetörből huszárnak lenni, nincs akadály. Az elbocsájtást magam kieszközölöm. A Würtemberg huszár ezentul magyar zászlóra esküszik. Ha tudtok lovagolni, magammal viszlek benneteket.

A fiuk helyett az apa felelt:

— Megkövetem kapitány ur, nincs az a ló, mely lerázza őket. Akkorák voltak, mint az öklöm, már lovon ültek. Aztán meg ha már katonák, legyenek igazán azok!

— Tehát nincsen kifogása, bátyám uram.

— Az Isten kísérje őket.

— Adjon tehát kezet, magammal viszem őket!

— Köszönöm, kapitány ur!

— Két szakaszvezető szükséges a svadronyomban, megálljátok-e a helyet?

— Hívással megkiséreljük. Jóakarattal nem lesz hiány, felelt Gábor.

— Ahol jóakarattal van, ott eredmény is van. Holnap reggel, hajnalban indulunk. A gyülekezőhelyet tudjátok a város szélén?

— Parancsára, kapitány urnak!

— Bucsuzzatok el attól, akihez szivetek köt. Hajnalig engedélyt adok.

— Apámon és testvéreimen kívül nincsen kitől bucsuznom, mondá keserűen Gábor.

A kapitány fürkészve tekintett rá:

— Vagy jó ismerős, akinek hálával tartozunk?

Gábor arcát átfutotta a pir. A lelke mintha változott volna. A sziv mintha dobbant volna. Egy karcsu lányka alakja tűnt elébe; arcán annyi vonzalom, lényében annyi kellem. Akinek szive olyan mint a szinarany, lelke fehér mint a lilium. Ugy érzi most elsőben, mintha az a

lány szeretné őt. Erre még nem is gondolt. S igaza van a kapitánynak, hálával tartozik. Hiszen az mentette meg életét. Most már valóban érzé, hogy szive erősen dobog. Talán tudna még a megcsalódott szeretni?

— Igen, még kell valakitől bucsuznom!

De látta az arczon a belső ébredést az öcscs is. Tudta, hogy Gábor kire gondol most. Érezte, hogy utolsó reménysége is összeomlik.

Attól a perctől rettegett már régen, mikor Gábor szive megmozdul a lány iránt. Szívében harcz keletkezett s most vivta ott a legnagyobb tusáját a testvéri szeretet s az önzetlen szerelem a mást szerető ideálhoz. Rövid, nehéz volt a küzdelem, eredménye nemes: ha szeretik egymást, ő nem fogja utjokat állni. Legyenek boldogok.

— Tehát holnap indulunk. Készüljetek elő az utra.

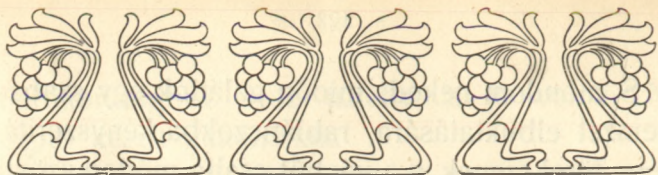
— Isten nevében!

A kapitány a két Doringernak a nemzetőrségtől való elbocsájtását kieszközölte.

Igért helyettük három ujonczot, a házi gazda ifjabb fiait. Doringer a rábeszélésre ekkor is csak azt mondta:

— Ha a haza úgy kívánja, hát Isten nevében! . . .

. . . Másnap a huszárok megindultak a Balaton felé. Ott volt a magyar főhadiszállás, előkészülésben a betörő Jellasicsnak utját állni.

SZERELEM ÉS ÁRMÁNY.

Ismét a Murliban vagyunk, ott, ahol nem csinálnak politikát; ahol mindenki a földi boldogságnak él s magasabb eszmék nem virulnak. Ott, ahol szabad a csók, szabad az élvezet.

Megbotránkozással olvasod e szókat te ifju, ki ideáljaiddal gondolod telve a világot s pirulva sütöd le szemedet gyengéd érzelmü hajadon. Ne térj le utadról, fűzd tovább reményeidet, mert nem oly rossz a világ, mint amilyenek itt látod. Ilyen aljasságok csak azért fordulnak elő, hogy az ember megbotránkozással fordulhasson el tőlük s becsülni tanulja a nemeset, a szépet.

Elhiszitek-e nekem, hogy van a világon alantjáróbb, förtelmesebb s utálatra méltóbb az eldurvult szeretkezésnél? Pedig van. Az érzelmeiben elbukott ember talán még levezekelheti bűneit, de nem úgy az, ki rágalommal, önérdékeiért juttatja földi pokolra embertársait. Az ármánykodás a legrutabb, a legmegvetendőbb véték!

S mondom neked, midőn galádok egy szabad nemzet elbuktatására, rablánczokba kényszerítésére törekszenek s a végből csalfa módon szövik gyalázatos ármánykodásukat, ez rutabb a sáros szerelemnél. Ezt sem Isten, sem ember soha meg nem bocsájthatja . . .

És ilyenek jöttek napvilágra a Murliban.

A „Murli papa“ midőn megtudta, hogy menekülő vendégei egy bankárleány és társalkodónője, kiket a herczeg protezsál, szívesen fogadta őket. Itt bizonyára nem keresi őket senki s ha mégis akadna vakmerő, azt bizton megszelidítené az a menedéklevél, melyen egy hatalmas egyénnek ismert pecsétje látható, mely az uj házigazdának is eloszlatá minden kétségét.

Nem is igen kérdezősködött, tudta biztosan, hogy azok elmondtak mindent, amit neki tudnia kell. S ha még valamiről tájékozódnia kell, azt is el fogják neki mondani. Ellenben titkos dolgokat úgy sem kötnek az orrára.

Azt azonban mégis megbátorkodott kérdezni, már tudniillik azt is csak hivatalbeli előzékenységből kifolyólag, hogy meddig szerencsétetik őt, hogy ennek megfelelőleg előkészülhessen, illetve berendezkedhessék.

S midőn Magda asszony ezen kérdésére kaczer szemhunyorgatással adá tudtára, hogy ottmaradásuk ideje a bizonytalan jövőbe nyulik, egész boldogan és önelégülten látott dolga után, elgondolván, hogy utóvégre ő sem szakadt ide

Törökországból s az üzletre is jó volna, ha segítő kezek akadnának.

S ezt a gondolatot nem is tudta egyhamar kiverni agyából. Mert szó ami szó, Magda asszonyt éppen olyan hozzáillőnek találta.

Magda asszony meg nem is volt az a nő, ki szerette a kezeit ölébe rakni és nézni, hogy más hogyan dolgozik, bizony nem röstelte megfogni a dolog nehezebbik végét. Aztán ha már itt van, ki tudja mire jó!

Nem is volt nyugta tőle az öregnek. Eleinte csak segített, aztán magyarázgatott, később böstörködött s végre kisült, hogy a házigazda voltaképpen nem is ért semmihez, hogy mindig a rosszat és czélszerűtlent cselekszi, hogy ezután már nem úgy lesz, okosabban kell a gazdaságot vezetni. Aztán férfi nem is alkalmas a gazdaság vezetésére, legjobban teszi, ha leül egy karosszékre, rágyujt a pipájára és pöfékel. A pipát meg is tömte, csak az hiányzott, hogy a szájába rakja neki.

A „Murli papa“ önmegadással türte sorsát! eleinte titokban meg is könnyezte elveszett nyugodtságos életét, de aztán úgy gondolta, hogy csak azért is megmutatja, hogy nem bánja az egész dolgot. Idővel aztán egész beleszokott és jól is érezte magát. Sőt mi több, mikor a pipája kialudt, már kezdett Magda asszony után kiabálni.

Hiába, az ember a megszokás rabja!

S a sors úgy hozta magával, hogy Magda

asszonyt az egyetlen életcéljától is meg-rabolják.

A herczeg egy szép napon beköszöntött s tudomására hozta, hogy Eliz fontos küldetésben Magyarországra megyen, ellenben ő, már tudni-illik Magda asszony, ott marad.

Midőn ezt a „Murli papának“ sirva elpanaszoló, annak vigasztaló szavából fakadt legelőször a meglepés szívében, hogy hát ő egész szívesen itt marad, mert neki itt még hivatása is van.

A herczeg pedig bekopogtatott a szép Eliz szobájába.

Ha körültekintünk itt, oly ismerősnek tünik fel minden. Ugyanazok a nehéz függönyök az ablakon, faragott etazserek, rajta a disztárgyak, mind az ismert dolgok. Talán ugyis a régi lakásból szállítottak ide mindent.

A szép lány ott feküdt ottománján egy könyvet tartva kezében. Ezt akkor vette föl, midőn kopogtatni halla. Nem olvasott egy betűt sem. Nem érdekelte az olvasmány. Gondolata vissza-szállt ahhoz a férfihez, kit azért szeret, mert jelleme van. Mily dicső, becsületre méltó az ilyen férfi!

Mikor egyedül van szívével s hallgatja annak szemrehányásait, mikor elhagyatottságán, nyomorán kesereg, hiszen mi ő? Egy hatalmas podesta szerelmese, kit az minden pillanatban ellökhet magától, akkor sajog át igazán keblén a fájdalom, s setét pillái megnedvedednek s

őszintén, bűnbánóan siratja téves lépését s azt a dölyfös természetet, mely a vagyonhoz, az ingatag semmihez lánczoló.

Nem akart leereszkedni egy ifjuhoz a porba, a becsületes szegénység s a tisztas munka fővényébe. Honnét? A gazdagságból, a mocsokból. Azt suttogja önmagának vigasztalásképpen: te nem akartad megcsalni őt, nem akartál neki törött lilomot adni, mikor azt hiszi, hogy becsületet szakaszt! De aztán látta, hogy ez csak hazugság, önámítás, mert csak a pénz, csak a gazdagság állta útját. S kétszeresen megutálta magát. Csak most érzi, hogy szereti azt az ifjut, hogy imádja őt; ő, ki nem méltó hozzá többé. S most élete, több, becsülete ellen törnek. Kik? A nyomorultak, kik előtt nincs szentség korlátja, nincs jellem, mocsoktalanság. Mindennek veszni kell, mi utjukba akad!

Egy pillanatban azt gondolja, hadd tiporják egészen össze, taszítsák ki a sárba, nyilván; hadd vesse meg a világ, talán bűnhődése vezeklés leend. Aztán élni akar, élni azért, hogy Gábort még egyszer lássa, hogy térden csuszva könyörögjön tőle egy kis szánalmat, enyhítéséül a megvetésnek. Talán ha ott állt vele szemtől-szemben, ha annak sujtó szava lehat hozzá; talán meg tud szakadni a szive; talán megszűnik a gondolkodás, mely keblét oly szemrehányóan mardossa, tépi, szaggatja. Talán az örületben van számára kegyelem!

Máskor meg erőt érez magában megmenteni

Gábort; kötelességet! Hiszen felségsértéssel vádolják, csak ő tudja egyedül az okát, hogy miért; csak egyedül ő fogja megmondani neki: meneküljön, meneküljön! S ez szívének egyetlen vágya, egyetlen óhaja.

De hátha nem hisz szavának? vagy annyira megveti őt, hogy tőle még a menekülést sem akarja elfogadni? Kényszeríteni fogja rá!

S ha ő megmenekült, hadd vesszen el ez a sajtó sziv, hadd vesszen el az egész világ!

Amint a herczeg belép, feléje emeli tekintetét s kezét kézcsókra nyújtja. Mily unalmas is az, akit megvetünk!

A herczeg forrón csókolja a feléje nyújtott fehér, alabástrom kezét

— Eliz, még mindig oly hideg vagy hozzám?

— Szeresselek, ki atyámat börtönben tartod?

— Igértem, hogy megmentem őt, szólt hévvel a herczeg, de látod, nem tehetem azonnal. Ha gyengének mutatom magam, én s velem együtt az egész korszak összeomlik.

— Hiszen úgy mondják, hogy te hatalmas vagy.

— Mit ér a hatalom, hanem tartja azt az igazság ereje! Hazudnunk kell nekünk, hatalmasoknak is, ügyesen, hogy csekélyebb tehetségűek gondolkodásunkat észszel fel ne ériék. Ha felérik, veszve vagyunk. Ha gyengék vagyunk, irigyeink kerülnek fölénk; ha kegyetlenek, a nép ereje sodor magával, tehát inkább kegyetlenek vagyunk, mert a népet, amíg hatalom van ke-

zünkben, féken tudjuk tartani. Kegyetlennek kell lennem atyád ellen, addig, míg érte válságot nem adhatok.

— S mikor szerzed már meg!

— Imádott Elizem, azon gondolkodomm éjjel és nappal, csak azért, hogy Téged, édesem. ismét birhassalak.

— S még mindig nem találtál módot reá?

— Már találtam!

A leány érdeklődve emelkedett fel fekhelyéről.

— Hallgas reám! Mond, szeretted Doringer Gábort?

— Nem szerettem, mondá a leány s magában hozzá tevé, hogy: imádtam és imádom.

— De szeretett-e téged?

Egy büszke, öntelt pillanat volt a válasz, mintha azt akarta volna mondani: lehet-e valakinek engem nem szeretni?

— No lásd! Pillantásodból látom, hogy tudod, minő erő lakozik benned. Ismered szemeid erejét, pillantásod hóditó voltát, szépséged büvkörét, bájaid hatalmát. Tudod, hogy csókod heve örüllté tesz, szived melege akár gonosztevővé; a kit avval a bársony karoddal átölelsz, az rabod lesz örökké. Menj Magyarországba, keresd meg azt az ifjut, csábítsd el Bécsbe, szolgáltsd ki a hatalmasságnak, mint körözött felségsértőt s atyádat rögtön szabaddá tehetem.

A herczeg nem vette észre a szép hölgy megvető tekintetét.

A szegény! Jellemének szegénységében azt

gondolja, hogy mindenki hasonló hozzá. Ő bizony megtagadná hazáját is egy szerelmes ölelésért; csak a gögje, hiusága nagy. De oh, ha ismerné Gábort! tudná, mit jelent a szó valódi értelmében nemesnek, férfinak lenni, kit nem csábit el sem pénz, sem rang, de még asszony csókja sem; ha így ismerné, biztos nem beszélne ily félszegen.

— S te engem Magyarországba akarsz küldeni ahhoz, ki nekem egykor vőlegényem volt? Nem félsz, hogy nem jövök többet vissza, hogy bizalmadban megcsallak?

— Ez legbiztosabb záloga örült szerelmemnek. Benned koczkára teszem becsületed és hirnevem.

— Hirneved van, de becsületed kevés, gondolá a lány s nagyon jól tudta, hogy miért meri őt a herceg Magyarországba küldeni. Hiszen zálogban ott van az apja! Avval kényyszerithetik. Alkalmasabb szolgát, mint ő, nem találnak. De majd meglátjuk, elég erős-e erre a gyermeki szeretet.

— S ott milyen szolgálatot tegyek? kérdé gunnyal a leány.

— Eliz! Nem szolgálatot kérek, de megbizás nélkül nem engedhetnélek Magyarországba, hiszen ha rájönnének, bukásom bizonyos.

Mindig az érdek, az önérdek!

— Nos, beszélj!

— Itt van két levél. A császár pecsétjével van leütve mindkettő. Egynek vannak czimezve:

báró Jellasics horvát bánnak. Felkeresed őt s átadod neki e leveleket. Az egyik, ez a fontosabb, utasításokat tartalmaz számára; titkos fejedelmi ukáz. Tartalmát magam sem ismerem. (Oh, az álnok! gondolá a lány!) A másik fejedelmi kézirat, melynek másolata megküldetett a magyar országgyűlésnek is. Királyi rendreutasítás Jellasicsnak a magyar országgyűlés és nép ellen tanusított magatartásáért. Igyekezz mind a kettőt kézhez juttatni. Ha elfognak, az egyiket átadhatod; tépd le magad a pecsétet róla, akkor annál gyorsabban utnak eresztenek. A többit ügyességedre bízom; egy asszony mindig megtalálja a bajból való kimenekülés útját. Utravalóul itt van egy erszény tele arannyal, az állam pénze ez, evvel elháríthatod az akadályokat. Nos, nincs szavad hozzám, Eliz? mekkora szerelmem, hogy rád bizok ily fontos okmányokat? Nincs szavad?

— Nyujtsd ide arczodat!

S a herczeg hévvel teljesíté a parancsot. A leány megcsókolta. Ez volt a Judás csókja, melylyel elárultaték.

Jóra bizta a leveleket Egy asszonyra, egy szerelmes asszonyra, az tud ilyenekkel bánni.

A herczeg pedig örült, hogy két legyet üthet agyon egy csapásra. Csak azt nem tudta, minek örüljön jobban, hogy levelei biztos helyre jutnak, vagy hogy a lány szerelmét visszanyeri.

S Eliz másnap utra kelt Magyarország felé Gábort felkeresendő.

EGY OSZTRÁK MENEKÜLŐ.

Báró Speéfield Henrik ama nevezetes éjszaka után, mely eddigi nemzetiségi érzelmeit teljesen átváltoztatta, testben, lélekben megtörve, kelt fel ágyából, sokkal fáradtabban, mint mikor tegnap lefeküdt.

Nem is kis dolog az, egy császári katonának, ki már az aranygallér irigylésre méltó rendfokozatának alsó határát tullepte, hogy arra határozza el magát, hogy elhagyva eddigi hivatáskörét, ismerőseit, szép rangját és az egyenruhát, beálljon a rebellis magyarok kellő közepébe. De hát mégis csak első dolog a becsület, melynek alapja az igazságérzet. Ez meg most kötelességévé tette, hogy egy ifjut, ki nézete szerint nem tehetett semmi olyat, hogy jogosan adathatott ki ellene az elfogatási parancs, megmentsen. Erre a gondolatra meg az hozta, hogy a bankár is valószínűleg pénzügyei miatt került a hatalmassággal ellentétbe s mert hogy Dorin-

ger ur, már tudniillik az öreg, is elég garanciát nyújt fia becsületességéért. Biztos, hogy szegény fiut is csak úgy keverték a csávába, mint a hogyan őt is bele akarták keverni. Ilyent ő még nem élt, pedig hát már sok mindent látott és tapasztalt.

Bizony Isten, hogy megmenti Gábort, ha csak lehetséges. Már az apjának is tartozik evvel. Aztán az egész Dóringer-familia szerencsétlenségének ő az okozója. Ha nem fogadja el ama bizonyos missziót, mely a vőlegénytől elragadja a menyasszonyt, akkor a dolgok nem fejlődnek idáig. Oh, jaj! Nem hiába pénteken tartották a keresztviz alá.

Igy hát aztán tulajdonképpen nem is azért menekül Magyarországra, hogy a bőrét megmentse, hiszen nem is tett semmi rosszat, meg másfelé is menekülhetne, hanem csupán emberbaráti szeretetből.

De ennek meg kell történnie!

Ki is adta a rendeletet, hogy legszükségesebb holmii hevenyében összecsomagoltassanak, ismeretes batárjára felpakoltassanak két napi élelemmel kapcsolatban. Mert azonnal indul! Természetes, hogy nem felejté el rendelkezéseiből azt sem, hogy eme előkészületek teljes titokban történjenek, azért pediglen, mert neki sürgős és titkos küldetése legyen.

Aztán pedig drágalátos inasát, Venczelt, sürgősen elugrasztá a zsidóhoz azon intézkedésekkel kapcsolatban, hogy az azonnal siessen

hozzá, magával hozván négyezer forintot ezüstben vagy aranyban.

Míg Venczel a zsidót járná, addig a báró iszákjából előkereste régi irományait, magyarországi utlevelét, melyet a menyasszonykérés alkalmával szükségelt. Kiteríté az asztalra, azután becsukta a szobaajtót s egy peneczilust elővéve, neki esett a számok kivakarásának, melyek a szükségelt dátummal eltérőeknek mutatkoztak. Nagyon ügyesen kigumizta őket, mintha csak örök életén okmányhamisítással foglalkozott volna. Dobogott is erősen a szive; az arcza is nekipirult, hogy öreg napjaira a kényszer még mire rá nem veszi. De végre hát a szükség sok minden erkölcsöt eltapos.

Mikor aztán a vakarással elkészült, szépen, óvatosan és ügyesen odairta a szükségeltet; aztán pedig elgondolkodott, hogy majd a másvilágon el tudja-e számolni e vétkes cselekedetét. Erre még egy könnycsepp is megjelent szemében.

Nem sok időre rá, hogy elkészült, kopogtattak az ajtón.

A jámbor zsidót bocsájtotta be rajta, ki nagy hajlongva, közeledett a bíró ur felé.

Idesietett az istenadta a szolga értesítésére s a pénzt sem feledé otthon; czipeli nagy erőfeszítéssel. Azt gondolta talán, hogy a báró ur megszorult aprópénz tekintetében s most megesisik vele azon kitüntetés, hogy szép kamat ejében egy császári őrnagyot kisegithet zava-

rából. Már tudniillik olyat, a ki tudta szerint még soha pénzbeli zavarban nem leledzett.

Illendőképpen bele is kezdett az uton kigondolt mondókájába, de az őrnagy ezt türelemmel nem győzván, félbeszakítá azt:

— Hát mondja, tisztelt barátom, mennyit ad azért a mindenért, a mi itt a lakásomon van?

— De hát, kérem? . . .

— Ne kérjen maga semmit, hanem nézzen körül és mondja, hogy megveszi, vagy nem?

A zsidó csodálkozásából még nem térhetett magához, mikor azt felelé:

— Igen!

Rögtön azonban igyekezett kíváncsiságát is kielégíteni, melynek méltóképpen kicsucsosodott ábrázatán is kifejezést adott:

— Nagyságos bárón ór, talán tán elotazik?

— Ne beszéljen sokat; nem érek rá Veszi, vagy nem veszi?

— Már mondtam, kérem, hogy veszi! . . . De hát ez nekem csodálkozásra érdemes.

Mivel látta, hogy a bárónak fogytán van a türelme, igyekvést hozzalátott, hogy a lakásban széjjel nézzen, miközben nem szünt meg egy pillanatra sem kérdezősködni:

— Ez az antik könyvszekrény is eladó? Aztán igozán elotazik bárón ór? Ach, welch finom teppich! És hová otazik bárón ór, ha szabad kérdenem? És ez a szép szalongarnitor! Mikor méltóztatik elotazni? . . .

A báró végre megsokalta a dolgot:

— Hát nem látja, hogy elutazom? hát minek kérdezi? Utazom; most mingyárt! Kineveztek Oroszországba attasének. Rögtön indulnom kell! Vissza sem jövök egyhamar. Csak holnap jön nyilvánosságra kinevezésem. Hát ne csodálkozzék ugy, mintha a Messiás jönne el újból.

— Oroszországbóó? kérdé ámulva a zsidó. Attaséé? Gratulire! Most már értem. Hát igazán mindent elokor adni bárón ór?

— El, hát!

— Hát miért nem tetszett, miért nem méltóztatott ezt egyszerre megmondani? Akkor azonnal néztem meg volna mindent alaposan. Az a szép klavier is?

Mikor aztán mindent megnézett, megtapogatott, ki is számitgatta magában, hogy megnyit ér, a mi nem a legrövidebb ideig tartott, megkérdézé a báró:

— No, hát mit ér az egész?

— Hogy mit adnék érte? Todja, nogyságos ór, azt így blind egy kicsit nehéz megmondani. De hát ozért, mert a nogyságos ór egy kedves, elüzékeny, boráságos ember; mert hát meg ozért, mert attaséé lett in Russland, hol nekem vannak édes rokonaim. Ott van az én testvirem három kis gyerekkel; oz oz egyik az én keresztfiam . . .

— Hagyja már a keresztfiát, türelmetlenkedik az őrnagy.

— Hát igen, kirem olásan, hát szó, a mi szó, hogy adnék érte, már ugy értem, mindéért, ugy a mint itt van, ugy-e kirem?

— Persze!

— Hát adnék kérem — négyezer florent.

Örült a zsidó, hogy az összeget ki merte nyögni, mert biz az testvérek között is megért hatezer forintot. Különösen a szép fegyvertára, mert gyűjtő lévén e tekintetben az őrnagy.

Aztán leste szavainak hatását, el lévén rá készülve, hogyha az őrnagy nagyon megharagszik, rögtön utána teszi, hogy:

— Négyezer florent — elülegnek!

De mikor aztán látta, hogy annak arcza egy csöppet sem változik, nagyon meg volt magával elégedve.

S mondogatá magában, hogy csakis így lehet vagyont keresni.

— Ide a pénzzel, aztán rögtön megcsináljuk az irást!

A zsidónak természetében lévén már, hogy ott csipjen le valamit a vételárból, a hol lehet, sietett még egy megtakarítást eszközölni.

— De kirem, én sok tudtam magammal hozni 3500 florent. (A többi bankóban a zsebében volt.)

A bárónak nem volt kedve e kegyes csalást sem észrevenni.

— Jó! hát írja alá a szerződést

Aztán meg sem számolta a pénzt, hanem

ugy, a hogyan a zsákban volt, beledobatta az iszákba. S rögtön hozzálátott, hogy saját személyét előkészítse az utra.

S a zsidó még mindig nézegette ragyogó orczával a vett holmikat, kiszámítván, hogy mennyit nyert rajtuk s észre sem vette, hogy a báró ur kocsija kidöcögött az udvarból. Nagy későn vevé azt csak észre, mikor aztán kendőjével kezdett utána integetni.

— Todom én, gondolá, nem a báró ór az első, ki mostanában Oroszországbo megy attasierozni! De mi küzöm nekem hozzá? Nekem abból csak van egy kis Verdienst.

A báró pedig behuzta magát kocsijába, jól betakaródzott s azon imádkozott, hogy senki észre ne vegye távozását legalább a magyar határig.

A bécsi vámsorompót akadály nélkül kinyiták előtte, látván rajta az őrnagyi egyenruhát s a batár nem sokára ott gördült tova a szabad országuton.

De a báró ekkor még mindig nem mert mozdulni, mert még látszának a császárváros veszedelmes tornyai.

Már vagy két óráig haladhattak a poros országuton, midőn a báró először dugta ki a fejét az ablakon; részint, hogy egy kis friss levegőt szivjon; másrészt, hogy elbucsuzzék a vidéktől, mely gyermekora óta hazája volt. A mezőségen itt-ott állott egy kis házikó, tanubizonyságául annak, hogy kezdenek a terjedel-

mes császárváros környékéből kikeczmelegni. Magát a várat elnyelte már a távolság, de a kocsitól felvert portömeg is egész fátyolt vont mögéjük. A gyenge szellő, mely lengedezett, néha ugyan elkapta azt az utról, betelve a mezőségre, de a kerekek gondoskodtak a kellő pótlásról.

Most egy szélroham keletkezett, mely egy pillanatra megtisztítá a háttérét.

Ez a pillanat pedig éppen elég volt arra, hogy a tisztelt báró ur aggályoskodó szeme észre vegyen a távolban, az országuton egy utánuk haladó nem kisebb porfelleget, mint a milyet saját kocsija felvert. A portömegből pedig, a mint látszik, szinte és pedig egy hatalmasan vágató járómű bontakozik elő.

A báró megrémült.

Legelső dolga volt neki, fejét az ablakból visszakupni azonképpen, mint a szaharai nyar-goncz, másképp struczmadár a veszélyeztetett pillanatban megcselekszi, hogy a pusztá porába elrejtí fejét.

Ezek bizonyára üldözők!

Aztán pedig észre térvén, okosabbnak tartá a tevékenytelen félelemnél, inkább hasznos ellenintézkedéseket életbe léptetni. Meg is parancsolta a kocsinak, hogy rögvest hatalmasakat a lovak közé csapkodjon s azokat sebesebb jármódra nógassa, mit az a parancs értelmében meg is cselekedett.

Miután a hátsó kocsikuczkóban üldögélő Herman gazdájától ez irányban megkérdeztetett, hogy látja-e az utánuk vágtató kocsit, a jámbor egész ártatlansággal azt felelé, hogy már legalább egy félórája figyeli és azt tapasztalja, hogy az bizony mindig közeledik.

A báró e felfedezésre kétségbeesésében amugy is ritka hajából kiszabott egy csomót, s ugy kezdé káromkodni, hogy lovai annyira nekiindulának, hogy a kocsis a gyeplőt alig győzte a kezében tartani.

De bizony a batár nehéz alkotmány volt, s négy csatamén sem birta vele végtelenségig a futást. A kocsis akár hogyan is nógatta őket, csak ügetésbe, majd szépen lépésbe estek, nem röstelvén kirugásokkal jelezni, hogy inkább készek a tengelyrudat szétlörni, semmint tovább szaladjanak.

Herman pedig egyre-másra jelentgette, hogy azok, ott mögöttük, jobban gyürik az utat; s mindig közelebb és közelebb érkeznek.

Sőt mi több, ha nem is csalódik, egy ember alakja is látható, ki kézzel-lábbal integet valamit és ordítani sem restelkedik.

Mikor már sehogysem tudtak előrejutni s a távolság egyre csökkent, a báró kétségbeesetten azon gondolkodott, hogy nem volna-e jobb neki öngyilkosságot elkövetni, semhogy kézre kerüljön s mint felségsértő vagy hazaáruló, vagy bármi-féle más czimen börtönre vettessék. Elfogva ugy sem használhat semmit sem az ügynek.

Mielőtt azonban ezt végrehajtotta volna, azon szerencsés ötlete támadt, hogy megkérdezze Hermantól, vajjon hányan lehetnek üldözői?

Ez aztán egész nyílt őszinteséggel kibökkenté, hogy azok tulajdonképpen csak ketten volnának, már mint a kocsis, meg az a nevezett kiabáló és hadonászó alak.

Mikor ezt a báró meghallotta, felülkerekedett benne a katona s rögtön megparancsolá, hogy a lovak megállittassanak.

Ez ügygyel-móddal megtörtént.

Ekkor aztán pár perczig várakozási álláspontra helyezkedtek.

A másik kocsi pedig utólérkezhén, szinte csendesebben kezdett haladni.

Az utasa pedig csak most hallatta igazában orditozását, nehogy azok meggondolván magukat, újból utnak eredjenek.

A báró ezt a hangot, ugy tetszik, mintha ismerné s mikor utána gondolkodott, nem is tünt fel oly veszedelmesnek.

Nem is volt ez senki más, mint a zsidó, ki a báró holmiját megvásárolá.

A jámbor ugyanis magához térvén a bámulásból, észrevevé, hogy a pénzzel telt iszák feledékenységből visszamarada s becsületessége arra ösztönzé, hogy rögtön kocsit fogadjon és azt jogos tulajdonosának utána vigye. Isten látja a lelkét, hogy jó szívvél cselekedte ezt!

Bizony, a nagyságos ur alaposan megszalasztá ;

meg aztán a vámnál is alig bocsájtották ki. De Mózes fia keresztül jut mindenütt!

Csakhogy el tudta hozni a pénzt. Itt is van, tessék megszámolni, mind az utolsó garasig. A kocsit majd a mágáéból fizeti.

A báró nem tudta, hogy barátságos képet csináljon-e, vagy bosszankodjék.

— Minek is tetszett annyira sietni nagyságos ór? kérdi a zsidó.

— Tudja, barátom, hogy nagyon sürgős a dolog, felelé a báró, feltalálva magát.

A zsidó azonban még sem állhatá meg, hogy ki ne bökkentse, hogy érti a menekülés okát:

— Aber arra felé rövidebb lett volna az ut nach Russland! s kajánul mosolyga a báróra.

— Maga mégis csak nagy Gauner; de senkinek se szóljon.

— Aber wohin, nem estem a fejemre. Még ma eladom az egész vett holmit, mit á bisserl Verdienst. Ha rájönnek, ugyis lefoglalják; én csak nem fogom veszteni!

A báró aztán megköszönte szépen a szivességet, elbucsuztak és elváltak egymástól.

Mindkettő folytatta utját. A zsidó visszafelé...

Az éjjelt a báró aránylag elég kényelmetlenül egy falusi korcsmában átaludván, a batár minden további nevezetesség nélkül tünt fel Ö. város látókörében.

A szép őszi nap barátságos verőfénye aranyozá körbe a látóhatárt, mintha az utazót üdvözölni akarná magyar földön. A tiszta halvány

égboltozat, messze tova terülő síkság, az elmaradozó hegységnyulványok elmosódó határvonalai, kellő hangulatott költének. Olyan kellemes, megelégedett bizsergés hatja át az utazó uraságot, hogy szinte sajnálja, hogy ha erre a lépésre, jobban mondva erre az utazásra nem szánta volna el magát.

Csakhogy végtére, oly nagy aggodalmak után elérkezhetett erre a szép földre!

Most azonban még egy kérdés megoldása előtt állt. Tulajdonképpen kihez is menjen most legelőször?

A Dóringer urral még mindig haragban volt, vagyis inkább az neheztelt ő reá. Pedig hát ő nem oka semminek! Meg aztán bizony, hogy gyenge az ember, néha megesik, hogy haragra gerjed, aztán mond olyat is, a mi nem helyén való. De nem kellene mindjárt megharagudni!

Akárhogy forgatta a dolgot, tény az, hogy a dolog már megtörtént. Aztán azok a magyar emberek olyan keményfejűek!

Ekkor mint egy világító és vigasztaló sugár tünt fel emlékezetében a gondolat, hogy ismer még valakit Ö. városában. Egy családot, kivel a sors véletlensége folytán ismerkedett meg. Visszaemlékezett arra a napra, mikor a vásártéren megvadult lovai egy leánykát majdnem élgázoltak. Igen-igen, hozzájuk megy, hiszen ők nagyon barátságos emberek.

De illik-e elmenni hozzájuk, hiszen azt ígérte, hogy a lovait lebunkóztatja, a kocsisát elcsapja;

és ime! még mindig ugyanazok. Ez a dolog egy kis fejtörést okozott neki.

Mikor tovább bonczolgatta a dolgot, kitünt, hogy neki tulajdonképpen nem is szabad máshoz fordulni. Miért?

Mi is történt akkor? A lányka egy ifju életét akarta megmenteni s oda veté magát a veszedelembe. Ki volt az az ifju? Dóringer Gábor; ugyanaz, kiért ő most ezt az utazást megtette. Tehát nyilvánvaló, hogy az a leány szeretheti a fiut. A leányt szereti a családja, tehát a fiut is szerethetik. Ő, már tudniillik a báró, az ifju megmentésére törekszik, hát minden bizonynyal szivesen fogadják.

Ezen végeredménynek nagyon megörült. Mégis csak kifürkészhetetlenek a sors utai!

Csak ez a család az, kinek az apán kívül érdekében áll, hogy szivén viselje Gábor sorsát. Hozzájuk megy el! Ezt határozati erőre is emelte.

Még pedig nem is száll meg előbb sehol. Majd velük együtt felkeresi Gábort, elmondja a veszedelmet, aztán majd kisütnek valamit. A fiu megmenekszik, övé lesz a dicsőség; a hálás apa meg azt fogja neki mondani:

— No hát, báró ur, ön mégis csak egy derék ember!

Ennek aztán nagyon megörült.

Ott ált meg a kocsi a kapunál, melyen X. ügyvéd neve volt kiírva. A báró, tőle alig várható fürgességgel, ugrott ki kocsijából s haladt fel a lépcsőn.

Az irodában találta az ügyvédet. Magyarul szólítá meg őt.

— Jó napotot kívánni, kedves aranos üdvéd ur! Már meg tetszik-e emlékezni nekemre? Jó napotot, s nyujtotta feléje a kezét.

Az ügyvéd, már csak egyenruhájáról is ráismert és szívesen rázta meg a feléje nyujtott kezét. Hiszen ennek az embernek, csaknem több hálával tartozik, mint nehezteléssel, hogy megmentette Gábort attól a dölyfös családtól. Igaz az is, hogy majdnem szerencsétlenség okozója lett, de erről nem tehet.

— Hozta Isten, őrnagy urat! Igazán örülök, hogy rólunk nem felejtkezett meg.

— Ah, de kérem, rólunk megfeledkezni! Nem lehet! Hogy megvanni kedves kisasszony? Üdvéd ur? Feleség, egész család? Egészséges! No hála Istenemnek! Igen örvideni. Nem haragudni üdvéd ur, hogy ide tolakodni, udje nem? Üdvéd ur nagyon kedves ember, nagyon szives ember!

— Ugyan kérem, őrnagy ur, kitüntetés ez rám és egész családomra. Igen szívesen látjuk és igen örülünk! Magyarok vagyunk, kedves vendéget mindig szívesen látunk.

— No, ennek igazán örülni. Mert hát tetszik tudni, ugy vagyok most itt, mint az enyém ujj!

— Ugyan-ugyan!

— Ja bizon kérni, egy kis baj van. Nem egy kis baj van, nagy baj van.

— Halljuk, halljuk, kedves őrnagy ur.

Az ügyvéd bevezette vendégét az elfogadó szobába s ott helyet foglalának.

— Bizon, kérem nagyon üdvéd urat, hallgasson meg, a mit mondani. Hát én itt vagyom sz. most Magyarországon, szép Magyarországon. Szivesen is vagyom sz itt, meg nem is szivesen. Történt ugyanis sok mindenféle. Eichner bankár most már ül szegény a börtön; a leánya is nem tudom mi van! Azt mondták róla, hogy hazaáruló, ki czinkálódik a magyarokkal. Befogták. Engem is befogták, azaz, hogy csak akarni, mert én most itt vagyom sz. Nem tudtak meg, mert eljöttem.

— Milyen ujságok, álmélkodék az ügyvéd. Mindig mondtam, hogy német barátság rosszabb a török szomszédságnál.

— Ez még semmi, egész lenni, de még egy nagy baj lenni. Azért is eljönni. Szegén Dóringer Gábort elfogni akarni, ártatlanul; azt mondani neki, hogy egyetért Eichnerrel. Szegén fiu!

— Kit? Gábort? ugrott fel helyéről az ügyvéd. Ez már mégis csak sok! Egy jó, derék magyar embert, egy becsületes embert ártatlanul? Ez több az aljasságnál! Ezt nem tehetik meg. Felmegyek a kormányhoz, panaszt emelek. Elmegyek akár a királyhoz! Mert ez méltatlan, ocsmány cselekedet. Én ismerem a fiut gyermek-kora óta. Felelek érte saját fejemmel.

— Gyalázát, udje, hogy gyalázát!?

És a báró elmondott mindent, amit tudott.

Az ügyvéd nem győzött csodálkozni, hogy mi mindenfélét találnak ki a becsületes, ártatlan ember veszedelmére.

— De udje, édes üdvéd ur, megmentjük Gábort, az én kedvem érte?

— Mindent elkövetek!

— Hát tudsz mit? Menjünk el hozzá s mondjuk meg neki, hogy tudni legalább róla. Mert háton hamis kezek nagyon gyorsan működni.

— Tudja a jó Isten, hol jár szegény fiu mostanában. Elment a huszárokkal, a haza szolgálatába állott.

A bárót mintha a villám sujtotta volna le. Tehát nincs itt? Felségsértésért ha árulnák, — hiszen tőlük minden kitelik — a magyar kormány biztosan kiszolgáltatja, hiszen a magyar-nak nincs szentebb, mint a király. Pedig ezt is kitalálják rá.

Tehát nincs veszíteni való idő. Neki menekülnie kell.

— Fel fogni őt keresni, akárhol lenni! mondá határozottan a báró.

S ezzel felkelt s azonnal indulni akart.

— Örnagy ur, ön nagyon derék férfiu. Elhatározásában pártfogolom, kerülne az bármibe. Kérem önt, hogy legyen ma családom vendége. Ön nagyon elfáradhatott a kimerítő utazásban; nyugodt, csendes pihenésre van szüksége. Sokáig nem tartóztathatom, elismervén a dolog fontosságát, de kérem, hogy utazását legalább holnapra

halaszsa. Persze, hiszen csak az apával is kell beszélünk.

— Igaza megvanni és köszönni a szivessége.

A báró azon este vendége maradt a családnak. Gábor atyja is meghivaték.

Nem akarok unalmassá válni s csak megemlítem, hogy Dóringer és Speéfield báró barátságosan szoritottak egymással kezét. Az apa örömmel mondta:

— Báró ur, ön rendkívül derék ember! Bocsásson meg, hogy félreismertem.

Az őrnagy annyira örült, hogy a könnyei pörögtek. Nem lett volna hatalom, mely elhatározását megváltoztathatná.

Másnap reggel volt indulandó Gábor felkérésére a Balaton felé. Mikor szobájába vonult, még sokáig égett asztalán a gyertya. A báró ott ült előtte, belebámulva annak világába, elgondolkozott azon, hogy mily derék emberek ezek a magyarok, mily őszinték! Miért nem született ő is inkább magyarnak? De legalább köztük van!

Ez volt életének igazán boldog napja s ő úgy örült neki, akár csak egy gyerek! . . .

Kinek hozott gyászt, szomorúságot a mai nap?

Ifju sziv, melynek minden dobbanása halk imádság a szerelmesért; melynek minden érverése életrefakadó reménységára egy jövődő, édes boldogságnak; melynek minden érzete tiszta, miként a köves mederben tovaszaladó csermely vize; melynek világa önmagának ab-

rándos édenkertje: csak te ismered saját magadat. Ifju sziv, csak te tudod megmondani, miért fojtogat a fájdalmas keserőség akkor, ha párodat veszélyben tudod!

Ti bus szemek, melyek könnyezése egy ifju érzékeny lélek titkolt harmata; melyek halvány fénye egy érző kebelnek tükre: ti vagytok a szerelmes szivnek meghitt barátai. Mondjátok el, mit szól a nemes érzelem, ha reménylett s titkos boldogsága veszélyben forog!

Leszállott az este s az ifju sziv magányba vágott. Ilyen már a leány! Ott lehet csak nyugton, önmagunkkal társalogni

Tehát veszély, nagy veszély fenyegeti Gábort!

Giza szive összeszorult; mindannyiszor, mikor reágondolt.

Az éjszaka nem hozott szemére álmot, aggódó lelkére nyugodalmat. Hogyan is tudna ilyenkor pihenni!

Folyton előtte lebegett egy kép, a szeretett képe, amint ezer áradat tornyosul feléje, bajjal, pusztulással fenyegetve. Lelkével szerette volna védeni, szivével takarni, de messze, ismeretlen helyen van s tőle távol.

Két szeme könnybe borult.

De aztán felébred benne a vágy Gábort megmenteni, felkelt benne az akarat: ő hozzá, ő hozzá!

Van-e veszély, melybe nem követné? S ha lány is, megküzd azokkal. Amit az alkatnál meg-

vont tőle a teremtő, azt pótolta erős szivben, szerelemmel.

Egy férfi, egy idegen férfi annyira tiszteli az ifju mocsoktalan jellemét, hogy érte szembe száll, meg akar küzdeni ellenséges ármánykodással s gátat akar neki szabni.

Nincs neki joga e férfivel kezét fogni?

Igen! Igen! . . .

Hallk kopogás hallik az őrnagy ajtaján. Majd felnyilik az s belép rajt — Giza. Nem lányka többé, hanem szerelmesét veszélytől féltő nő.

Nem menti magát, nem is tartja különösnek, hogy e szokatlan időben jelenik meg, hiszen a szive nem szól ellene! Akihez belépett, az neki jó barátja, hiszen meg akarja menteni azt, akit szeret.

Megragadja az őrnagy kezét s mielőtt az megakadályozhatná, megcsókolja azt, miként a gyermek megcsókolja az édes atyja kezét. Szemeit esdeklően emeli fel hozzá s őszinte bizalommal rebeget:

— Ugy-e, elvisz magával, édes-kedves? Elvisz Gáborhoz?

Arczán tükröződik a sziv érzelme s az mindent elárul, kérdezni valót nem hagy hátra.

Az őrnagy végig simítja a hullámos haját.

— De én megkeresem őt még az ellenség előtt is.

— Én önnel megyek!

Ott, ahol az érzelmek beszélnek, gyenge szónak nincs helye.

— Jöhetek ?

— Eljöhet!

Aztán elbucszznak egymástól, nyugodalmas éjt kívánva. Az egyik készül az utra, a másik meg csodálkozik azon, hogy a női sziv hogyan is tud szeretni. Mennyit vesztett ő, midőn nem találta fel azt a szivet, mely neki teremtetett! Pedig eddig azt gondolta, hogy korával megismeré a világ minden élvezetét. Csak most látta, hogy egy nemes nő a legnagyobb kincs a világon, boldog, aki birhatja.

A férfi akarat olyan, mint a szikla; a női akarat olyan, mint a tenger, mely a sziklát is megapritja!

Ahol a nő határozott, ott nincs, ki a határozatot megváltoztathatná; sem atya, sem szülő, sem jó barát, sőt még ellenség sem.

Másnap utra kelt a lány is a báróval, hogy Gábort felkeressék. Velük ment Gergely is, a hajdu, ki meg sem akart lenni az ő aranyos kisasszonya nélkül. Lesz ő majd néki az uton anyja az anya helyett. Ha vele van, bizton nem lesz bántódása.

A „KILÁTÓ“.

Közel egy hete már, hogy Speéfield és Giza utrakeltek. Ezen idő alatt átestek az őszi idő minden változatán. Eső is verte őket, feláztatván az agyagos földet; a kis magyar Alföld puha taligás utait. A kocsikerék sokszor küllőig sárba tapadt s csak nagy nehézséggel lehetett tovább haladni. De aztán mikor kisütött a nap, minden baj, minden kellemetlenség rögtön feledve volt.

A szél, az utazók e legkellemetlenebb ellenlábasa, is meg-meglátogatója őket, elkisérván az igyekvőket jó utdarabon.

Utjukat a kiszáradt Rába és az őszzsel haragos Rábcza csak ideig-óráig tudta megakasztani. A hol nem volt hid, ott jó pénzért akadt révész, akárhogy is dühöngtek a fodros habok sebes szaladtukban. Át kellett rajtuk jutni!

A Bakony széles, bonyodalmas erdein is áthaladtak. Ha szegénylegény állta utjokat, éle-

lemmel, pénzzel kifizették, ha tolvaj-betyár akadékoskodott, nem sajnáltak tőle egy pár serétet. Így is tovább jutottak.

Megtudták, hogy a magyar tábor valahogy Somogyban gyülekezik. Gábor is ott lesz biztosan. Arra irányíták az utjokat.

E mellett nem sajnálták a kérdezősködést sem s az érte járó pár garas jutalmat. S ekkor kitudódott, hogy bizony azok a bizonyos huszárok egy pár héttel ezelőtt tényleg erre jártak.

Helyes nyomon jártak tehát.

Betérvén azonban egy helyt éjjeli nyugalomra, a csaplárostól, ki beszédes ember volt, ilyesfajta híreket vevének:

— Tán az uraságok valamelyes frekventációban vannak azon asszonysággal, ki tegnap erre elhaladtában fedelem alatt szintesleg megpihent; mivelhogy amaz is élénken kérdezősködött azok után a vitéz huszárgyerekek után, kik jó magyar hazafiséggel csehországi állomásukról hazajövének ellenséget verni?

A báró részletesen leiratta a nevezett asszonyt. S megkenetvén egynémely garassal, ezüsttel a házigazda, pipaszára a szájából kivétetett s beszéde azon alaposnak hihető gyanura ébresztette az utazókat, hogy az az asszony nem lehet más, mint — Eichner Eliz.

Mit keres az most itt s miért kérdezősködik a huszárok után, melyek között Gábor is van?

A dolog szeget ütött a báró fejébe. Rosszat

sejtett s úgy vélekedék, hogy ő tulajdonképpen, amint látszik, a dolgokról vajmi keveset tud.

Öntudatlan akarata arra ösztönzé, hogy a bankár leányában rossz indulatot es törekvést tételezzen fel. Megerősíté ebben a kísérő társnő sejtelve is.

S mikor tovább haladának, mind sűrűbben és sűrűbben akadtak nyomokra, melyeket a szép lány maga után hagyott. Sőt később oly dolgokra is rájöttek, mintha a mindenütt előttük haladó őket tévutra akarná terelni.

Ezen tudat gyors tovajutásra ösztökélte őket s végül arra a törekvésre, hogy azt a másikat minden áron meg kell előzniök.

De az a másik nagyon ügyesen dolgozott.

Néha már pár órányira közel voltak hozzá, azután jöttek közbe váratlan akadályok, melyek mindenkor lemarasztották őket.

Néhol nem kaptak a váltáshoz lovakat, valamely gazdag urasszony mind fuvarba küldte őket. Máshol meg az osztrák katonaság részére valának lefoglalva. Azok elől pedig elmenni nem tanácsos, bármennyit is ígérnek. Itt vannak a horvátokkal együtt a nyakukon.

A hidak éppen most voltak olyan rozogák, hogy betörtek a keréknyomás alatt. Több helyen meg épp most javították.

Egyszer a ló is megsántult, pedig nem is nagyon hajtották. Megnézték az okát, hát látták, hogy szegbe hágott. Előfordul. De nemsokára

a másik is sántítani kezdett. Ugyanolyan szeget vont a patába, mint a milyen az előbbi volt. Ez már gyanus.

Az egyik községben meg pláne kicsődült az egész lakosság apraja-nagyja a fogadtatásukra. Akár csak egy hercegi pár volnának. A plébános beszédet is mondott, könyörögvén, hogy kiméltessék meg ő hatalmassága hadától, a község igérvén, hogy mindenki hü alattvalója volt és lesz az osztrák császárnak. A jámbor valami rettenthetetlen tábornoknak nézhette a bárót, ki most azért jön, hogy feleméssze őket. Hiába magyarázá ki tévedését a báró; tudja ő nagyon jó, hogy ő kegyelmessége inkognitóban akar utazni, persze csupa szerénységből. De ők ezt megtudták s ünnepelni akarnak ő hatalmassága tiszteletére s azon akár akar, akár nem, részt kell vennie. Nem is maradt más hátra. A vendégségből ugy szöktek meg.

Igy ment ez a végtelenségig, a kétségbeesésig. Már nem tudták, hogy milyen ellenrendszabályokat használjanak. Nem maradt más hátra, mint türni a kellemetlenségeket. Haladtak, a hogy tudtak.

Az az asszony oka mindennek, nem is törheti helyes dolgokon a fejét!

Az az előnyük azonban meg volt, hogy bizonyosak lehettek a felől, hogy helyes uton járnak.

Egyszerre a nyomok elmaradtak. Tiszta volt előttük az ut.

Nem tudták elképzelni, hogy mi történhetett

az eddig előttük haladóval. Talán szerencsétlenül járt volna? De akkor még is csak kellett volna valamit hallani róla.

Nem ez volt az oka!

A dolog nagyon egyszerű. Eichner Eliz megváltoztatta haditervét. Hadd menjenek ők csak előre, hadd találkozzanak először Gáborral, figyelmeztessék az őt fenyegető veszedelemre, majd ő aztán megmenti.

Ott nézte az elhaladókat egy utmelletti csárdából, hogy hogyan sietnek, hogyan igyekeznek elébe kerülni.

Csak hadd keressék meg Gábort!

S azok meg is keresték . . .

. . . Ott, a hol az erdőségből kanyarog kifelé az országut s a dombok mind laposabbá és laposabbá válva, végül egyenes talajba mennek át s az utolsó kimagasló halomról messze lehet kitekinteni, látva a távolban valami kékeszöld területet (bizton valami mocsár, mert hiszen a Balaton még messze van), áll egy csárda.

Szakasztott olyan, mint a többi.

Vályogból vetett alkotmány; a falai megvannak repedezve, hogy a szél keresztül fujhasson rajtuk s a teteje is félre van csapva.

A czégér is ott kalimpázik a levegőben, hivogatva, csalogatva a vendéget. Az ajtófélfá is düledező, a neve sincs kiírva, mégis mindenki tudja, már tudniillik, a kinek tudnia szükséges, hogy ez a csárda a: „Kilátó.“

A belső világossága megoszlik két fő részre. Az egyik nevezetes helyiség, a borozó, elkülönített csapszékkal. Ez való minden vendégnek. A másik részében maga a csaplár lakik. Itt csak kedves és jól fizető vendégeknek van helye.

Tehát semmi különleges.

A csárda előtt, a dombocska legtetejében, három árva fa ágaskodik, irigykedésre bírván a ház melletti száraz kutágast.

Ezt a helyet mintha az Isten is megfigyelő állásnak teremtette volna.

S ugy is van!

Most is egy huszárjárőr vette be magát e helyre s a két őrszem ott fenn ugyancsak jár-tatja szemeit, hogy hátha valamit észre venne!

Már déltől fogva vannak itt s még sem lát-szik rajtuk az unalomnak legkisebb jele sem, pedig eddig még semmi érdemest nem láttak. Biztosan fontos feladatuk van.

Nem egyéb pedig ez, mint a posta elfo-gása. Erre szokott az többnyire elhaladni s ilyen zavaros időben gyakran fontos leveleket visz.

Várják tehát türelemmel.

Már az idő kezd alkonyóra válni. A figyel-met azzal duplázzák, hogy maga a szakasz-vezető is beáll őrszemnek.

De bizony az a posta nem akar jönni. Mintha csak sejtenének valamit azok a horvátok. Kár volna, ha másfelé kerülne el. Most van itt a

legjobb alkalom az ügyes szolgálatteljesítésre; ha ez sikerülne! Elválík vele a tisztí kardbojt.

Nem más van itt ugyanis, mint a két Doringer-testvér.

Kitüntetésképpen bizták rájuk e feladatot, ide csak megbízható emberek illenek.

Az őrszem most jelenti, hogy a homályban észak felől, valami kocsifélét lát közeledni.

Mindnyáján figyelik!

A kocsi mindig közelebb ér, semmi gyanusat nem észlelnek. De az elővigyázat szükséges!

— Állj, ki vagy? hangzik a parancsnok szava s fegyverét felfelé tartott torkolattal lőkészen tartja.

Eligazító szavára mintha egy gyenge női sikolyt hallott volna feleletül. Talán valami utazó fehércseléd az, ki bizony megijed a katona szavától is, hát még a puskától.

A kocsi megáll.

— Itt báró Speéfield, császári őrnagy.

— Előre!

Az őrnagy előre lép.

— Állj, jelszó?

— Ismeretlen!

— Mi járatban van?

— Egy hölgyet kísérek.

— Ki az a hölgy?

— Gábor! Hangzott egy hang feléje, oly ismerős, oly édesen csengő.

S erre, mintegy önkéntelen, mondá a parancsnok:

— Mehet!

A parancsnokhelyettes, Justin, szive összeszorult.

Az őrnagy erre kézzel-lábbal kezdé elmagyarázni, hogy ki ő, mikor látta őt Gábor, hogyan kerülnek ide. De Gábor csak annyit értett meg, hogy Giza itt van; a báróval nem is igen törődött.

Mikor bevezeté őket a csárdába, Justin észrevétlen künmaradt és tovább teljesíté szolgálatát. Örült neki, hogy nem hívták, hiszen, ha azt a két szép szemet nézi, még a lelke is fáj.

Gábornak tudomására hozták, hogy veszélyben van. Szívét ekkor mérhetetlen fájdalom fogta el, szemeit Gizára függeszté, mintha tanácsot, biztatást kérne tőle. Hamarjában nem is tudott mást mondani:

— Giza! Báró ur! Köszönöm!

S mindkettőnek megszorította a kezét.

— Menekülnie kell, Gábor, mondá, mintegy esdeklőleg, Giza. Menekülnie addig, míg veszélyeztetett becsületét a világ előtt tisztára mostuk.

Gábor szemrehányóan nézett a lányra.

— S ezt épp maga mondja, Giza? Nem tiszta az én becsületem? Talán mocsok esett rajta?

— Oh, nem, oh, nem! De a rágalom veszélyes!

— A rágalommal is szembe kell szállnom. Magam fogok jelentkezni a kormánynál. Köszönöm szivességüket és fáradozásukat, adja az

Isten, hogy egyszer meghálálhassam. Most tovább teljesitem a feladatomat s holnap jelentkezem. Ha a rágalom erősebb, mint a becsület fénye, akkor a férfinak csak egy kötelessége lehet, meghalni a — becsületért.

S midőn a lány oly kérően emelte feléje tekintetét, mely nyiltan elárulta a sziv titkát, a a féltést, határozottan felelé:

— Ez ebben a dologban végső szavam.

Ekkor megcsókolá valaki a katona kezét.

— Ilyennek ismertem én az urfit mindig!

A hü Gergely volt az.

Giza reszketett szive fájdalomtól és mégis oly jól esett látni, midőn egy férfi bátran szembe száll a veszéllyel.

Speéfield báró pedig nem tehetett mást, minthogy próbálta vigasztalni a szép lányt; s vakargatta fejét, hogy miért is oly heves, meg-gondolatlan az ifju.

Aztán pedig azon gondolkodott, hogy mit tehetne Gábor érdekében; de egyelőre tanács-talanul maradt.

Bementek a vendégszobába, Gábor pedig ment vissza figyelő helyére. Gondolata elme-rengett. Nézte a csillagos eget Nem bántotta a veszély érzete, hanem egy édes boldogság tölté el szivét s ugy érezte, hogy még sem elhagyott árva, hanem, hogy igazán tud sze-retni.

Ezüst fényében ragyogott a hold s körötte

ragyogtak a csillagok. Fényüket időközönként megtöré egy tovalebbenő felhő.

A csárdából a gyertya lángja messze kivilágított az éjszakába, mintha rezgő sugára még most is hívná a vendégeket.

Halvány világánál a csapszékben magában idogált Gergely.

Mit is csináljon egyebet, ha már beküldték? S mivelhogy a csapláros is csak nagyon ritkán szól hozzá, annál jobban ásitozva, nemsokára megunja a dicsőséget s maga is aludni vágy. Oda megy szépen a vaczokba, mentéjét szépen leteriti a lóczára párnaaljnak, végig nyújtózkodott s szépen lepihent.

Egy ideig még belebámul az égő gyertyába, melyről már ideje volna lekoppantani az égett belet. De a csapláros csak ott szuszog nyugodtan a rács mögött; egy ideig a pipája még füstöl, de aztán az is elalszik. A világgal meg nem gondol senki.

Ha neked jó, nekem is jó s Gergely is nemsokára abbahagyja tünődését a nélkül, hogy jó maga is észrevenné . . .

S a mint az álom leszállt a szobában, csendesen, nyugodtan rabbilincsébe szoritja a képzeletet s annak látó erejével megélénkül a szoba.

Az együgyü, természetes emberek mindig álmodni szoktak.

A huszárlegények künn mintha abban hagyták volna a figyelmet s beljebb kerültek volna

Aztán valahonnét cigányt is keritenének elő. Pengett a sarkantyú, járták a legények, ki magában, ki párosan s aztán a bort is csak öntötték magukba.

Szólt is egyszer nekik, hogy hát a kötelességgel mi lesz? Azok még csak meg sem hallgatták. A cigány meg csak úgy rángatta vonóját azon a száraz fán, hogy majd megszakadt bele. De Gergely nem értett belőle, csak folyton egy unalmas hangot. Hogyan is tudnak e mellett elmulatgatni?

... Persze, hiszen az eresz deszkája dörgölődött egy száraz fához, ez adta azt a bizonyos egyforma hangot.

Egyszerre csak elrikoltja magát az egyik legény. A jó ég tudja, hogy mit; talán csak a huszár érti meg. Erre aztán valamennyi szalad kifelé, lóra kap s elvágtnak. A cigány is eltűnik, mintha a föld nyelte volna el. Csak a hangja maradt meg.

Gergely úgy félkönyökre támaszkodik s szét tekint a borozóban. A csapláros még mindig szundikál, leeresztvén az alsó állkapcsát. Aztán mintha odaszólna neki, hogy minek hagyta ezeket elmenni fizetés nélkül. Nem érdemlik meg, hiszen még a kötelességüket sem teljesíték. Hogy is lehet ilyenkor mulatni? De a csapláros nem felel neki.

A faggyugyertya meg csak pislog. De hiszen az előbb, mikor a huszárok benn voltak, már világosabban égett

Azzal aztán megint visszafekszik.

Egyszerre csak egy vászonceléd mozog a szobában. Honnét kerülhetett ez ide?

De azért mintha mégsem volna paraszt. A ruhája az, a kendője is az. Hanem az az arc! Fehér az s csak úgy rózsállik rajt a halavány pir. Pedig hiszen annak pozsgásnak kellene lenni! Azután a kezek! Nagyon fehérek és tulságos aprók, nincsen olyan a parasztnak; a munka, a dolog másként formálja őket. De meg a járása is olyan, mint a fuvallat; másféle a paraszt menése. És azok a szemek milyen nyugtalanok és tüzesek; bátran hordozza őket körül és leskelődik, kémlelődik mindenfelé.

S ezek olyan ismerősek. Uram Isten, mintha ezeket már látta volna valahol.

S ni csak, most odahajol a belső ajtóhoz, oda, ahol Giza pihen s bekémsel egy hasadáson. Vajjon lát-e valamit, hiszen már ott is lepihenhettek . . .

Künn az egyik huszárló megnyerit, mintha egy társát köszöntené.

Hát nem mentek volna el a huszárok, pedig úgy gondolta.

Most aztán az az asszony odalép az alvó csaplároshoz. Vajjon mit akarhat vele?

Megragadja a vállát s megrázza azt. Suttogva szól:

— Hé, csapláros, ébredjen fel egy szóra!

Az álmaiból felriasztott ember nehezen érti meg a szót, de végre mégis csak magához tér.

— Mit akar?

— Csendesen, szól emez.

Gergely úgy látja, mintha valamit nyomna a markába. Talán pénz? Mintha csillogna is, talán arany.

— Ki maga?

— Ne kérdezzen s figyeljen rám.

— A csapláros odafigyel. Szinte látszik a homályban is, hogyan örül az arcza az aranypénznek.

— Mivel szolgáljam meg?

— A párjáért tegye meg, amit mondok.

— Parancsolatjára!

— Künn a csárda előtt egy huszárjárőr figyel. Menjen ki, szólítsa be nekem a parancsnokot. Ugy hívják, hogy Gábor! Ő jöjjön be. Maga meg ne zavarjon bennünket. Érti?

— Értem kérem.

— Tehát menjen!

— Már indulok!

— Fogja!

S a csapláros indul kifelé.

— Várjon, csapláros. Mit csinálnak a vendégei?

— Alusznak!

— Jól van. Menjen.

Gergely úgy érzé, mintha valami nyomasztó érzés, majd meg hideg szaladna végig tagjain. Szeretne mozdulni. Nem tud. A keze mintha megbénult volna. A feje nehéz, mint a kő, mintha odaragadt volna a lóczához. Aztán meg

szólni szeretne. A szája mozog is, de mintha nem adna hangot. Pedig úgy gondolja, hogy beszél, de mit, azt maga sem tudja. Úgy látszik, hogy nem is hallják, mert akkor az asszony bizton odatekintene.

Kinos perczek telnek el. Az asszony ott áll mozdulatlanul a rácshoz támaszkodva. Mélyen veszi lélegzetét, a kezét meg a szivére szoritja.

Miért nem szabadul ettől az álomtól Gergely, pedig tudja, hogy a szeme is nyitva van. A mécses meg csak pislog.

Most meg látja Gábort belépni. A kardja is megcsörren, a sarkantyuja is peng.

Oly élénken látja őt, hogy ez nem lehet álom.

Most már meg is tud mozdulni; csendesen, észrevétlenül vonja összebb tagjait.

Gábor megszólal:

— Ki van itt? S szemei a félhomályban firkészőleg tekintenek körül.

Ekkor az asszony odalép, oda egész közel a huzárhoz:

— Gábor! S hangja oly reszketős, oly hallk.

— Eliz, mit akar itt? kiált fel az ifju.

- Csendesen! felelé a hölgy.

A szó megcsendül Gergely fülében. Már egész biztos, hogy nem alszik. Ébren van. Lát és hall mindent. Csak a tagjai zsibbadtak. Majd a keze is megmozdul; akaratlanul, önkéntelenül. A pisztoly agyát fogja meg. Odatekint a csukott ajtóhoz, az megmozdul, mintha valaki volna mögötte.

Tehát Eichner Eliz az? Igen-igen, most már Gergely is felismeri. Oh, azok a tüzes szemek, a halvány arcz, a piczi kéz!

S azok a szemek mily mereven néznek az urfira.

— Gábor, édes Gábor! suttogja a hölgy. Hallgasson meg. Az Istenre kérem.

— Van is magának Istene. De hallgatom.

— Erősen megbántottam.

— Éreztem.

— De higye el, hogy nem voltam az oka. Én szerettem önt, imádtam, becsültem. De a sors, az atya, a vagyon, a kényszerítés . . .

— Hagyja el! Ne tépje fel behegett sebeket.

— Megtud nekem bocsájtani?

— Nem.

— Akkor könyörüljön rajtam.

S esdekelve kulcsolta össze kezét.

Atyámat elfogták s a leánya eszköz a bécsi kormány kezében.

— Hiszen önként ment oda!

— A sors, a körülmény kényszerített oda! Cselszövény áldozata lettem. Elvesztettem az ön szerelmét, az ön becsülését. Szerencsétlenné tettem. S most itt vagyok. Azért jöttem ide, hogy könyörüléseért esdekelyek. Gábor, arra az emlékekre kérem, melyek valamikor hozzám kapcsolák, engedje meg, hogy szivemben érezhessem a tévedést s hogy magát mindig forrón, végtelenül szeressem, becsüljem. Ön veszélyben van!

— A férfinek a veszély az éltetője.

— Tudom, hogy ön bátran szembeszáll vele. És mégis kérem, hogy meneküljön! Meneküljön, mert az ármánykodás utóléri. Nehéz bűn az, melylyel vádolják. Tudom, hogy ártatlan. De a világ! S a — felségsértésnek halál a büntetése. Saját testvérei vesztik el érte; azok, akiktől jutalmat érdemel, szolgáltatják ki a poroszlók kezébe. S önnek nem lesz ideje, hogy bebizonyítsa ártatlanságát. Higyjen nekem, kérem, könyörgöm! Többet szenvedtem már, mint a mennyit nagy bűnömért érdemlek. Megmutatták nekem, hogy semmibb vagyok a hulladéknál, jelentéktelenebb az állatnál, melyet igába használnak. Pusztá eszköz vagyok. Az életet, jogot a boldogságra, örökre eljátszottam. S e sziv, e sajtó, dobbanó sziv nem könyörög szerelmet többé, nem esd boldogítást, csak egy csepp szánalmat. Adja meg ezt könyörületből. Egyetlen egy örömsugár az, melyet még látni akarok az életben, aztán örök sivatagba veszhetem s ajkamról nem fog elhangzani egy jaj szó, egy sóhajtás sem. Könyörgöm, fogadja el tőlem a menekülés utját. Ne szóljon! Hallgasson meg! Fogadja el a haza érdekéért. Csak kötelességét teljesíti, ha megmenekül. A bécsi udvar üldözi, nyomozza önt. A magyar kormányt is értesíthették már s lehet, hogy csak órák kérdése s önt, mint felségárulót, kiszolgáltatják. Önnek egy oly szolgálatot kell tennie, mely meghazudtolja a vádat s bizonyosságot ad kezébe a magyar kormánynak, hogy ellenségei miatt akarják önt

elveszteni. Az Istenre kérem, Gábor, fogadja el tőlem a szabadulás utját! Nézze, itt van egy levél, császári pecsét rajta. Az udvar ármánykodása ez a magyar ellen. Jellasicsnek szól, titkos utasításokkal. Ha ezek napfényre kerülnek, egész Európa hazája pártjára áll. Fogadja és adja át a kormánynak!

— S ön hogyan került a levél birtokába?

Pir futá el a női arcot, a szégyen pirja. Gábor azt észrevevé.

— Ne kérdezze, csak azt ne!

— Követelem, hogy szóljon.

Eliz keblében tombolt a küzdelem. Melle zihált, keble dobogott, a vér örült sebességgel vágatott ereiben. Nem mert szólni, nem mert számot adni. Gábor megvetőleg tekintett reá.

— Még az is? Becstelenség!

S Eliznek nem volt bátorsága tagadni.

— Megvetem!

A hölgy szótlánul meredt maga elé.

— Ha csak ennyit akart mondani, akkor végeztünk.

S indult kifelé.

Eliz megragadta őt, térdre borult előtte. Kezét tördelve vonaglott a földön.

— Fogadja el! Fogadja el!

— Előbb a halált, mint az ön kezéből a menekülést.

Ott álltak egymással szemtől-szembe. Az ifju magasan, büszkén; a lány összetörve, leomolva.

De hiszen a haza üdve van e sorokban. De

velük a megvetett menekülés! Nem és nem!
Tehát veszszünk el, ha veszni kell!

— Künn felhangzott a járőr vezényszava:

— Állj! Ki vagy?

A lány felsikoltott.

— Gábor, ezek üldözőim! Hamar, hamar.

— Félre az utamból — néember!

S ekkor átvillant a lány agyán egy gondolat.
És mégis én fogom megmenteni!

— Ha nem fogadja el ön, majd elfogadja más.

S ezzel indult a becsukott ajtó felé és megkopogtatá azt.

Gábor hirtelen eltaszítá onnét, kiszakítá kezéből a levelet s mire az ajtó feltárult, a levél lángokban égett. Aztán elhajítá a padlóra. Megelégedetten nézte, hogy hogyan ég, hogyan lángol. A lány is nézte — megkövülten.

Ekkor lépett be a borozó ajtaján egy tiszt, Eliz üldözője s megragadá a nőt:

— Le vagy álcázva áruló; hol van az iromány?

Eliz arczán ekkor újból megvillant egy reménysugár. Kezével oda mutatott az égő papírra.

— Ott lángol! Már el is hamvad!

A tiszt elbocsájtá őt. Odarohant az égő levélhez, kezével igyekeztvén eloltani a lángokat.

E pillanat elég volt arra, hogy Eliz odasugjon Gábornak:

— És mégis én foglak megmenteni!

Azzal kiosont az ajtón.

A tiszt felvevé a hamvakat. Csak egy pár szót lehetett rajta már olvasni.

„Kedves Jellas . . . magyar nép lá . . . engedelmeskedni nem . . . kormány . . . atyai jóakarrattal. Ferd . . .“

Nyilvánvaló, hogy titkos utasítások.

— S hogyan történt ez? Kérdé a tiszt Gábortól.

— Én hamvasztottam el, hadnagy ur!

S férfias alakja hatalmasan, daczosan, rendületlenül állott.

. . . Giza ott látta az egész jelenetet az ajtó mellett.

A hadnagy dühösen vonta össze szemöldökét.

— Akkor ön hazaáruló! Az én foglyom!

E szó magához téríté Gábort. Ő, hazaáruló? Fogoly? Nem, ez nem lehet. S a becsületérti ösztön felébrede benne . . . egy gondolat, egy akarat. Neki, mielőtt meghal, becsületesnek kell lennie!

Mint a villám! Félrelökte utjából a tisztet; kiment az ajtón s lován teremve, tova vágatott az éjszakába.

Menekült!

Justinnak csak azt kiáltá oda:

-- Vétkeztem, de becsületes vagyok!

A tiszt üldözésére huszárjaival utána vágatott.

. . . Mikor Eliz az ajtónál kiosont, csak Gergely vette észre. Ekkor már tudta, hogy nem

álmodik s mikor utána indult, elhatározása is ébren volt:

— Megölöm!

Az éjszakában két üldöző csoport távolodott el egymástól. A hadnagy és kísérete, ki Gábort üldözé. A másik a szép asszony s a hajdu.

Gergely alatt is tudta a huszárló, hogy engedelmeskednie kell, ha nem is a gazdája ült rajta . . .

Ezalatt talpon volt a csárdánál mindenki. Giza állt könnyező szemekkel s nézte az elégett levél szertehullott porát. A fájdalom mellett érzett büszkeséget is.

Mily szép a férfi a veszélyben!

A történeteket megtudandó, Jusztin is belépett a borzóba s ekkor szemben találta a leányt.

Giza feléje nyujtá kezét s Jusztin kézremegésében megérezte a sziv heves dobogását.

Mi történt?

Jusztin háborgó kebellet hallgatta a lány törékeny elbeszélését.

— Jusztin, az égre kérem, mentse meg Gábort Hiszen maga őt annyira szereti.

Az ifju szenvedélyesen tekintett azokba az őszinte szemekbe.

— Giza! Mondja! Szereti Gábort?

Érezé, hogy hogyan rezdül meg az a kéz, mely kezében felejtődött.

— Szeretem. Tisztán, forrón, igazán!

Kéz kihullt a kézből s Jusztin mondá:

— Megmentem, ha az életem árán is; nincs

annak már ugy sem reménysége! Önök menjenek a magyar főhadiszállásra, ott ül össze a haditörvényszék ítélendő egy hazaáruló felett. Ott találkozni fogunk!

Ekkor életében utolszor csókolá meg azt az apró, szerelmes kezét.

Avval lovára kapott s vágatott Gábor üldözői után, kész tervvel és elhatározottsággal . . .

Gábor messze hátra hagyta üldözőit.

Paripája, mintha tudta volna, mintha érezte volna, hogy rajta mulik most gazdája élete, vagy halála. Nem hiába édesgette, nem hiába etetgette, szerette a gazdája. Szakadt róla a hab, foszlott a tajték; a veriték is keresztül vert sima szőrén, az inai is remegtek, de azért csak ment, haladt, vágatott. Csak úgy gyürte maga alá a távolságot; erdő, bokor csak úgy száguldott el mellette.

Lovasa hátra-hátra tekingetett. Látta, mint szakadnak utána a huszárok.

Egy nagy mocsaras terület feküdt előtte. A ki bele téved, az benn is vész. Nem tudja az utat csak az, ki napestig ott üzi foglalkozását.

Gábornak is ki kellett volna kerülni. De látta, hogy a lova már zihál és soká nem bírja vele a futást. Egy keréknyom vágott előtte, a hold eléggé bevilágította azt. Üldözőit eltakarta szem elől a csalit.

Neki indult. A hol koci halad, ott lovas is haladhat.

Nem sokáig mehetett!

A ló patája alatt süppedékessé vált a talaj. Csak lépésben lehetett tovább jutni, így is csak ügyyel-bajjal.

Már a víz csobogott a paripa lábai alatt s végül egész térdig elsüppedt.

Meg kellett állnia. Sűrű nádas, magas veszőkkel borította e helyt, gyökerénél méter mélységben az iszap.

Nem volt választás. Bele kellett menekülni!

Lovát sajnálta, azt a hü állatot, mely oly értelmesen, kérőleg nézett rá, mintha azt akarná mondani: édes uram, ne hagyj itt!

S csak a huszár tudja, hogy hogyan szeretheti valaki annyira a lovát. Inkább vele pusztul, sem hogy elhagyná.

Széthajlítá a külső nádkerítést s bevonszolta oda lovát, aztán a helyet ismét eltakará.

Ekkor lódobogást hallott. Üldözői haladtak el nem messze rejtekhelyétől.

Káromkodott a tiszt, hogy üldözöttük nyomát vesztették.

Gábor hallotta haragos szavait:

— Most felkutathatjuk ezt az egész átkozott mocsarat. Biztosan itt bujt el valahol.

Aztán elhaladtak tovább keresni őt.

Nem telt bele öt percz, visszajöttek. Nem lehetett arra felé sem haladni. Fel is hagytak a reménnyel, hogy még éjjel megtalálhatják.

De ekkor egy lovast láttak feltünni. Az éjhomályban egész jól kivehető volt a huszár

alakja. Csakhogy mintha megadta volna magát a sorsának! Mikor meglátta őket, nem hogy más utirányt vett volna, hanem megállt, sőt integetett is feléjük.

— Erre gyertek hát, erre!

Gábor rejtekhelyéről hallá e szavakat s Jusztin hangját ismeré meg.

Szívét összeszorítá a fájdalom, a keserűség; tehát tulajdon öcscse is üldözői közé állt?!

Néma csend következett; hosszú, kínos.

Órák multak el s az üldözők nem voltak többé hallhatók . . .

Pedig hát mi történt?

Jusztin, ki testvérbátyjára olyannyira hasonlított, bátyja üldözőinek figyelmét magára vonta, annak megmentéséért foglyul adá magát.

Ezt parancsolta neki a sziv, a reménytelen szerelem, a testvéri rajongás. Ha egyiknek veszni kell, hát vesszen el ő. Hiszen Gábornak élni kell, élni Giza boldogítására.

Csak azt kívánta az égtől, hogy azok boldogok legyenek . . .

. . . És bizony vannak esetek, mikor a halál édesebb, boldogabb, mint a földi lét . . .

MENEKÜLÉS KÖZBEN.

Reggel felé járt már az idő. A távol hajnalban már pirkadt.

Gábor előjött rejtekhelyéről. Tagjai egészen megvoltak zsibbadva; a sár, az iszap, ruhájához tapadt.

Szegény lova is egész testében remegett. Puha sásból csutakot csinált s úgy dörzsölgeté a szegény párát.

Azután kereste megint az utat kifelé.

Hová menjen, hova forduljon, nem tudta. Csak haladt, haladt. Majd elválik.

Már kiért a mocsárból. Előtte feküdt egy nyilt rónaság, amott egy sűrű erdő. Ennek vette utját.

Képzületének nem volt nyugta. Még csak nyugodtan rá sem tudott gondolni, hogy mi történt vele? Hüs szellőrohamatok csapdostak neki, reszketett egész testében. Ő is, meg a szegény állat is. Nem baj, legalább megszáradnak vizes ruhái.

Egészen kipitymallott már. Ő pedig csak haladt előre, tudja Isten, merre!

Egy erdőtisztáson tűz égett, annak tartott.

Pásztorok voltak körülötte. Tisztességes, vendégszerető magyar emberek.

Köszönté őket, azok szívesen fogadták.

— Mi járatban van, vitéz Uram?

— Üldöztek. Megmenekedtem.

S a jó szívű emberek megsajnálták. Mert hát ki üldözhetne volna más, mint vagy a német, vagy a horvát?

Meghivogatták egy kis erősítőre; meg arra a birkagulyásra, melyért ott pattog a tűz.

Gábor szívesen elfogadta.

Elbeszélgetének együtt.

S Gábor oly jól érezte magát ez egyszerű, őszinte emberek társaságában. S oly érdekes dolgokról is tudtak beszélni.

Volt köztük egy öreg juhász, Pató bácsi.

Nem járhatott már messze a nyolczvan évtől, ha tul nem volt rajta. Göndör haja fehér, mint a frissen esett hó. De megvolt neki mind egy szálig. Csak a városi urak szoktak megkopszodni! Ott szolgált ő, még a francia háboruk korában. Nagy Napoleont is látta. Négy ütközetben volt. Sebet is kapott, egy mély vágásnak forradása van a homlokán. Látható, ha a haját elsimitja.

— A kenyérem javát már megettem, beszéli az öreg, itt állok a sirom szélén, ma vagy holnap már ugyanis belépek; tapasztaltam teljes

világéletemben sok nélkülözést és számos bánalmakat. De ilyen világot még nem éltem. Uramöcsém, tisztelem, becsülöm az olyan embert, aki odahagyja a szülői házat, az állását, melylyel oly nyugodtan keresheti meg kenyerét s beleharap a savanyu katonakenyérbe. De, hála Istennek, vannak még Magyarországon urak is, a kik szivükön hordják a szegény nép szabadságának sorsát. Áldja meg az Isten törekvésüket sikerrel! Csak azt engedné megélnem a magaságos ég, hogy ennek a földnek a népe szabad legyen. Mert higgye el, Uramöcsém, a szabadság a legnagyobb kincs széles e világon!

Az öreget Gábor szívesen hallgatta.

Regélt aztán még viselt dolgairól, katonaeletéről . . .

Oly meggyőzően, bizalomgerjesztően tudott beszélni, hogy Gábor belső sugallatára elhatározá, hogy elpanaszolja az öregnek ügyét-baját. Ugy, a hogy vele történt, sem nem szépített; sem belőle el nem hallgatott. Pató bácsi figyelmesen hallgatta, azután kezével végigsimítá hófehér haját Mélyen belenézett az ifju szemébe, mintha utat akarna törni annak lelkéhez.

A ifju állta a tekintetét.

— Tehát, fiam, te ármánykodás áldozata lettél s szived telve van szerelemmel. Öreg vagyok már, de még mindig vissza tudok emlékezni rég elmúlt, elhervadt ifju koromra. Sokan azt mondanák, botorul cselekedtél; én azt mondom neked, hogy helyesen. Ifju koromban én is ezt

tettem volna. Az illik a férfihez, hogy akaratóban szilárd, elhatározásában erős legyen; hogy egy pillanatra se feledje el, hogy ő hivatott az asszony felett uralkodni, nem pedig az asszony ő felette. Veszélyben vagy, jó helyre jöttél. Őszinte voltál irántam, én meg foglak segíteni. Sok világot láttam, sokat is tapasztaltam; a tanácsom használni fog.

— Köszönöm, bátyám!

— Szivesen látott vendég vagy közöttünk, egyél velünk, pihend ki fáradalmadat s holnap majd elgondoljuk a dolog végét.

Gábor ott maradt köztük egész nap.

Leszállt az este s a juhászok behajtották nyájukat a karámba.

Volt az öreg juhásznak egy borháza, künn a hegyoldalban, egyebe sem volt. Ott lesz legjobban eldugva netáni üldözések elől a huszár.

Ebben a borházban vetettek neki ágyat szalmából, bundából. Itt aztán kipihenheti magát, nyugodtan, édesen.

Gábor lenyugovék s nem sokára el is nyomta az álom . . .

Azt álmodta, hogy kopogtat valaki az elhagyott borház ajtaján.

Az a valaki be is lép. Giza az.

Ott áll tündér alakja a homályban, fénylően, igézően. Majd odalebben hozzá, lehajol, megcsókolja őt. Leül melléje a szalmára, barátságos, bizalmas szemeit ráfüggesztvén, beszélni kezd:

— Gábor, én szeretlek téged! Te vagy

egyedüli boldogságom ezen a világon. Eljöttem hazulról hozzád, hogy megmentselek a csalárd ellenség kezéből. Nem fogadtad el. Azt mondtad, hogy szembeszálpsz a veszélyvel. Férfi vagy, férfiúi cselekedet; csak még jobban szeretlek; aztán jött a másik, el akart csábitani tőlem, vissza akart szerezni magának. Te eltaszitottad magadtól. Ő arra kényszerített, hogy mégis menekültél. Oh, én tudom, hogy nem a haláltóli félelemből szaladtál, csupán azért, hogy helyre üssed önmagad azt a hibát, melyet az a Démon hazád iránt elkövetett. Ide menekültél, a sors ugy akarta! Ellenségeid nem találnak itt rád. De itt is veszélyben vagy. Nagy veszélyben! — Ha ugy akarod, mégis én mentelek meg téged! — Nézd, azt a hatalmas gerendát itt feletted, rajta az a sok nehéz holmi áll. Az az akós hordó ott rajt! Ugy gondolod, hogy üres? Nem — puskapor van benne! Azok a hatalmas vasüstök! Felette borseprő, alatta puskapor. Abban a sok fülesben, felül alma, alul ott is puskapor van. Ne gondold, hogy ezek a juhászok, békés, félős emberek. Magyar vér foly bennük! Csak erre jöjjön a horvát, elbánnak vele. Az öreg Pató bácsi a vezérük. Régen készülnek már a horvát fogadására. Százszámra van a puszkájuk. — De nézd, az a gerenda nem bírja a terhet, nézd, hogyan hajlik. A középén már meg is repedt. Leszakad és maga alá temet tégedet. De én eljöttem, hogy megmentselek. Kelj fel, feküdj ki a szabadba. De itt ne maradj! Isten veled!

S azzal a látomány eltűnt.

Gábor felébredt.

A hold besütött az ajtó fölötti kis ablaknyíláson, megvilágítá azt a hatalmas gerendával alátámasztott polczot, mely épp a feje fölött volt.

Bolondos álom.

Ez a hatalmas gerenda összeomoljék? S azokban a hordókban, üstökben, kosarakban puskapor legyen? Milyen furcsákat álmodik néha az ember! Nem is csoda, ilyen izgalmas nap után.

Átfordult a másik oldalára. A bundát magára vonta s nemsokára ismét elszendergett.

Alig aludt azonban el, Giza ismét megjelent előtte. Most már melléje térdelt:

— Édes Gáborom, ha szived csak egy kis szerelmet érez hozzám, kelj fel! Mentsd meg magad! Az a gerenda mindjárt leszakad, összezuz, összetör itt tégedet. Nézd már, hogyan hajlik, hogyan roskadozik. — Mentsd meg magad, mentsd meg!

Ismét felébredt. — Másodszor ugyanaz az álom.

De csaknem lesz babonás!

Átfordult ismét s nem sokára elszendergett.

Az álmokép harmadszor is megjelent előtte. Ott térdelt mellette Giza kibomlott hajjal, kezeit tördelve.

— Gábor, Gábor, kérlek, könyörgöm, mentsd meg magad. Tíz percz mulva a gerenda leroskad s te halott vagy. Miért nem hiszel nekem? Vess

egy pillantást bele abba az üstbe, abba a kosárba, bármelyikbe. Turd fel az almát s látni fogod a puskaport. Akkor aztán szaladj, nehogy késő legyen. Most Isten veled! Ha hinni fogsz nekem és megmenekülsz, menj el rögtön az öreg juhászhoz, hivat tégedet, mert a halállal vivódik. Szava megmenti becsületedet. Mentsd meg magad — Giza kedvéért!

A kép ismét eltűnt. Csak mintha könnyező arcza vésődött volna be az alvó lelkébe.

Gábor felébredt.

Ugy hangzott fülében: tiz percz csupán s te halott vagy!

Van-e valami jelentősége az álomnak? —
Badarság!

De mintha úgy magában számolná a perczeket: kilencz, nyolcz, hét . . .

Hideg borsózás szalad végig tagjain. Nem félelemből, csak úgy, mégis meg kellene nézni azt az egyik üstöt.

. . . S magában önkéntelenül számolta: hat, öt . . .

Felkelt helyéről, f. lnyult az üstbe. Beletolta a kezét egész a csuklóig, úgy vájkált benne.

Kihuzta s a hold fényénél megnézte.

Fekete volt. Róla apró, fekete szemporok peregtek le

Tehát puskapor van benne?!

. . . Számolta tovább: négy . . .

Testét reszketés fogta el, az a reszketés, mely a legbátrabbakat is elfogja halálos órájukon.

S mégis megnézi a kosarat is.

Lehány egy pár almát a tetejéről s alatta hatalmas rétegben van a fekete szemcsés por.

. . . Tovább: három, kettő . . .

Tehát Giza, neked igazad volna, te tündér látomány? Még álomban is arra vagy teremtve, hogy engem megmentse?

Fellökte az ajtót s kilépett a szabadba. A hűvös lég megcsapta arcát, szorult tüdője tágult s mélyen, hatalmasan lélegzett.

. . . Elmúlt az utolsó percz!

Egy hatalmas dörrenés harsogtató meg a levegőt. A becsapott pinczeajtó magától felpattant, a tetőzet megroskadt.

A hold fényénél látható volt, hogy a leszakadt gerenda hogyan temette el Gábor fekhelyét.

Gábor állott, mint egy kőszobor.

Milyen megmérhetetlen utai vannak az isteni gondviselésnek!

Hogyan eltörpül ily fenség mellett a gyarló ember!

Imára kulcsolá kezét s térdét meghajtva, hálát adott az eget urának csodálatos megmeneküléséért.

Aztán elgondolkozott sajátóságos álmán.

Volna még neki folytatása is? Az öreg haldokolna, hiszen tegnap még egészséges volt, mikor elváltak egymástól?

De utnak indult az igézet hatása alatt.

Ott volt az öregnek a házikója, mindjárt a juhakol mellett.

Gábor belépett.

A szobában a dohos levegő, majd elnyomta a homályos mécsest.

Az öreg juhász ágyában feküdt. Arczán fájdalom és kinos vonaglás látszott.

Nem volt kivüle más a szobában, csak egy öreg asszony, az valami orvossággal bajlódott.

Az öreg avval fogadta Gábort:

— Vártalak, fiam. Szép tőled, hogy eljöttél.

Ezzel egész testében megkezdődött a rángatózás.

— Az Istenért, mi baja, bátyám?

— Sohse bánd, fiam! Nincs nekem semmi bajom, csak egy kicsit meghalok. — Kitor a nyavalya, görcs rángat össze, ha a szívemhez ér, elfojt. Azért ne is beszélj, csak hallgass meg engem. Derék fiu vagy, becsüllek. Azért hivatlak magamhoz. — Látod, a haldokló ember szellemekkel is tud izengetni. Mást nem küldhettem. Látod, nem akartad elhinni, hogy az a gerenda letörik. Pedig én láttam, hogyan hajlik, hallottam, hogyan ropog. — Sok volt rajta a puskaapor. De csakhogy itt vagy!

Ismét végigvonaglott testén a reszketés.

— Már elmúlt. Csak hallgass tovább. Már tíz év óta várjuk ezt az időt, tudtuk, hogy az az álnok horvát nem tartja ki barátsággal. Azóta gyártjuk a puskaport s tömjük hordókba, üstökbe, egész halmazával. Fegyverünk is van ezrével. Egy öreg ágyut is öntött egy derék fegyverkovács. Átvittek a Balatonon tutajon egy harangot.

A tutaj felbillent, a harang elsülyedt. Mi megtaláltuk. Ágyu lett belőle. A nép Somogyban, Kaposban, Zalában felkelésre van szervezve. Az iratok ott vannak a pinczében, az első hordó alatt egy vasládában elásva. Átadom neked, folytasd a munkát. Ettől kezdve minden páros hordó alatt egy üst vert pénzt találsz. Arra való, hogy a felkelést pénzzel is lehessen támogatni. Mert tudod, én nem voltam ám teljes világéletemben juhász! Nemes, iskolázott, tanult és gazdag ember vagyok s csak hazám érdekében váltam juhászszá, hogy a néppel közvetlenül érintkezhessem. Munkám sikerült, minden elő van készítve, csak jelszóra vár. S e jelszót te add meg, fiam!

A csuklás erőt vett az öregben, arcvonásai mindinkább eltorzultak.

— Esküdj meg, hogy a munkát folytatni fogod! Az irásokból mindent megtudsz.

És Gábor megesküdött.

— Most még egyet, édes fiam. Egy nagy kötelességet kell hazádnak leróni. Elhamvasztottál egy levelet, mely Jellasicsnak szólt. Nagy hiba! De te ezt jóvá teheted. Ugyanolyan értékű levelet kell a kormányznak kezébe adni. Titkos kémeimtől megtudtam, hogy Jellasics titkos levelezéseit az udvarral tegnap indította utnak. Hogy feltűnést ne keltsen, parasztszekéren, parasztnak öltözve küldi segédtszjtjét. A kocsi el is indult. A posta a „kilátó“ csárdának szokott menni, emez egy napi haladékkal errefelé

veszi utját. Ugy reggel nyolcz óra felé fog elhaladni azon hely mellett, ahol velünk találkoztál. A szekeret két pejló huzza, az egyik a jobb hátsó lábán kese. Ketten ülnek a kocsin, a segédtsízt, meg a kocsis, de a fenekén öt fegyveres katona van. Végy magadhoz négy juhászt, azok közül, kiket tegnap velem láttál; ott alusznak a karánban, mindjárt az ajtó mellett. Csak mond, hogy én üzentem s mondjad, hogy beteg a tarkafejes, rögtön követnek. Valahányszor ezt hallják, tudják, hogy kárt tehetnek a horvátban. Ha látjátok a kocsit, mindjárt löjjetek rá. A többi a ti dolgotok. A leveleket vedd magadhoz; pénz is van a kocsiban, azt add társaidnak borralalóul.

A hangja a beszéd végén mindjobban elcsuklott, a reszketés vonaglássá vált.

— Már érzem, hogy a görcs a szívemhez ért. Isten vezéreljen utadban!

Az öreg asszony orvosságot akart neki adni.

— Ne bánts! . . . ugyanis már hiábavaló . . . Hadd halok meg csak nyugodtan! . . .

Az asszony csak a kézintést látta, a szót meg nem értette: süket-néma volt szegény.

— Fiam, nyögé az öreg, gyere . . . térdelj ide . . . ágyamhoz és . . . imádkozzál . . . hadd mondok utánad a szót . . . Édes fiam, nyögé tovább, fáj . . . de nagyon fáj! . . .

Gábor letérdelt és elkezdé rebegni az ur imáját:

— Mi atyánk, te, ki a mennyekben vagy . . .

Amint az imádság vége felé közeledett, kezdtek a ránczok simulni az öreg arczán. Mikor az Ament elmondta, már mosolygott is. De ekkor már halva volt. A nyavalya összeszorítá a szívét.

Reggel 9 óra felé Jellasics postája Gábor kezében volt.

Tizenegy levéllel vágtatott elérendő a magyar főhadiszállást. Ezekben hozta becsületének megmentését.

A HALÁL KÜSZÖBÉN.

Nézzük most már, hogy mi történt a másik üldöző csoporttal.

Eichner Eliz parasztasszonynak öltözködve, észrevétlenül megtudta közelíteni a csárdát. Lovát egy fához kötötte az istálló mögött. Ezt sem vette észre senki, csak egy ló nyerített rá köszönésül.

S mikor aztán megindult a hajsza, ugyancsak igyekezett tovább jutni. Férfiasan ült a nyeregben. Megtudta ülni a lovat jól. S oly lelki nyugalommal ült rajta, akár csak falkavadászaton volna. Ugy gondolta, hogy az a másik ugy sem tudja utólélni.

De bizony a huszárló sem hagyatta magát szégyenben. Nemes fejét szügyébe vágta s belefeküdt a zabolába. Csak úgy dübörgött alatta a föld.

Néha már egész közel ért; alig ötven lépés választá el őket egymástól, de a leány ilyenkor

nagyon megszorítá a lova véknyát s az úgy vágatott tova, mint a szélvész.

Gergely lova kezdett kifáradni. Ezt lovasa észre is vevé. Ádáz dühében ordított a leányra:

— Állj meg, te átkozott leány!

Kezében szorongatta a pisztolyát s mikor közel ért hozzá, rásütötte.

A töltés eldurrant; tova hangzott az éjben. Az erdők feleltek rá.

De nem talált.

A leány visszakaczagott rá:

— Mit is erőlködsz annyira?

Gergelyt ez dühbe hozta:

— De a másik csőből a golyó szivedbe megy, te cselszövő.

Haladtak tovább örült gyorsasággal.

A huszárló már nem bírta tüdővel; az átállott sok fáradozás, rossz élelem, ellátás meggyengíté a hatalmas félvér erejét. A távolság üldözött és üldöző között folyton nőtt; egyre nőtt.

Gergely tehetetlenségében csak ütötte, hajtotta. De hiába.

Tehát megszabadulna a gonosz? Nincsen már igazság sem földön, sem égben?

— De megöllek, megöllek! — Ordított.

Mi történt?

A leány lova nem vágat . . . sántít.

Gergely meghajtja utoljára lovát s az végső erejével egész közel jut.

A leány reszket a félelemtől.

A lova csak lép. Most már ugyis mindegy, egészen megállítja.

Egy erszény tele pénzzel van kezében

— Neked adom! Kegyelem!

— Gyalázatos, engem akarsz megvesztegetni? Nincs kegyelem számodra sem földön, sem égben.

Ráczéloz.

Mielőtt még szólhatna, a fegyver eldördül s Eliz súlyosan sebesülve hull alá a porba.

Pedig még szólni akart.

A gazdátlan paripa nekiijed a zajtól.

— Megérdemelt büntetésed, ki szerencsétlenséget hozál urnőmre!

Piros vér festi a ruhát; azt szivja fel az ut pora is.

A vállnál ment a testbe a golyó.

Gergely lovát az utkaróhoz kötve, lehajolt hozzá.

Eliz nehezen lélegzett.

— Imádkozz, ha ugyan tudsz imádkozni!

A leány magához tért, szemeit felnyitá. A fájdalom meghomályosította már őket, kik életükben olyan csábítóak voltak. Az a fájdalom, a mely a sebből jött, de leginkább az, mely a szívet tépte!

Megérdemelte a halált. Nagyot vétett, sokat vétett életében.

Felnézett az égre, a ragyogó csillagokra, ahol boldogság honol. Eljöhét ő majd oda? Hiszen életében már végig küzdött egy pokolt.

Mi fűzi őt már ide a földi porhüvelyhez?
Van valami?

Igen van. Egy kívánság, egy forró óhaj, mely tüzeesebb, mint a kebelből patakzó vér. Megmenteni őt, Gábort!

Ajka megmozdult s hallkan suttogá:

— Kár volt megölnöd, mert a mi megmentheti Gábort, azt a titkot csak én tudom.

— Beszélj, ha van Istened!

— A levél, melyet elégetett . . .

S ezzel hangja elakadt, szeme lecsukódott. A vérveszteség miatt eszméletét veszti.

— Beszélj! beszélj! rivalt rá Gergely. Ne halj még meg! Várj egy keveset!

Eliz arcán, mintha látszanék az akarat, de nincs a testben erő.

Meg kell őt menteni.

— Mit csináltam én! Mit is cselekedtem!

Leszakítja a ruhát s kendővel kezdte kötözni a sebet. Bekötözte s oda fektette a leányt a puha fübe, abból párnát is készített feje alá. Aztán rohant vizet keresni. Talált, kalapjában elhozta. Kimosta a vért s a sebet újból bekötözte.

Ott térdelt a leány mellett. Leste, várta, mikor szólal már meg; legyezgette, hűsítette sebet.

Egy óra is beletelt, mikorra a szemek ismét kinyilottak. Megszólalt.

— Rossz levél volt! . . . Az igazi itt van nálam!

A hitvány, gondolá Gergely, el akarta csábítani.

A leány folytatá :

— Itt van a zsebemben . . . ha meghalok, add neki. De többet tudok . . . csak oly nehezemre esik a beszéd . . . Ugy fáj a szívem, ugy éget.

A sebe is sajgott, de csak a szívét érezte

— Gábort elfogják. A haditörvényszék halált mond rá. Három nap, csak annyi . . . Addig ments meg. Tégy kocsira, vigyél a főhadiszállásra. Addig ápolj ! . . . Nem fogok meghalni. Kibírom az utazást. Meg kell mentenem őt. Jaj be éget . . . de fáj . . . a sziv . . . Ott kell lennem, csak én menthetem meg. Csak én, mert titok . . .

S a szava ismét elakadt

Gergely most már ugy ápolta, mintha saját leánya volna.

Igen, elviszi, ha meg nem hal !

Vissza a csárdához. Holnap ott marad, párnák közé fektetve. S holnapután megteszik az utat.

Adja az Isten !

S még aznap bevitte kocsin a csárdához. Nem volt ott senki, csak a csapláros.

Speéfield és Giza siettek a főhadiszállásra, megmozdítani minden követ, Gábor megmentésére . . .

HADITÖRVÉNYSZÉK ELŐTT.

Alacsony, gerendás parasztszobában együtt ül a haditörvényszék.

Sorba ülnek a birák, a kapitánytól lefelé minden rangfokozatból egész a közlegényig.

Hallgatagon ülnek, még csak lélegzetük sem hallik. Arczukon néma meghatottság honol, szemükből látszik a részvét. Fáj nekik, hogy ki kellett mondani a nehéz szót: halál reá

Egyedül a hadbíró, ott a zöld posztóval bevont tábori asztal alsó szélén, lapozgat valamelyes iratok között a megszokottság egykedvűségével. A mikor ítéletet mondanak, a katonasziv megremeg a szerencsétlenül járt bajtársért; a hadbíró ilyenén tulteszi magát. Számára ez a harczmező, könyörtelen védi az igazságot.

Hideg, megfontoló észszel fogalmazza az ítéletet, az igazság nevében. A szivnek hallgatni kell. Hiszen van-e bűnös, kit nem végzete kerget a veszélybe? — Mindenkinek látnia kell arcán a határozottságot.

Az ítéletet már meghozták, hosszú éjszakai tanácskozásnak végeredményét.

Most ott van az, a halált vagy a kegyelmet osztó parancsnok kezében.

Most az ítéletet várják vissza

A hadbíró órájára néz s összehasonlítja azt a falon függő ingaórával.

Egyformán mutatnak.

Pedig az az óra ott a falon oly lassan, megdöntően ketyeg; csak minden örökkévalóságban egyet-egyed.

Oly lassan múlnak a perczek . . .

Végre visszatér a segédtsízt.

Némán áll meg az elnök előtt s tisztelegve átnyújtja az iratokat. Nagy széles pecsét van rá nyomva.

Az elnök feltöri azt.

A bírák a lélegzetüket visszafojták; minden szem kíváncsian fürkészi az elnök arcvonásait. Halál-e vagy kegyelem?

Az elnök elolvassa. Egy pillanatig mereven néz maga elé, mintha meglepődnék, mintha nem tudta volna előre, hogy az igazságért ennek kell megtörténnie.

Aztán hangosan olvassa:

— Az ítéletet megerősítem, avval a hozzátevással, hogy az ellenségre való tekintettel, a kihirdetés után azonnal végre is hajtandó! Móga, tábornok.

Tehát igazán halál! Golyó általi halál!

A szobán átcsap a borzadály.

Az elnök komoly, szintelen hangon parancsolja a segédtsztnak :

— Tétessenek meg az előkészületek.

A törvényszék felkel s indulnak, hogy tudtul adják a bünösnek ítéletét.

A bünös ott áll, hajadon fővel, katonai egyenruhában a templom udvarán. Nem messze onnét, hol a halandók örökre megpihennek. Tagjai vashéjába vannak szoritva, kezei a háton összekötve.

Fegyveres örök, feltüzött szuronnyal veszik körbe.

Az udvar kerítését nagy tömeg szoritja ; katonák és nép vegyest.

A bíróság helyet foglal a templomajtónál, melyen keresztül belátni egész az Isten oltáráig, melyre a szentség van állitva.

A hadbíró fellép a legmagasabb lépcsőre s int az öröknek.

Azok leveszik a bünösről a békót s aztán visszalépnek, fegyverüket a lábhoz állitván.

Utoljára szabad az életben !

Fövegét mindenki leveszi ; hiszen ítéletet mondanak, földi birói ítéletet, mely előtt meg kell hajolni.

A bünös emelt fővel, szabad tekintettel várja azt. Nem retteg, nem fél, sem az ítélettől, sem a haláltól. Csak a gyáva reszket, a bátor itt is megállja a helyét.

A hadbíró fenhangon olvassa :

— . . . Itélet reád, ki szem elől tévesztetted a haza szent ügyét, s egyéni büszke érdekért feláldoztad azt, mely mindnyájunknak üdve lehetett volna ; elporlasztád a bizonyító titkot, mely az egész világ résztvevő indulatát biztosította volna számunkra. Az egyéni érdek, a személyes indulat büntetendő, ha a szent haza érdekét sérti. Elrettentő például társaid golyóitól vegyed a halát. Ez mindnyájunknak jól megfontolt lelkiismereti ítélete, melylyel majdan emelt fővel számolunk be ott fenn, az Isten ítélőszékénél. Isten bennünket úgy segítjen !

A bűnös nyugodtan hallgatta végig az ítéletet. Erős lelke, szilárd meggyőződése legyőzte a vér hevesebb keringésének minden külső jelét. Arczán nem látszott semmi változás.

A község határánál, egy nyílt mezőn, mély gödröt ásnak. Munkálkodó katonák ásója csendül meg, egy-egy kötörmelékben.

A sirgödör körül két század katonaság áll négyszöget alkotva.

Messzebb, hátrább, kíváncsiak báméskodnak s megcsodálják, hogy mily gyorsan növekszik a gödör körüli földhányás. Számuk egyre szaporodik, mindig többen jönnek a kivégzést megbámulandó.

Már látszik is, hogy kísérik a vesztőhelyre a bűnöst. Elől megy a haditörvényszék, utána diszöröktől kísérve hozza a pap az ostyát.

Halotti kíséretül hat-hat fegyveres bakától minden oldalról körülvéve lép határozott, biztos

lépésekkel az elitélt. Utána még egy fél század katonaság.

A menet elérkezett oda, hol a földi igazság büntetését osztogatják.

A négyszög utat nyit az elitéltnek.

Ez odalépett a kész sirgödörhöz.

Semmi tétova, semmi félelem nincs menésében, pedig oly közel van a halálhoz.

Térdre ereszkedik s elfogadja a paptól a szent ostyát.

Az elnök már intett a végrehajtási négyszög megalakítására s a tiszte nyolcz fegyvert már élesre töltetett.

A hadbíró szól:

— Törvény és előírás nevében az elitélt maga választhatja meg azt, ki szemeit bekösse!

Az elitélt körül néz. Csak egy ismerős arc sincs a tömegben, a bajtársak valahol künn rágódnak az ellenségben.

— Uraim! szól, s remegéstelen érczes hangja végig hallik a tömegen. Van a halálraitéltnek utolsó kívánsága?

A hadbíró felel neki!

— Megengedhető. Mit kíván?

Az elitélt szemei megvillannak.

— Gyáva nem voltam soha életemben; engedjék meg most, halálom óráján is, hogy nyitott szemmel nézhessek vele szembe!

— Legyen kívánsága szerint!

S szembe néz bátran a ráirányuló puska-csővekkel.

... Ekkor egy lányka tör utat a tömegen keresztül.

Éles sikoltása elhat a törvényszékhez.

— Birák, megálljatok! A testvért ölitek meg!

Az elítélt feje zugni kezd, szive összeszorul, melle zihál s a vér ereiben, mint az áradat, zudul tova.

Megismeri a hangot; leomló hajjal, repülő ruhával látja a leányt, kezeit tördelve s esdekelve a birák elé leomlani.

Tehát még láthatta — Gizát élete utolsó perczében; láthatta őt, ki nélkül nem kell neki az élet. A boldogtalan életet a szerelmese boldogságáért, a testvér üdvéért örömmel veti el magától.

Vigyázz sziv! Most meg ne reszkess!

— Leány, szól a bíró, miért akasztád meg az ítéletet?

— Az égre! Birák... Az Istenért! Hiszen a ki ott áll, az ártatlan, az Jusztin... nem Dóringer Gábor... A testvér... kegyelem!

S a lány arcza olyan, mint az örülté.

Szegény asszony!

A bíró odafordul az elítélthez:

— Igaz az, a mit ez az asszony mond? Te Jusztin vagy?

Az nyugodt arczczal felel!

— Én Dóringer Gábor vagyok.

Giza felsikolt.

— Jusztin, az Istenért!

Az határozott hangon mondja:

— Nem ismerem ezt az asszonyt.

Ott az országuton lát az elítélt porfellebbe beburkolt, vágató szekeret. Időnként látja, hogy rajt' valaki fehér kendőt lobogtat.

Csak gyorsan, gyorsan!

S érczes hangja utoljára hallik!

— Végezzetek!

Az elnök int s a fegyverek — eldördülnek.

Ki is tudná elhinni, hogy valaki önként menjen a halálba.

... A vágató kocsi közel ért s egy férfi róla azt ordítja:

— Kegyelem neki, mert ártatlan!

E férfi, Gergely.

De mikor látja, hogy urnője ott térdel a halott katonánál, rettenetes átkot mond a kocsiban fekvő s mély sebe fájdalommal küzdő Eichner Elizre.

Eliz oda ér a birák elé.

Katonák leemelik s fekhelyet készítenek neki a földre.

A hadbíró lehajlik hozzá.

— Mit kívánsz?

A haldokló törött, siró hangon, suttog inkább, mint szól hozzá:

— Dóringer Gábor, kit elítéltek — ártatlan. A bűnös én vagyok... Menyasszonya voltam neki... szeretője lettem egy hercegnek. Üldözték, megakartam menteni... Most mindennek vége. Én adtam neki a levelet, melyet

elégetett . . . nem volt az igazi . . . Másolata már a magyar kormány kezében van . . .

S szava mind vontatottabb s hallkabbá vált.

— A levél itt van, az igazi nálam . . . még meg van . . . itt a keblemen . . . meghagyták . . . nem vette el senki . . . Én akartam átadni . . . De késő! . . . Őt akartam vele megmenteni . . . késő, késő . . .

S testét az izzó láz gyötörte.

A bíró elvette a levelet.

Fel is volt már szabva, már másnak is tanubizonyosságul szolgált, zálogul az idejövetelnek.

Tartalma rövid volt:

„Jellasics tábornoknak! A körülmények bármely nyílt rendreutasításra kényszerítik a császárt, cselekedjen bátran, úgy, mint jó császári katonához illik. Bármit cselekedend az ügy érdekében, hatalmas párt áll Ön mögött, kik az Ön tetteiért is megfelelünk mindenkinek — ha kell, fegyverrel is.“

A törvényszék tagjai bámulattal olvassák.

— Asszony, elkéstél! Az Isten, a ki a szivek tisztaságát megbirálja, kegyelmezzen mindnyájunknak.

Az elnök szól:

— Te menyasszonya voltál neki, tehát ismered. Nézd meg, ő az?

S mikor Eliz meglátja a vérző tetemet, egy soha nem érzett kéjes öröm szalad át tagjain. Szemei megélnékülnek s arczán a boldogság pirja ég. Azt suttogja:

— Megmentettem!

S utána örökre elhal ajkáról a szó s szívéből az érzés . . .

. . . Tajtékozó paripán száguld egy huszár, kétségbeesetten sarkantyuzva lovát a főparancsnoktól hozva — önmaga halálos ítélete számára a kegyelmet.

De ő is elkésett, mint a többi.

Testvéröcscse holt teteménél foly könnye össze, szíve szerelmesének forró könnycseppjeivel.

S a ki jelen van, mind, még a katonák is, meghatott szívvel könnyezik elesett, szerencsétlen bajtársukat . . .

Ott a távolban, a hegytetőn, egy császári őrnagy sirat egy megholt magyar vitézt . . .

Nemsokára rá, megérkezik a magyar főhadiszálláshoz a körözüvénylevel, melynek értelmében Dóringér Gábor, mint felségsértő, méltó büntetésének elviselésére adassék át a bécsi kormánynak.

Ügyet sem vetnek rá, tudják már, hogy honnét fuj a szél.

Eichner tehát tovább sinlődik börtönében.

A herczeg pedig a Murliban, hiába várja vissza kedvesét.

S ott is éri a bukás!

Mire az első hó le hull . . . az öreg Pató
bácsi hagyatéka meghallja jelszavát . . . s a
szent szabadság védelmére, az egész ország
fegyverben áll.

S a havat nemsokára pirosra festi a vér.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

OSZK

OSZK

